

ACOLLIDA FAMILIAR ALTERNATIVA

ALFACA

Manual per al personal que treballa amb famílies d'acollida i menors no acompanyats que viuen en famílies d'acollid

ACOLLIDA FAMILIAR ALTERNATIVA

ALFACA

Manual per al personal que treballa amb famílies d'acollida i menors no acompanyats que viuen en famílies d'acollida

CREU
ROJA
DANESA

JSN

© Nidos, Creu Roja Danesa, Jugendhilfe Süd-Niedersachsen, Minor-Ndako, Organització d'Ajuda als Refugiats, agost 2016

Publicat per: Nidos, Maliebaan 99, 3581 CH Utrecht, Països Baixos

Autors: Marjan Schippers, Peter van de Pol i Liedewij de Ruijter de Wildt (Nidos), Kerstin Thys (Minor-Ndako), Marie Krogshøj Larsen (Creu Roja danesa), Zima Massoumi (Jugendhilfe Süd-Niedersachsen) i Martin Rozumek (Organització d'Ajuda als Refugiats).

Traducció: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya

Maquetació i disseny: BakOS DESIGN

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	8
0.1 DE QUÈ TRACTA AQUEST MANUAL	9
0.2 ACOLLIDA EN L'ENTORN FAMILIAR: MARC LEGAL	11
0.2.1 Instruments de l'ONU	11
0.2.2 Legislació de la UE	15
0.2.3 Política de la UE	17
0.3 ACOLLIDA EN L'ENTORN FAMILIAR COMPARADA AMB ALTRES FORMES D'ACOLLIDA	19
0.4 COM ES POT ORGANITZAR L'ACOLLIDA EN L'ENTORN FAMILIAR	21
0.5 TERMINOLOGIA	22
0.6 VISIÓ GENERAL DE LA DISPONIBILITAT DE L'ACOLLIDA PER ALS MENORS NO ACOMPANYATS EN PAÏSOS EUROPEUS	24
MÒDUL 1	26
1.1 EDUCACIÓ GENERAL PER TREBALLAR AMB EL GRUP OBJECTIU I LA SEVA SITUACIÓ ESPECÍFICA	27
1.1.1 Introducció	27
1.1.2 Antecedents dels menors no acompanyats	28
1.1.3 Desenvolupament dels menors no acompanyats	29
1.1.4 Benestar psicològic	32
1.1.5 Riscos de seguretat	34
1.2 TREBALLAR EN UN AMBIENT INTERCULTURAL	36
1.2.1 Introducció	36
1.2.2 Comunicació sensible culturalment	36
1.2.3 Context cultural del menor no acompanyat	37
1.2.4 Temes específics relacionats amb les diferències culturals en la situació d'un menor no acompanyat	41
1.2.5 Temes específics relacionats amb les diferències culturals en el risc de maltractament infantil que afecta els menors no acompanyats	42

1.3 NECESSITAT D'ORIENTACIÓ	46
1.3.1 Introducció	46
1.3.2 Necessitats bàsiques dels menors no acompanyats després de la fugida	46
1.3.3 Enfortiment dels factors de protecció per als menors no acompanyats	49
1.3.4 Orientació per al reagrupament familiar	51
1.3.5 Autonomia als divuit anys	52
1.3.6 Orientació segons el resultat: repatriació o integració	52
1.4 APODERAMENT DEL MENOR NO ACOMPANYAT	56
1.4.1 Introducció	56
1.4.2 Promoció de la resiliència	56
1.4.3 Implicació de la xarxa familiar	56
MÒDUL 2	60
2.1 INTRODUCCIÓ	61
2.1.1 Acollida en famílies	61
2.1.2 Acollida en famílies d'acollida ètniques o autòctones?	62
2.2 SELECCIÓ DE LES FAMÍLIES	64
2.2.1 Introducció	64
2.2.2 Com fer la selecció	64
2.2.3 Quines famílies seleccionar: característiques importants de les famílies d'acollida.....	68
2.3 ESTUDI DE LES FAMÍLIES	71
2.3.1 Introducció	71
2.3.2 Qui fa l'estudi i quan	71
2.3.3 Com fer l'estudi	74
2.4 APARELLAMENT I ASSIGNACIÓ	76
2.4.1 Introducció	76
2.4.2 Aparellament.....	77
2.4.3 Assignació.....	81

BIBLIOGRAFIA	88
ANNEX 1	90
EINA D'ESTUDI NEERLANDESA PER AVALUAR LES FAMÍLIES D'ACOLLIDA	90
Primera part: llista d'elements sobre els quals s'ha de preguntar.....	90
Segona part: moment de prendre la decisió.....	94
Conclusió:.....	95
ANNEX 2	96
FORMULARI D'APARELLAMENT DE NIDOS	96
ANNEX 3	102
PERSONA ACOMPANYANT - ENTREVISTA D'ESTUDI DANESA	102
ANNEX 4	105
PAUTES PER A LA SUPERVISIÓ D'UN ALLOTJAMENT PRIVAT PER A MENORS NO ACOMPANYATS DEMANDANTS D'ASIL	105

0

INTRODUCCIÓ

0.1 DE QUÈ TRACTA AQUEST MANUAL

Aquest manual l'han desenvolupat professionals que treballen amb famílies d'acollida i els menors no acompanyats que viuen amb elles. Pot ser útil per a diferents metges, en funció del país on treballin i el sistema d'atenció a la infància que hi hagi en funcionament. Per tant, el manual també el podrien utilitzar tutors (professionals, semiprofessionals o voluntaris), treballadors socials, mentors, treballadors dels centres d'acollida, estudiosos del comportament, psicòlegs i qualsevol altre professional responsable de l'acollida de menors no acompanyats en famílies.

El manual forma part de la formació d'ALFACA (Acollida Familiar Alternativa), que també inclou formació en línia. Al web d'ENGI (Xarxa Europea d'Institucions de Tutela), www.engi.eu, hi ha disponible una versió en PDF d'aquest manual i la formació en línia, així com bibliografia, eines i altra informació útil.

El manual d'ALFACA conté tota la informació bàsica relacionada amb el treball amb famílies d'acollida que es fan càrrec de menors no acompanyats. Les eines més importants estan disponibles al seu apèndix, mentre que també es poden trobar altres eines útils al web. La formació en línia ofereix a l'usuari l'oportunitat de practicar amb la informació que ofereix el manual. Els qui vulguin aprofundir el seu coneixement poden buscar bibliografia extra inclosa a la pàgina web.

Antecedents

La formació ALFACA s'ha desenvolupat com a part del projecte ALFACA 2015-2017, cofinançat per la Comissió Europea, i coordinat per Nidos (Països Baixos) i els seus socis Jugendhilfe Süd-Niedersachsen (JSN, Alemanya), l'Organització d'Ajuda als Refugiats (OPU, República Txeca), la Creu Roja danesa (Dinamarca), Minor-Ndako (Bèlgica) i Kija (Àustria).

Nidos, JSN i la Creu Roja danesa són els socis que tenen més experiència en l'acollida en famílies. Tant Minor-Ndako com Kija fa poc que han començat a oferir acollida d'aquesta manera, i OPU encara no hi té experiència, però sí la intenció de començar a tractar amb famílies d'acollida.

Nidos i JSN ofereixen acollida tant temporalment com a llarg termini. Les famílies de Nidos són principalment d'origen ètnic (tant amb relació de parentiu amb el menor com sense), mentre que JSN té principalment famílies alemanyes i algunes ètniques (no de l'entorn familiar). La Creu Roja danesa només ofereix assignacions en famílies amb parentiu.

L'impuls per elaborar una formació com aquesta va sorgir del projecte RLF (projecte d'acollida i estada en famílies), que es va desenvolupar entre 2013-2015.¹ Això va aportar una visió general de la situació en aquell moment de les modalitats alternatives d'acollida –més concretament acollida en l'entorn familiar– de menors no acompanyats en estats membres de la UE, Noruega i Suïssa (vegeu-ne un resum al punt 0.6). Una de les recomanacions era desenvolupar formació pràctica que ajudés els tutors, treballadors socials i altres treballadors que tenien relació amb menors no acompanyats per oferir-los una acollida professional en l'entorn familiar.

---

¹ Cofinançat per la CE i coordinat per Nidos i els socis CHTB (Regne Unit) i SALAR (Suècia).

El treball de casos és similar en diversos països, i això va fer que les persones implicades s'interessessin per més cooperació, l'intercanvi de coneixement i la formació i hi trobessin un valor afegit. Els prestadors europeus de l'acollida i l'atenció de diferents països poden aprendre molt els uns dels altres. Proveir els menors no acompanyats de l'acollida en famílies té moltes similituds –el contingut del treball només difereix mínimament entre els països–, però en canvi sí que hi ha diferències significatives d'aquests mateixos serveis quan s'ofereixen a altres grups objectiu. El desenvolupament coordinat d'eines i formació per seleccionar i estudiar les famílies aptes i disposades, fent que les correspondències siguin adequades, i donant suport tant a la família com a l'infant durant l'assignació és, doncs, beneficiós. Això també és així en el cas de la formació a les famílies sobre com tenir cura d'aquest grup específic d'infants que viuen “entre” cultures, i ajudar-les a assumir la pèrdua i altres experiències traumàtiques. Això millorarà l'atenció i reduirà els fracassos en les assignacions.

Aquesta introducció ofereix als professionals que treballen amb menors no acompanyats informació sobre el marc legal per a la seva acollida, amb exemples d'experiències en l'acollida d'aquest grup objectiu en famílies. Té l'objectiu d'explicar el context general de l'acollida en famílies.

El mòdul 1 posa llum a l'enfocament general per donar suport als menors no acompanyats. Se centra en la situació particular d'aquests nens i la seva necessitat d'orientació, i en com treballar en un entorn intercultural.

La pàgina web inclou material més aprofundit escrit principalment per a professionals especialitzats. Es tracta de formació adreçada als qui tinguin interès en donar suport als menors no acompanyats amb problemes de desenvolupament personal.

El mòdul 2 aporta informació específica sobre selecció, estudi i aparellament de les famílies, i sobre l'assignació d'un menor en una família d'acollida.

0.2 ACOLLIDA EN L'ENTORN FAMILIAR: MARC LEGAL

Aquest apartat descriu el marc legal internacional en relació amb l'acollida dels menors no acompanyats. Destaca els drets, les responsabilitats i els estàndards mínims que s'han de respectar de conformitat amb els instruments de l'ONU, la legislació de la UE i la política de la UE.²

0.2.1 Instruments de l'ONU

Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant (20 de novembre de 1989)

Al preàmbul de la Convenció sobre els drets de l'infant (CDI) s'inclou la declaració següent:

Reconeixent que l'infant, per a aconseguir un desenvolupament ple i harmoniós de la seva personalitat, ha de créixer en un medi familiar, en una atmosfera de felicitat, amor i comprensió."

Segons l'article 20 de la convenció, els infants que són privats de manera temporal o permanent del seu entorn familiar tenen dret a una protecció i atenció especials per part de l'Estat. Altrament, cal assegurar una atenció alternativa a través de l'acollida, la kafala del dret islàmic, l'adopció o l'assignació en institucions adequades que tinguin cura dels infants. La CDI també requereix que els estats han de garantir la continuïtat en l'educació del noi o noia segons el seu origen religiós, cultural i lingüístic.

L'article 22 de la CDI especifica que els infants que demanin que se'ls reconegui la condició de refugiat han de rebre la protecció i assistència humanitària apropiades per gaudir dels seus drets. En els casos en què no es poden localitzar els pares o membres de la família, l'infant ha de rebre la mateixa protecció que reben els infants privats temporalment o permanentment del seu entorn familiar per la raó que sigui.

La implementació de la CDI la controla el Comitè dels Drets de l'Infant de l'ONU. Experts independents emeten observacions generals sobre les disposicions de la CDI. Les més rellevants sobre el tracte dels menors no acompanyats són les següents:

Observació general número 6, del Comitè dels Drets de l'Infant de l'ONU, sobre el tracte dels menors no acompanyats i separats de la seva família fora del seu país d'origen, de 2005

Aquesta observació se centra en la situació vulnerable dels menors no acompanyats i separats de la seva família i ofereix orientació sobre la protecció, l'atenció i el tracte que han de rebre els menors no acompanyats.

---

²Aquest apartat l'ha escrit originalment Nidos per a l'informe del projecte RLF.
Introducció

Als paràgrafs 39-49 assenyala que els articles 20 i 22 de la CDI són explícitament aplicables als menors no acompanyats. També estableix al paràgraf 40 que en el moment de triar opcions d'allotjament "s'haurien de tenir en compte les vulnerabilitats específiques d'aquests infants, que no només han perdut la connexió amb el seu entorn familiar, sinó que es troben fora del seu país d'origen, així com l'edat i el sexe".

El paràgraf 40 també inclou paràmetres per a un allotjament i una atenció adequats, tal com s'especifica a continuació:

- Els infants, com a norma general, no haurien de ser privats de llibertat.
- Els canvis de residència per als menors no acompanyats i separats de les seves famílies haurien de limitar-se només a aquells canvis que són en benefici de l'infant.
- Els germans haurien d'estar junts.
- A un infant que tingui parents adults que arriben amb ell/a o que ja visquin al país d'asil se li hauria de permetre estar-se amb ells excepte si aquesta acció ha d'anar en contra del seu benefici. Ateses les vulnerabilitats particulars de l'infant, el personal de serveis socials ha de fer avaluacions regulars.
- Independentment de les gestions fetes per a l'atenció dels menors no acompanyats i separats de la seva família, cal mantenir una supervisió i avaluació regulars per part de persones qualificades, per garantir la salut física i psicològica de l'infant.
- Els estats i altres organitzacions han de prendre mesures per garantir la protecció efectiva dels infants separats de les seves famílies o no acompanyats que viuen en llars en què són els caps de família.
- S'ha d'informar els infants de les gestions d'atenció que se'ls poden aplicar, i s'ha de tenir en compte la seva opinió. Aquest paràmetre es torna a assenyalar al paràgraf 25 de l'observació general.

Observació general número 14, del Comitè dels Drets de l'Infant, sobre el dret de l'infant que el seu interès superior sigui consideració primordial (2013) (art. 3, paràgraf 1)

L'objectiu principal d'aquesta observació general és reforçar la comprensió i aplicació del dret dels infants que els seus interessos superiors s'avaluïn i siguin consideració primordial o, en alguns casos, la consideració fonamental.

L'objectiu general és promoure un canvi real en les actituds perquè hi hagi un ple respecte dels infants com a titulars de drets (paràgraf 12). El comitè espera que l'observació general orienti les decisions de les persones implicades amb els infants, inclosos els pares i els cuidadors (paràgraf 10).

Segons l'observació, un dels elements que cal tenir en compte a l'hora d'avaluar l'interès superior de l'infant és la seva identitat.

El paràgraf 55 estableix que els infants no són un grup homogeni i, per tant, cal tenir en compte la diversitat a l'hora d'avaluar l'interès superior. La identitat de l'infant inclou característiques com el sexe, l'orientació sexual, l'origen, la religió i les creences, la identitat cultural i la personalitat. Tot i que els nens i els joves comparteixen les necessitats universals bàsiques, l'expressió d'aquestes necessitats depèn d'una gran varietat d'aspectes personals, físics, socials i culturals, incloses les seves capacitats evolutives. El dret de l'infant a preservar la seva identitat està garantit a la convenció (art. 8) i s'ha de respectar i tenir en compte en l'avaluació del seu interès superior.

El paràgraf 56 estableix que, pel que fa a la identitat religiosa i cultural, per exemple, quan s'avaluï una casa d'acollida o l'assignació d'un infant, s'ha de prestar l'atenció deguda al desig de continuïtat en l'educació del noi o noia segons el seu origen religiós, cultural i lingüístic (art. 20, paràgraf 3), i la persona que prengui la decisió ha de tenir en compte aquest context específic a l'hora d'avaluar i determinar l'interès superior del menor. Passa el mateix en el cas de l'adopció, la separació o el divorci dels pares. La consideració de l'interès superior del menor

implica que l'infant tingui dret a la cultura (i llengua, si és possible) del seu país i família d'origen, i l'oportunitat d'accedir a informació sobre la seva família biològica, de conformitat amb les normes legals i professionals del país en qüestió (vegeu l'art. 9, paràgraf 4).

Un altre element important és la preservació de l'entorn familiar i el manteniment de les relacions.

El paràgraf 59 estableix que la família és la unitat fonamental de la societat i l'entorn natural per al creixement i el benestar dels seus membres, especialment els infants (preàmbul de la CDI). El dret de l'infant a la vida familiar està protegit per la convenció (art. 16). El terme *família* s'ha d'interpretar en un sentit ampli que inclogui pares biològics, adoptius o d'acollida o, si escau, els membres de la família ampliada o de la comunitat, tal com s'apliqui per costum local (art. 5).

Directrius de l'ACNUR per a la determinació de l'interès superior del menor (2008)

Segons les directrius de l'ACNUR per a la determinació de l'interès superior del menor, cal considerar els següents assumptes en el context de les mesures d'assistència temporal:

1. Les mesures d'acolliment familiar són preferibles a la protecció institucional, que, normalment, s'ha d'evitar.
2. Els sistemes de protecció existents en la comunitat s'han d'emprar sempre que funcionin satisfactòriament, i no posin en situació de risc el menor.
3. S'ha de donar prioritat a la protecció en l'àmbit de la família en sentit ampli. Si aquesta protecció no és possible o resulta inapropiada, la protecció temporal s'ha de fer en un marc familiar, amb acords per mantenir junts els germans.
4. No s'han d'adoptar decisions basades en expectatives hipotètiques d'una millor relació futura, sinó en la realitat de la relació existent en el passat.

Directrius de l'ONU sobre modalitats alternatives de la cura dels infants (2010)

Les directrius de l'ONU sobre modalitats alternatives de la cura dels infants es van adoptar a l'Assemblea General de les Nacions Unides el 2010.

El seu objectiu es desprèn de l'annex i és el següent:

1. Aquestes directrius tenen per objecte promoure l'aplicació de la Convenció sobre els drets de l'infant i de les disposicions pertinents d'altres instruments nacionals relatives a la protecció i al benestar dels infants privats de la cura parental o en perill de trobar-se en aquesta situació.
2. A la llum d'aquests instruments internacionals i tenint en compte el cabal creixent de coneixements i experiències en aquest àmbit, les directrius estableixen unes pautes adequades d'orientació política i pràctica. S'han concebut per fer-ne una àmplia difusió entre tots els sectors que s'ocupen directament o indirectament de qüestions relacionades amb l'acollida alternativa i tenen com a finalitat, en concret:
  - (a) Donar suport als esforços encaminats a aconseguir que l'infant romangui sota la guarda de la seva família o que s'hi reintegri o, si això no és possible, trobar una altra solució apropiada i permanent, incloses l'adopció i la kafala del dret islàmic;
  - (b) Vetllar perquè, mentre es busquen aquestes solucions permanents, o en els casos en què aquestes resultin inviablès o contràries a l'interès superior de l'infant, es determini i s'adoptin, en condicions que promoguin el desenvolupament integral i harmoniós de l'infant, les modalitats més idònies d'acollida alternativa;
  - (c) Ajudar i animar els governs a assumir més plenament les seves responsabilitats i obligacions respecte a això, tenint presents les condicions econòmiques, socials i culturals imperants en cada estat, i
  - (d) Orientar les polítiques, decisions i activitats de totes les entitats que s'ocupen de la protecció social i el benestar de l'infant, tant en el sector públic com en el privat, inclosa la societat civil.

Sota els seus principis i perspectives generals d'acollida alternativa, s'assenyala al paràgraf 21 que recórrer a l'acolliment residencial s'hauria de limitar als casos en què aquell entorn fos específicament apropiat, necessari i constructiu per a l'infant interessat i redundés en favor del seu interès superior. El paràgraf 22 estableix que, de conformitat amb l'opinió predominant dels experts, l'acolliment alternatiu dels infants de curta edat, especialment els menors de tres anys, s'hauria d'exercir en un àmbit familiar. Es poden admetre excepcions a aquest principi per evitar la separació dels germans i en els casos en què l'acolliment tingui caràcter d'urgència o sigui per un temps prefixat i molt limitat, al terme del qual hi hagi prevista la reintegració en la família o una altra solució apropiada d'acolliment a llarg termini.

Finalment, segons el paràgraf 23, tot i que es reconeix que els centres d'acollida residencial i l'acolliment en famílies són modalitats complementàries per atendre les necessitats dels infants, on hi segueixi havent grans centres (institucions) d'acollida residencial convindria elaborar alternatives en el context d'una estratègia global de desinstitucionalització, amb objectius específics, que permetin eliminar-los progressivament. A aquest efecte, els estats haurien d'establir estàndards d'acollida per garantir la qualitat i les condicions propícies per al desenvolupament de l'infant, com l'atenció individualitzada i en grups petits, i haurien d'avaluar els centres d'acollida existents d'acord amb aquests estàndards. Les decisions relacionades amb l'establiment o l'autorització d'establiment de nous centres d'acollida residencial, tant públics com privats, haurien de tenir plenament en compte aquest objectiu i estratègia de desinstitucionalització.

Pel que fa a l'acollida en l'entorn familiar, cal assenyalar el paràgraf 18: assenyala que, reconeixent que, en quasi tots els països, la majoria dels nens que no tenen atenció parental són acollits de manera informal per parents o altres persones, els estats haurien d'intentar establir els mitjans apropiats, compatibles amb les directrius, per vetllar pel seu benestar i protecció mentre estiguin sota aquestes formes d'acollida informal, respectant degudament les diferències i pràctiques culturals, econòmiques, de gènere i religioses que no estiguin en contradicció amb els drets ni l'interès superior de l'infant.

Segons l'article 29(b) de les directrius, les modalitats d'acolliment alternatiu són:

- (i) Acolliment informal: tota solució privada adoptada en un entorn familiar, en virtut de la qual la cura de l'infant és assumida amb caràcter permanent o indefinit per parents o propparents (acolliment informal per familiars) o per altres persones a títol particular, per iniciativa de l'infant, de qualsevol dels seus pares o d'una altra persona, sense que aquesta solució l'hagi ordenat un òrgan judicial o administratiu o per una entitat degudament acreditada;
- (ii) Acolliment formal: tot acolliment en un entorn familiar que hagi estat ordenat per l'autoritat judicial o un òrgan administratiu competent i tot acolliment en un entorn residencial, inclosos els centres d'acollida privats, resultant o no de mesures judicials o administratives.

Segons l'article 29(c), segons l'entorn en el qual s'exerceixi, l'acolliment alternatiu pot ser:

- (i) Acolliment per familiars: acolliment en l'àmbit de la família extensa de l'infant o amb amics íntims de la família coneguts de l'infant, de caràcter formal o informal;
- (ii) Acolliment en llars d'acollida: els supòsits en què una autoritat competent confia l'infant a efectes d'acolliment alternatiu a l'entorn domèstic d'una família diferent de la seva, que ha estat seleccionada, declarada idònia, aprovada i supervisada per exercir aquest acolliment;
- (iii) Altres formes d'acollida en un entorn familiar o similar;
- (iv) Acolliment residencial: acolliment exercit en qualsevol entorn col·lectiu no familiar, com els llocs segurs per a l'atenció d'emergència, els centres de trànsit en casos d'emergència i tots els altres centres d'acollida residencial a curt o llarg termini, incloses les llars funcionals;
- (v) Solucions d'allotjament independent i tutela d'infants.

Les directrius són aplicables a totes les entitats públiques i privades i a totes les persones que intervenen en l'organització de l'acollida d'un infant que la necessiti mentre estigui en un país diferent del de la seva residència habitual, pel motiu que sigui (article 140). Els infants no acompanyats o separats que ja estiguin a l'estranger haurien de rebre, en principi, el mateix nivell de protecció i cura que els infants nacionals del país en qüestió (article 141).

Al determinar el tipus d'acolliment apropiat, s'hauria de tenir en compte, cas per cas, la diversitat i disparitat dels infants no acompanyats o separats, així com el seu origen ètnic, migratori o la seva diversitat cultural i religiosa (article 142).

0.2.2 Legislació de la UE

Tant la refosa de la Directiva sobre les condicions d'acollida³ com la de la Directiva de reconeixement⁴ proveeixen les normes per a l'acollida de menors no acompanyats. Les dues directives formen part de la legislació d'asil adoptada per la UE, que ja s'ha implementat, o aviat s'implantarà, a tots els estats membres, amb l'excepció del Regne Unit, Irlanda i Dinamarca.

Refosa de la Directiva sobre les condicions d'acollida

La refosa de la Directiva sobre les condicions d'acollida estableix uns estàndards mínims per a l'acollida de demandants de protecció internacional. El termini per a la implementació va ser el 20 de juliol del 2015. No és aplicable al Regne Unit, Irlanda i Dinamarca. La Directiva sobre les condicions d'acollida⁵ es continuarà aplicant al Regne Unit (però no a Irlanda o Dinamarca).

La directiva té l'objectiu d'oferir un nivell de vida millor i més harmonitzat dels sol·licitants de protecció internacional a la UE, sigui quin sigui l'estat membre en què s'hagi fet la sol·licitud. Substitueix la Directiva sobre les condicions d'acollida del 2003, que estableix unes condicions mínimes per a l'acollida de sol·licitants d'asil. Hi ha noves normes pel que fa a la detenció i millors condicions per a les persones vulnerables, inclosos els menors no acompanyats. Els estats membres que ho vulguin també poden oferir normes més favorables. Les noves normes de la UE tenen l'objectiu de tenir més en compte els diferents sistemes legislatius nacionals, evitar una càrrega administrativa i financera innecessària i permetre que els estats membres lluitin contra l'abús dels seus sistemes d'asil de manera més efectiva.

L'àmbit personal de la directiva no només inclou els demandants d'asil sinó qualsevol persona que hagi presentat una sol·licitud de protecció internacional, inclòs l'asil i la protecció subsidiària.

Inclou un conjunt extens de normes sobre detenció i demandants de protecció internacional. Per exemple, que els menors no acompanyats poden ser detinguts només en circumstàncies excepcionals i mai en centres penitenciaris. La directiva també consisteix en un règim més específic pel que fa a l'avaluació de necessitats especials d'acollida per a persones vulnerables, com ara menors i víctimes de tortura.

El preàmbul estableix que a l'hora d'aplicar aquesta directiva els estats membres haurien d'assegurar el compliment total dels principis de l'interès superior de l'infant i la unitat familiar, de conformitat amb la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de l'Infant, de 1989, i la Convenció Europea per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals respectivament (9). També estableix que l'acollida de persones amb necessitats especials d'acollida hauria de ser una preocupació bàsica de les autoritats nacionals per garantir que l'acollida es dissenya específicament per cobrir aquestes necessitats especials (14).

---

³ Directiva 2013/33/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de juny de 2013.

⁴ Directiva 2011/95/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 13 de juny de 2011.

⁵ Directiva 2003/9/CE del 27 de gener de 2003.

L'article 23 estableix, pel que fa als menors:

1. L'interès superior del menor serà la consideració bàsica per als estats membres a l'hora d'aplicar les disposicions d'aquesta directiva relativa als menors. Els estats membres han de vetllar perquè els menors tinguin un nivell de vida adequat per al seu desenvolupament físic, psíquic, espiritual, moral i social.
2. A l'hora de valorar l'interès superior del menor, els estats membres han de tenir especialment en compte els factors següents:
  - (a) les possibilitats de reagrupament familiar;
  - (b) el benestar i el desenvolupament social del menor, tenint especialment en compte el context del menor;
  - (c) consideracions de seguretat i protecció, especialment en els casos en els quals hi hagi el risc que sigui víctima de tràfic de persones;
  - (d) l'opinió del menor, tenint en compte la seva edat i grau de maduresa.

L'article 24(2) estableix que:

Els menors no acompanyats que presentin una sol·licitud de protecció internacional, des del moment en què siguin admesos al territori fins al moment en què se'ls obligui a abandonar l'estat membre d'acollida en el qual s'hagi formulat o s'estigui examinant la sol·licitud de protecció internacional, s'han d'allotjar:

- (a) amb parents adults;
- (b) amb una família d'acollida;
- (c) en centres d'acollida amb instal·lacions especials per a menors;
- (d) en altres centres adequats per a menors.

Els estats membres podran acollir els menors no acompanyats a partir dels setze anys en centres d'acollida per a sol·licitants adults, sempre que sigui en el seu interès superior, tal com estableix l'article 23(2).

En la mesura que sigui possible, s'han de mantenir units els germans, atenent l'interès superior del menor en qüestió i, en particular, la seva edat i grau de maduresa. S'han de limitar al mínim els canvis de residència dels menors no acompanyats.

Refosa de la Directiva de reconeixement

La refosa de la Directiva de reconeixement estableix els requisits per al reconeixement de nacionals de tercers països o apàtrides com a beneficiaris de protecció internacional i el contingut de la protecció concedida. Com la Directiva sobre les condicions d'acollida, és un instrument legislatiu central per a l'establiment d'un sistema europeu comú d'asil. Va ser aprovada el 2011 i és aplicable a tots els estats de la UE amb l'excepció de Dinamarca, Irlanda i el Regne Unit. Irlanda i el Regne Unit queden vinculats per la Directiva de reconeixement.⁶ Als estats membres vinculats per la directiva se'ls va requerir que adoptessin les disposicions legals nacionals necessàries per complir amb la directiva com a màxim el 21 de desembre de 2013.

El preàmbul estableix a (18) que l'"interès superior de l'infant" ha de ser una consideració prioritària dels estats membres en l'aplicació d'aquesta directiva, de conformitat amb la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, de 1989.

---

⁶Directiva 2004/83/CE.

A l'hora d'avaluar l'interès superior del menor, els estats membres han de tenir especialment en compte el principi de la unitat familiar, el benestar i el desenvolupament social del menor, els aspectes de seguretat i el punt de vista del menor de conformitat amb la seva edat i maduresa.

L'article 31(3) estableix que:

Els estats membres han de vetllar perquè els menors no acompanyats siguin assignats ja sigui:

- (a) amb parents adults, o
- (b) en una família d'acollida, o
- (c) en centres especialitzats en l'allotjament de menors, o
- (d) en altres allotjaments adequats per a menors.

En aquest context, s'ha de tenir en compte l'opinió del menor, de conformitat amb la seva edat i grau de maduresa.

Article 31(4): en la mesura que sigui possible, s'han de mantenir units els germans, atenent l'interès superior del menor en qüestió i, en particular, la seva edat i grau de maduresa. S'han de limitar al mínim els canvis de residència dels menors no acompanyats.

0.2.3 Política de la UE

El Pla d'acció sobre els menors no acompanyats (2010-2014)⁷ estableix un enfocament comú basat en el respecte pels drets del menor, especialment l'"interès superior del menor", que ha de ser la consideració principal de qualsevol acció empresa per les autoritats respecte als menors. Segons el pla, una de les tres qüestions principals relacionades amb els menors no acompanyats que requeria alguna acció era l'acollida. Una de les prioritats esmentades era avaluar si cal introduir un instrument específic que estableixi un enfocament comú sobre l'acollida.

L'Agenda Europea de Migració posa èmfasi especial en la necessitat de protegir els infants i continuar amb el Pla d'acció sobre els menors no acompanyats. El treball ja s'ha començat, per utilitzar un enfocament integral per a la protecció dels infants al llarg de la cadena de migració.

La prioritat cap als més vulnerables, i en especial els menors no acompanyats, també s'incorpora al procés de reubicació. La protecció i salvaguarda del menor es planifiquen perquè siguin completament integrades en els punts d'accés.⁸

⁷ Pla d'acció sobre els menors no acompanyats 2010-2014, COM(2010)213 final de 6 de maig de 2010.

⁸ Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu i el Consell sobre l'estat d'execució de les mesures prioritàries en el marc de l'Agenda Europea de Migració, COM(2016)85 final.

0.3 L'ACOLLIDA EN FAMÍLIES COMPARADA AMB ALTRES FORMES D'ACOLLIDA

Tot i que en general es reconeix que el millor per als menors no acompanyats és estar en un entorn similar al de la família, assignar els menors no acompanyats a una família d'acollida no és encara una pràctica comuna als estats membres de la UE. La majoria de menors no acompanyats se situen en instal·lacions institucionals d'acollida (de Ruijter de Wildt *et al.*, 2015, p. 6).

Els països que sí que recorren a l'acollida en famílies han vist que és millor per als menors. Tutors dels Països Baixos i treballadors socials d'Alemanya, per exemple, informen de menys incidents i problemes psicològics entre els menors que viuen en famílies que els que hi ha entre els que viuen en altres formes d'acollida. Els menors aconsegueixen acceptar millor la situació quan són en una família. Comparada amb altres formes d'acollida, l'acollida en famílies també té l'avantatge que és més sostenible. Que facin divuit anys no vol dir que hagin de deixar obligatòriament la família.

La Universitat de Groningen, als Països Baixos, investiga el benestar dels menors no acompanyats, les circumstàncies de vida i el seu lloc en la societat holandesa. En la recerca es té en compte l'opinió dels menors no acompanyats, que poden trobar-se quatre tipus diferents d'acollida als Països Baixos (famílies d'acollida, unitats habitacionals petites per a quatre menors, vida en comú en grups de dotze a quinze menors, i grups més grans anomenats *campus* dins de centres d'acollida).

Kalverboer *et al.* (2016) ha trobat que "els menors no acompanyats acollits en famílies estan millor i tenen una visió més positiva sobre el seu lloc en la societat holandesa. Els menors que viuen en unitats habitacionals petites i petits grups sovint troben a faltar lligams afectius, atenció, suport i estabilitat a les seves vides. Els menors en *campus* són els que més sovint se senten sols i tristos i exclosos de la societat holandesa. Noten una manca d'atenció i suport dels adults. La qualitat de la cria del menor en *campus* és considerada pels investigadors com a molt baixa, tant que aquestes instal·lacions no semblen adequades per als menors no acompanyats".

Kalverboer *et al.* (2016) fa referència a diversos estudis acadèmics sobre diferents tipus d'instal·lacions d'acollida per a menors no acompanyats durant les etapes de fugida i aclimatació i les seves necessitats de prosperar i sentir-se com a casa en el nou país (Sirriyeh, 2013, Söderqvist, Sjöblom & Bülow, 2014). "Sirriyeh (2013) conclou que en llars d'acollida d'èxit a Anglaterra, els joves s'havien integrat en xarxes familiars d'atenció i de cuidadors i havien assumit rols com de família els uns amb els altres. L'autora informa de resultats positius en llars en què els joves havien estat inclosos en l'estructura de les activitats i la cultura familiar, com ara la contribució en la tria dels àpats. I també informa de resultats positius en les llars en què els joves havien desenvolupat relacions de confiança, intimitat i reciprocitat amb persones acollidores i les seves famílies, reforçades amb mostres simbòliques visibles de confiança i atenció. Tot i que la recerca no ha comparat llars d'acollida amb altres opcions, Sirriyeh ha trobat beneficis importants a l'hora d'accedir a la cura i suport de la família, relacions de confiança i suport per negociar serveis clau, en comparació amb el que se sap d'altres tipus d'opcions d'acollida. Söderqvist, Sjöblom i Bülow (2014) han estudiat el concepte de *casa* en relació amb la situació dels menors no acompanyats acollits en centres d'atenció residencial a Suècia. Les seves troballes confirmen que el concepte implica tant aspectes objectius, com ara l'edifici físic, com components més subjectius que es poden considerar un estat mental. Han inclòs criteris com tenir un lloc on dormir i menjar, així com altres com crear sentiments de confort i seguretat. De manera similar, Kohli, Connolly i Warman (2010) han examinat la percepció dels menors no acompanyats en llars d'acollida respecte al menjar i la supervivència després de l'arribada al Regne Unit. La seva conclusió és que el menjar té significats múltiples. Està relacionat amb molts aspectes relacionats amb trobar refugi i gestionar la pertinença

amb la família d'acollida i pot fer sorgir forts sentiments de trobar-se a casa en un nou país. Diversos estudis han reconegut que els millors resultats per a la majoria de menors no acompanyats es troben en entorns de suport (Nidos 2015b; Ní Raghallaigh 2013; Wade 2011; Wade *et al.* 2012). Ní Raghallaigh (2013) conclou que els joves separats dels seus familiars haurien de rebre atenció individualitzada. Wade *et al.* (2012) troben que una acollida bona pot marcar la diferència en les vides dels menors no acompanyats.”

En la discussió sobre quin és el millor lloc perquè creixi un menor no acompanyat també són importants els resultats de la recerca transcultural feta als Països Baixos sobre trauma, vincles i resiliència per Ijzendoorn. “Els infants es desenvolupen bé en diferents cultures de tot el món en què creixen en una xarxa de cuidadors i no només amb un pare i una mare. Aquests menors tendeixen a agafar afecte a diversos adults sensibles que ells ‘trien’. Normalment els pares biològics o altres parents adults propers” (van Ijzendoorn, 2008, p. 216). “D'altra banda, als menors que creixen en institucions o centres els falta un vincle estable i a llarg termini amb un cuidador permanent la major part del temps. Per això es pot dir que pateixen abandonament estructural. Són infants que s'enfronten a múltiples canvis de cuidadors, que sovint treballen per torns” (van Ijzendoorn, 2008, p. 148). Els efectes nocius de l'acollida institucional per als menors abandonats o orfes són motiu de gran preocupació. Des de ben joves ja mostren el resultat d'aquests inconvenients en totes les àrees del seu desenvolupament.

La recerca ha demostrat que l'adopció pot ser una intervenció d'èxit que porti a una millora significativa del desenvolupament del menor. L'adopció mostra que el desenvolupament d'un infant és sorprenentment flexible, encara que hagi sofert carències severes a edats primerenques i un canvi dràstic cap a un nou entorn. “El desenvolupament dels infants adoptats millora significativament després de l'adopció, per comparació amb altres infants que van més endarrerits si estan en centres de menors” (van Ijzendoorn, 2008, p. 207). Per això van Ijzendoorn suggereix que un acolliment a llarg termini que ofereixi bones perspectives es pot considerar una intervenció igual que l'adopció.

Un estudi de Bronstein, Montgomery & Dobrowolski (2012) sobre la salut mental de menors no acompanyats de l'Afganistan indica que els infants en el país d'acollida que creixen en allotjaments semiindependents mostren més símptomes d'estrès posttraumàtic que els que viuen en famílies d'acollida.

Bronstein *et al.* descriu el següent en relació amb la salut mental: “Hi ha factors que poden ajudar els menors a construir les seves vides. L'estabilitat d'un allotjament comprensiu, oportunitats per als joves per construir nous vincles, acabar l'educació i crear xarxes de suport social que facin de pont entre abans i ara té efectes protectors (Wade. 2011). Quan els mateixos menors afirmen que han rebut suport dels seus amics, s'ha pogut veure que aquest era un factor protector per a la salut mental (Kovacev 2004; Montgomery 2008). Això també és aplicable a experiències escolars positives narrades pels mateixos menors (Kia-Keating & Ellis 2007; Kovacev 2004; Sujoldzic *et al.* 2006). Wernesjö (2011) assenyala que cal fer més recerca centrada en les experiències de vida al país d'acollida i que es basi en les perspectives pròpies dels menors no acompanyats, centrant-se en el benestar i els factors que hi contribueixen. Sembla que no hi ha gaires estudis que comparin els punts de vista dels menors que viuen en diferents tipus d'allotjaments pel que fa als aspectes que contribueixen a fer-los més forts i resilients”.

“Hi ha ben poques objeccions pressupostàries a l'acollida en famílies. Tot i que aquest tipus d'acollida generalment es considera que és menys costosa que l'acollida institucional, és difícil arribar a un cost comparable per acollida, per la diversitat de sistemes (local/nacional, serveis oferts, tipus d'organitzacions responsables, pressupostos barrejats amb el sistema general d'atenció a la joventut). Per tant, és impossible presentar un càlcul sòlid per a l'acollida en famílies país per país. La situació holandesa, en què Nidos és responsable de l'acollida en famílies a escala nacional, és l'única per a la qual hi ha una visió general clara dels costos que implica. Les xifres demostren que l'acollida en famílies és més econòmica que altres formes d'acollida disponibles als Països Baixos, que són fins a 6,5 vegades més cares” (de Ruijter de Wildt *et al.*, 2015, p. 128).

“El municipi de Venècia, a Itàlia, també ha comprovat que l'acollida en famílies és més econòmica que altres formes d'acollida. Van decidir invertir en l'acollida en famílies quan ja no era possible sostenir les despeses d'allotjament el 2007-2008, pel nombre creixent de menors que arribaven” (de Ruijter de Wildt *et al.*, 2015, p. 63).

JSN ha trobat que l'acollida en famílies és més econòmica que altres formes d'acollida. En alguns casos, fins i tot parlem d'un 50% més econòmic.

0.4 COM ES POT ORGANITZAR L'ACOLLIDA EN L'ENTORN FAMILIAR

L'acollida en famílies existeix a diversos països europeus. Compartir coneixements sobre aquestes pràctiques i enfocaments en diversos països fins ara ha estat molt secundari i dispers. El projecte RLF va revelar la pràctica actual pel que fa a l'acollida de menors no acompanyats en famílies a Europa. “La raó principal per la qual només un nombre limitat de menors no acompanyats viuen en famílies és que no hi ha prou coneixement sobre com augmentar la disponibilitat d'acollida en famílies per a aquest grup de menors, és a dir, com seleccionar famílies adequades i que tinguin la voluntat de ser família d'acollida. A més, les bones pràctiques sovint queden limitades a escala local –encara que un municipi o regió hagi desenvolupat bones pràctiques, no es comparteixen ni es repliquen a altres llocs. Finalment, les estructures financeres i organitzatives sovint fracassen a l'hora de donar suport explícit al desenvolupament d'aquestes pràctiques.” (de Ruijter de Wildt *et al.*, 2015, p. 128).

Nacional o regional?

“En la majoria d'estats membres en què s'ofereix l'acollida en famílies als menors no acompanyats, hi ha diverses entitats públiques, privades o voluntàries (i també ciutadans) implicades en l'acollida del menor. Aquestes pràctiques fragmentades també difereixen en l'àmbit nacional, regional o local, en funció de la comunitat. Normalment són liderades per les persones del districte en qüestió, sobretot en el context de valors socials i responsabilitats, més que no pas com a aplicació d'un marc compartit liderat per l'Estat, en què és més probable que puguin sorgir pràctiques innovadores (tot i que difícils de mesurar)” (de Ruijter de Wildt *et al.*, 2015, p. 128).

“Les legislacions sobre joventut i migració no estan alineades, i això fa que només quatre estats membres i Noruega tinguin un sistema estructurat caracteritzat per la implicació d'una entitat pública, privada o voluntària (a escala nacional, regional o local), amb l'encàrrec de l'Estat o certificada per l'Estat per ocupar-se de l'acollida dels menors en famílies. En teoria, el sistema és un marc regulat i/o aplicat sistemàticament dins d'una zona geogràfica o administrativa específica. La família és la responsable de l'atenció diària d'un menor no acompanyat a casa seva, i se li paga un sou i/o remuneració per les despeses, i per tant n'ha de donar compte. A la pràctica, Holanda és l'únic estat membre que té un marc com aquest, accessible a tots els menors no acompanyats (aplicat a escala nacional i establert políticament pel Ministeri de Seguretat i Justícia). Suècia, Noruega, Irlanda i el Regne Unit tenen marcs que funcionen dins del sistema general d'atenció a la joventut, però no sempre permeten acollides en l'entorn familiar o de xarxa i estan més 'fragmentats' a la pràctica entre un municipi i un altre” (de Ruijter de Wildt *et al.*, 2015, p. 127).

Dins del sistema general d'atenció a la joventut o no?

En funció de la situació nacional o local, els menors no acompanyats podrien rebre atenció dins del sistema general d'acollida, amb assignacions concretes en famílies d'acollida o modalitats alternatives d'acollida en famílies. Es poden utilitzar diversos enfocaments. “Això anirà en funció de raons polítiques o de si el país és país de trànsit o de destinació. També hi pot influir la manera com els països ofereixen els serveis per cobrir les necessitats d'aquests menors:

- En alguns països, les mesures d'atenció dels menors no acompanyats formen part del sistema d'atenció per a infants autòctons i s'apliquen les mateixes condicions, mentre que en altres països s'apliquen sistemes diferents amb condicions separades per als menors no acompanyats.
- Alguns països cobreixen les necessitats culturals dels menors i per tant recorren a famílies de diferents orígens culturals, mentre que altres només recorren a famílies autòctones.
- En alguns països l'acollida en l'entorn familiar per als menors no acompanyats forma part del sistema d'atenció, i en altres no” (de Ruijter de Wildt *et al.*, 2015, p. 128).

0.5 TERMINOLOGIA

Infant no acompanyat

El terme *infant no acompanyat* s'utilitza al llarg d'aquest manual de conformitat amb la definició de l'Observació general número 6 del Comitè de l'ONU sobre els Drets de l'Infant, pel que fa al tractament dels infants no acompanyats i separats que són fora del seu país d'origen:

“Els infants no acompanyats (o menors no acompanyats) són infants, tal com es defineix a l'article 1 de la convenció, que han estat separats dels seus pares i altres parents i que no reben l'atenció de cap adult que, per llei o per costum, tingui la responsabilitat de fer-ho”.

Els termes *infant* (i *menor*) s'utilitzen al llarg d'aquest manual de conformitat amb la Convenció de l'ONU sobre els drets de l'infant, amb la definició següent: “A l'efecte d'aquesta convenció, s'entén per infant tot ésser humà menor de divuit anys, tret que, en virtut de la llei que li sigui aplicable, hagi assolit la majoria d'edat abans.”

Professional

El terme *professional* s'utilitza en aquest manual per indicar les persones que treballen amb les famílies d'acollida i els menors no acompanyats que viuen amb elles.

Aquests professionals poden ser diferents tipus de metges, en funció del país on treballin i el sistema d'atenció a la infància que hi hagi en funcionament. Poden ser tutors (professionals, semiprofessionals o voluntaris), treballadors socials, mentors, treballadors de centres d'acollida, estudiosos del comportament, psicòlegs i qualsevol altre professional responsable de l'acollida de menors no acompanyats en famílies.

El terme *tutor* pot tenir diferents significats, en funció del país on treballi. Tenint en compte aquestes diferències, és molt important entendre bé el sistema en què es fa servir.

A Holanda, Nidos és el tutor legal del menor no acompanyat. És el representant legal del menor, té responsabilitat parental i és la persona responsable del menor. La persona que dona suport i orienta l'infant ha estudiat treball social i ha fet formació específica a Nidos sobre els menors no acompanyats.

A Bèlgica, Dienst Voogdij, un servei del govern federal, nomena un tutor per al menor no acompanyat. El tutor és el representant legal del menor i té responsabilitat parental per contribuir a trobar una solució sostenible que beneficiï el menor. Hi ha tres tipus diferents de tutors: tutors voluntaris, tutors que són treballadors d'una ONG dedicada a l'atenció dels menors no acompanyats i tutors que són treballadors autònoms.

A Dinamarca, el “tutor personal” pot ser tant un voluntari com un treballador de la Creu Roja. En qualsevol cas, serà un professional que prepararà el menor per a les entrevistes amb les autoritats i el seguiment posterior. Un “tutor legal” té la custòdia del menor i funciona com el seu advocat. Aquesta persona serà present en totes les reunions del procés d'asil. Si el menor aconsegueix el permís de residència, es pot nomenar un altre tutor legal. Això pot ser perquè el menor ha tingut un treballador de la Creu Roja com a tutor legal, i els tutors legals per als menors amb permís de residència sempre són voluntaris. O també pot ser perquè el tutor legal o el menor decideixin no continuar la relació per problemes geogràfics o personals. Llavors és l'Administració estatal qui nomena un tutor legal, seguint les recomanacions de la Creu Roja. És recomanable, si és possible, i si el menor i el tutor ho volen, que l'infant continuï tenint el mateix tutor legal un cop ja tingui el permís de residència, perquè ja es coneixen bé i potser ja tenen una relació sòlida.

Família d'acollida

El manual fa servir el terme *família d'acollida* per referir-se a la família que té cura del menor en el país receptor d'Europa. No sempre es fa servir el terme. Aquestes famílies també es poden anomenar *famílies amfitriones*.

Als diferents països es fan servir diversos tipus de famílies d'acollida: Per exemple, poden ser “de l'entorn familiar” (familiars o persones que el menor coneix) o “famílies sense relació de parentiu” (persones que el menor no coneix).

L'acollida en l'entorn familiar és aquella en què qui acull el menor és família dins del quart grau de consanguinitat. Per exemple, podria ser un cosí germà. Però en “cultures del nosaltres”, l'entorn familiar també pot ser algú que tingui una relació propera amb el menor, com ara un veí o un amic proper.

Actualment, en la majoria de casos, les famílies sense relació de parentiu són famílies autòctones. Però hi ha països com Holanda i Alemanya que han tingut molt bones experiències amb “famílies ètniques” que tenen el mateix origen que el menor no acompanyat o un de similar.

0.6 VISIÓ GENERAL SOBRE LA DISPONIBILITAT D'ACOLLIDA PER A MENORS NO ACOMPANYATS EN PAÏSOS EUROPEUS⁹

	Països Baixos	Suècia	Regne Unit	Irlanda	Noruega	Alemanya	França	Itàlia	Bèlgica	Àustria	Suïssa	Finlàndia	Dinamarca	Luxemburg	Espanya	Portugal
Sistema estructural	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Pràctica dispersa	x	x	x	x	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ús del sistema generalitzat de llars d'acollida	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x	?	?
Sistema separat per a menors no acompanyats	✓	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ús de famílies autòctones	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x	?	?
Ús de famílies ètniques	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	?
Ús de llars d'acollida tradicionals (famílies no conegudes pel menor)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x	?	?
Ús d'acollida en entorn familiar (membres de la família i xarxa)	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	?	?

⁹ Extret de l'informe del projecte RLF, p. 134.

NOTES

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

NOTES

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

1

ORIENTACIÓ GENERAL RESPECTE AL SUPORT I L'ORIENTACIÓ DELS MENORS NO ACOMPANYATS

1.1 FORMACIÓ GENERAL PER TREBALLAR AMB EL GRUP OBJECTIU I LA SEVA SITUACIÓ ESPECÍFICA

1.1.1 Introducció

Un menor no acompanyat és un infant extremadament vulnerable: menor d'edat, sol i refugiat. El seu origen migratori, la relació amb la seva família i xarxa, i les seves perspectives de repatriació fan que la formació general sobre la situació específica d'aquests menors no acompanyats sigui de vital importància per a les persones que els orienten. També és important per a la selecció i l'orientació de les famílies d'acollida.

Treballar amb infants refugiats exigeix una actitud culturalment sensible basada en el respecte i una ment oberta en relació amb l'origen, els valors i les experiències del menor.

És important:

- reconèixer i respectar el menor en el paper que vulgui i pugui tenir per a la família, l'autonomia que hagi desenvolupat durant la fugida, la seva religió, la necessitat de tenir contacte amb la seva família biològica, les experiències traumàtiques que ha tingut, i la pèrdua que ha sofert;
- mostrar interès i respecte per la percepció de l'infant sobre la malaltia, les seves explicacions i possibles solucions;
- fer possible que el menor tingui contacte amb la família biològica quan sigui possible, i implicar la família en el benestar, desenvolupament i procediment d'asil del menor;
- avaluar els riscos de: la pressió dels traficants de persones, la violència relacionada amb l'honor en cas que un menor se surti de la norma, la mutilació genital femenina (MGF) i el matrimoni forçat.

En aquest mòdul s'explicaran temes específics d'aquest context.

1.1.2 Informació general dels menors no acompanyats

Aquest apartat descriu temes importants relacionats amb la informació dels menors que deixen sols el seu país i fugen a Europa.

Ser un refugiat, sol i menor d'edat

Els menors no acompanyats són joves que s'han escapat a Europa sense l'orientació dels seus pares o d'un tutor legal. Això vol dir, primer de tot, que han estat sols mentre passaven per tota mena d'experiències difícils, sovint dramàtiques, durant la fugida i el procés de migració. També vol dir que han hagut d'intentar processar aquestes experiències ells sols. No tenen el suport necessari, en tots els àmbits, però sobretot en l'àmbit emocional.

A més a més, la raó de la seva fugida és sovint una vida sense futur, marcada per la guerra i la pobresa. Aquests menors arrosseguen experiències de perill, de sofriment diari i de pèrdua.

En primer lloc, que hagin fugit vol dir que aquests menors han hagut de deixar enrere moltes coses: casa seva, la seva família i amics, l'escola, el seu país, amb el seu context cultural, hàbits i idioma, pertinences materials, el seu estatus social, diplomes o la seva convalidació, plans de futur al seu país d'origen, etc. Aquestes experiències de pèrdua i trastorns diversos són un fet central per a tothom que ha hagut de deixar casa seva per intentar construir un nou futur en un país completament nou amb una cultura totalment nova. Aquesta pèrdua, juntament amb l'enyorança i la incomoditat en el nou entorn, desconegut i estrany, els provoca un sentiment profund de no tenir arrels.

“Els menors no acompanyats estan sols i són menors d'edat, i això vol dir que els falta un context familiar i sobretot el contacte amb els seus pares. Per a molts d'aquests nens significa que han perdut el seu arrelament i seguretat i no tenen ningú en qui puguin confiar. A part d'això, veiem que els pares poden ser molt presents, sense que hi siguin físicament.” (Derluyn, Wille, De Smet & Broekaert, 2005).

Procediment d'asil

Quan finalment aquests menors arriben a Europa, s'enfronten a un altre període d'estrès i incertesa provocat pel procediment d'asil. Es tracta d'un procediment difícil d'entendre, com també són difícils d'entendre els diferents papers que tenen les organitzacions implicades. La família que s'ha quedat al país d'origen sovint espera nerviosa el resultat del procediment d'asil, amb l'esperança d'una resposta positiva tant pel que fa a l'asil com el possible efecte que pugui tenir de reagrupament familiar. Els demandants d'asil també pot ser que hagin rebut instruccions de traficants o de la seva xarxa sobre què explicar i què no explicar de la seva fugida. Això pot provocar molt d'estrès en el menor.

Una altra conseqüència del procediment d'asil en molts països europeus és que els menors han d'estar “sols” per poder rebre ajuda dels serveis de protecció i acollida per a menors no acompanyats. Molts d'ells tenen por que els facin tornar a casa si donen informació sobre la seva família. I això pot voler dir que guarden secrets i que sovint és difícil implicar la família biològica del menor no acompanyat perquè en pugui rebre suport, supervisió i protecció.

Bona pràctica:

Minor-Ndako i Nidos han obtingut bons resultats amb la mediació, en què hi ha algú que explica la situació concreta del menor no acompanyat (procediment d'asil i reagrupament familiar) tant al menor com a la seva família. El menor se sol sentir alliberat quan la família ha rebut la informació adequada sobre el procediment i se li ha explicat què poden fer per assolir l'asil i el reagrupament familiar.

1.1.3 Desenvolupament dels menors no acompanyats

Aquest apartat tracta tres àrees de desenvolupament que queden afectades per la càrrega de la fugida i les circumstàncies prèvies. Planteja el desenvolupament de les relacions i els vincles satisfactoris, com el menor desenvolupa la seva identitat, i tasques de desenvolupament específiques per als menors no acompanyats refugiats.

Vincle i convivència en una família d'acollida

La majoria de menors no acompanyats han crescut en una família ampliada amb relacions i vincle satisfactoris. Han desenvolupat una confiança bàsica respecte als membres de la família i cap a ells mateixos, gràcies a aquestes experiències positives. Tot i això, aquesta confiança pot haver quedat danyada per les circumstàncies que van portar a la fugida i les experiències viscudes durant el viatge. Desenvolupar una relació i vincle sans amb la família d'acollida pot ajudar els menors a recuperar la seva confiança en els altres i en ells mateixos. La sensibilitat del cuidador pel que fa a les necessitats d'un menor i els senyals que dona l'infant, la predictibilitat en el comportament d'un cuidador, i la continuïtat i l'estabilitat que pot aportar la persona cuidadora al menor són factors importants per desenvolupar una relació segura en la qual el menor creï un vincle.

Quan un menor s'assigna a una família d'acollida que no coneix, sempre haurà de construir una nova relació segura i crear el vincle amb els nous cuidadors. Un menor que ja hagi experimentat relacions sanes abans, crearà noves relacions més fàcilment, basades en aquestes experiències positives prèvies. Però per a un menor que hagi tingut males experiències és més difícil.

“La teoria de l'aferrament assumeix la importància evolutiva que té per a la supervivència d'un nadó. Cada infant necessita una figura amb qui tingui aquest vincle que el protegeixi i el cuidi durant els primers anys de vida. L'aferrament és important per al desenvolupament de la regulació de les emocions, també en l'àmbit neurobiològic. La majoria d'infants (al voltant d'un 60% a tot el món) poden crear un aferrament saludable” (Prins & Braet, 2014, p. 426).

Van Ijzendoorn, catedràtic d'estudis infantils i de família a la Universitat de Leiden, Països Baixos, ha demostrat que la connexió entre el patró d'aferrament de l'infant i el patró d'aferrament del pare és independent del context econòmic i cultural. Una visió general d'estudis similars, en contextos culturals i econòmics diversos, mostra que aquesta connexió arriba al 70-80% (van Ijzendoorn, 2008).

La Creu Roja danesa, Nidos, Minor-Ndako i JSN mostren xifres comparables a les de Van Ijzendoorn. La majoria de menors no acompanyats sota l'orientació d'aquestes organitzacions havia desenvolupat una relació segura i un fort vincle amb els seus cuidadors als seus països d'origen.

“La manca crònica de seguretat durant la seva fugida i el fet d'haver de processar experiències difícils, sovint traumàtiques, durant el procés de migració, però, pot provocar una forta manca de confiança bàsica en els joves refugiats. I la desconfiança i la hipervigilància són factors protectors per a molts refugiats, una estratègia per suportar la situació, una manera de sobreviure. Tal com ho expressa un refugiat: ‘Gràcies a la meva manca de confiança vaig poder sobreviure a la fugida cap a Europa.’” (Plysier, 2003).

L'estudi liderat per van Ijzendoorn que hem esmentat més amunt conclou que l'adopció i l'acolliment a llarg termini són intervencions efectives per als menors que experimenten pèrdua i abandonament durant els primers anys de vida. Per això, s'assumeix que la continuïtat i estabilitat que poden oferir-los les famílies d'acollida pot reparar bona part del dany causat per la manca de confiança i l'aferrament desordenat dels menors refugiats (van Ijzendoorn, 2008).

---

1 Per a més informació sobre el vincle, vegeu-ne el material exhaustiu a www.engi.eu.

Les directives holandeses sobre atenció a la joventut (de Wolff, Dekker-van der Sande, Sterkenburg & Thoomes-Vreugdenhil, 2015) estableixen les directrius següents per promoure la confiança bàsica:

- “Dediqueu temps a estar en contacte amb el menor de manera positiva i lúdica. Convideu-lo a fer coses junts, doneu-li espai però feu-vos-en sempre càrrec,
- Parleu i actueu de manera amigable. Creeu un ambient relaxat i positiu, diverti-vos i passeu-vos-ho bé estant junts,
- Sigueu predictibles, genereu confiança i sigueu clars amb el menor. Digueu el que feu i feu-ho mentre ho digueu,
- Doneu al menor atenció plena, entreu-hi en contacte. Mireu i escolteu adequadament i digueu el que el menor fa i quina emoció té. Comproveu si és correcte i investigueu-ho, si cal,
- Poseu-vos al lloc del menor, considereu què li deu passar pel cap, mostreu-li que l’escolteu. Oferiu confort o ajuda sempre que el menor estigui trist o tingui por, i quedeu-vos a prop si ho rebutja,
- Aclariu causes i efectes al menor, ajudeu-lo a entendre la connexió entre un acte, un sentiment i un comportament,
- Intenteu respondre a les necessitats i desitjos del menor tan bé com sigui possible. Quan no sigui possible, expliqueu-n’hi els motius. Sentiran que us els preneu seriosament”.

Relació amb la família d’acollida i la família biològica

Bona pràctica: contacte amb la família biològica

Segons l’experiència de Nidos, de vegades els menors no acompanyats tenen dificultats quan se’ls assigna una família d’acollida. Diuen que ja tenen pare i mare i que no en volen de nous, o bé que volen una família amb una casa bonica on puguin aprendre neerlandès de seguida i no es preocupen d’altres coses. També hi ha menors no acompanyats a qui no els fa res que els assignin a una família d’acollida però es comporten com un convidat i no connecten en cap moment amb la família. Això pot provocar decepció en la família d’acollida, perquè la família voldria tenir una relació adequada amb el menor i establir-hi un vincle.

Com passa amb els menors en centres d’acollida, un menor no acompanyat té una forta connexió amb la seva família biològica i sent una forta lleialtat cap a ella. Pot ser que tinguin por que els agradi tant estar amb la família d’acollida que es podrien sentir com si traïssin la seva família biològica. També pot ser que tinguin por de perdre la pròpia família si estableixen gaire lligam amb la d’acollida.

Nidos ha trobat que és millor respectar el menor, en aquest sentit, i que ajuda molt tant el menor com la família d’acollida tenir contacte (preferiblement de manera regular) amb la família biològica.

El sistema d’acollida dels Països Baixos opina que és important que els pares biològics donin al menor el “permís emocional” per estar-se amb la família d’acollida. Això fa que per al menor sigui més fàcil connectar amb aquesta “nova” família. La confiança i el respecte mutu entre la família biològica i la d’acollida ajuden el menor en la seva adaptació amb la família d’acollida.

Desenvolupament de la identitat d’un menor no acompanyat

A l’adolescència, el desenvolupament de la identitat és una tasca de desenvolupament vital. Els adolescents intenten desenvolupar la identitat pròpia durant aquesta fase pel que fa als seus pares, germans, amics i la societat en general. Passar per un procés de migració sols sovint interfereix en el desenvolupament de la seva identitat (van der Veer, 2002).

Els menors no acompanyats experimenten sovint el difícil procés de migració i s'hi troben durant l'adolescència. Trobar-se amb molts factors estressants relacionats amb la migració forçada durant aquesta fase té un efecte en el funcionament psicosocial d'aquests menors. Al capdavall, han hagut de deixar enrere amics, companys i els seus models, en el país d'origen. També els falten els pares com a identificació central i figures de desafecció. Aquests factors compliquen un desenvolupament suau de la seva identitat, i per això molts menors no acompanyats tenen dificultats amb les preguntes cada vegada més freqüents que es fan sobre la identitat (Plysier, 2003). La percepció de lleialtat familiar i cultural sovint té un paper central dins d'aquest desenvolupament difícil de la identitat. Els menors no acompanyats han de combinar valors i estàndards de dues cultures totalment diferents, alhora que desenvolupen la seva identitat pròpia. Han de buscar maneres d'experimentar les seves pròpies arrels culturals i modelar-les en una societat nova, occidental.

Suport en el desenvolupament de la identitat

Els menors que provenen de "cultures de famílies àmplies" experimenten la seva identitat com a part de la família i no tant com a individu, i per tant un temps llarg en la societat occidental els pot portar sentiments confosos sobre això. El menor es pot sentir "entre" cultures i això pot portar incomprensió o alienació. Fins i tot pot provocar l'exclusió del context social original o el rebuig per part de la família ampliada, perquè el comportament del menor "perjudica l'honor de la família".

És molt important implicar la família biològica en els canvis que experimenta el seu fill per Europa, amb normes i valors que li són nous i més liberals. I és important ajudar els menors a entendre com en són, de vulnerables, si no pertanyen a algú –la seva família ampliada, els seus compatriotes o companys. Necessiten trobar un equilibri entre les diferents cultures. El menor també pot contribuir al benestar de la família, i a l'honor familiar, tenint èxit en la nova societat. En aquest cas la família ampliada acceptarà més fàcilment un altre tipus de comportament, amb més llibertat.

L'exclusió social o el sentiment de no pertànyer enlloc crea molt estrès i pot provocar problemes psicològics o psicopatològics. És important que l'orientació i el suport ofert als menors no acompanyats se centri sobretot en el manteniment i desenvolupament de xarxes socials, referències i amistats, perquè fins i tot una amistat pot marcar la diferència.

És important crear un pont entre l'infant que era al seu país d'origen i el que és ara en la nova situació.

Identitat de grup

Sökefeld descriu la identitat de grup "com una construcció basada en característiques que els membres d'un grup consideren rellevants i comparteixen els uns amb els altres. Les memòries de la diàspora del país d'origen, els discursos d'una història compartida o traumes col·lectius conformen la base d'una identitat compartida. En aquest sentit, la diàspora és una comunitat imaginativa basada en una construcció discursiva" (Sökefeld, 2006, p. 266-267).

Aquest tipus d'identitat de grup i trauma col·lectiu es veu sovint entre els menors eritresus que van fugir d'Eritrea el 2014-2015. No confien en ningú i volen estar junts.

Tasques de desenvolupament específiques per als menors no acompanyats

Tant els joves refugiats com els menors no acompanyats que busquen asil es troben al mig d'un procés dinàmic de desenvolupament cap a la maduresa, com tots els altres infants. Això requereix tasques de desenvolupament generals per a grups d'edat que s'han d'assolir per esdevenir adults sans. Per als adolescents, aquestes tasques consisteixen en aprendre a cuidar-se, aprendre a progressar en societat i aprendre a donar forma a la pròpia vida i tenir-hi una influència. Aquestes tasques són més complicades per als menors que han fugit del seu país d'origen.

Necessiten tasques de desenvolupament culturals i de refugiats específiques, com a resultat dels seus antecedents i la situació amb què es troben.

Aquestes tasques extra tenen a veure amb els contactes socials o l'aïllament social, la família que queda enrere, les diferències culturals i la integració, com fer front als problemes posttraumàtics i les perspectives de futur (van der Veer, 2002).

Resiliència

Mentre el desenvolupament de la majoria de menors no acompanyats no sembla que es vegi afectat negativament, les circumstàncies en les quals es desenvolupen són menys favorables en certs aspectes, i això els fa més vulnerables. Tal com va descriure el psicoterapeuta holandès van der Veer el 1996 en el primer llibre de metodologia de Nidos: "Qualsevol impediment al procés de desenvolupament normal està causat principalment per factors ambientals, i només una petita part dels casos són causats per les pròpies limitacions o trastorns del menor". A més, Derluyn (2005) assenyalava que és molt important indicar que fins i tot si aquests problemes tenen un efecte significatiu en el funcionament i el benestar emocional dels menors, continuen sent "infants normals en situacions anormals".

Ní Raghallaigh (2010) descriu el següent en relació amb la resiliència: "Rutter (2003) suggereix que tot i que alguns menors refugiats són psicològicament vulnerables i alguns manifesten un comportament 'pertorbat', la majoria sembla que saben enfrontar-se a les diverses situacions d'estrès que experimenten. Cada vegada es presta més atenció a les diverses formes en què el menor respon als reptes de la migració forçada, i el fet que molts acaben sent 'supervivents actius' més que no pas 'víctimes passives' (Rousseau & Drapeau 2003, p. 78). Per exemple, els treballadors socials que va entrevistar Kohli (2006a) van afirmar que havien trobat que els menors no acompanyats eren 'interessants i flexibles pel que fa a les seves capacitats de sobreviure i sortir-se'n en moments de gran vicissitud' (p. 7). Bàsicament, la resiliència d'aquests joves es comença a reconèixer, com a mínim fins a cert punt, tot i que German (2004) sosté que els estudis que investiguen la resiliència dels refugiats encara no reben tanta atenció com la recerca sobre la seva vulnerabilitat i com es manifesta. Tot i que les definicions varien, segons Masten & Powell (2003), la resiliència es refereix a 'patrons d'adaptació positiva en el context de risc o adversitat significatius' (p. 4). Una persona pot ser resilient o pot mostrar resiliència a un risc concret (Ungar 2004). Diversos autors han elaborat sobre la resiliència dels migrants forçats, inclosos els menors no acompanyats (p. ex. Muecke, 1992; Ahearn, 2000; Kohli & Mather, 2003; Kohli)."

1.1.4 Benestar psicològic

Els refugiats no acompanyats, infants i adolescents, són un grup vulnerable a Europa. La seva difícil situació de vida pot afectar el seu benestar emocional, i això pot comportar problemes de comportament i emocionals considerables (Derluyn & Broekaert, 2008; Fazel, Reed, Panter-Brick & Stein, 2012). La incertesa sovint fa que els infants i adolescents creguin que els serà difícil complir els seus somnis. Això pot provocar conflictes de lleialtat cap als pares, la família i el país d'origen, a qui poden haver fet promeses importants (Derluyn & Broekaert, 2008).

S'han observat diversos problemes de comportament i emocionals en els menors refugiats en general i en els menors no acompanyats en particular: problemes per dormir, atacs de pànic, replegament social, apatia, malsons, diversos problemes de desenvolupament, mal de cap, comportament hiperactiu, depressió, passivitat, desordres en la concentració, símptomes d'ansietat, soledat, ansietat per separació, baixa autoestima, desordres digestius i problemes amb el menjar.

Trauma i estrès

Els menors no acompanyats han d'enfrontar-se sovint a traumes,² pèrdua, experiències de viatge desagradables i preocupació per la família que ha quedat enrere, així com estrès pel procediment d'asil i el reagrupament familiar. Un resultat negatiu del procediment d'asil i altres procediments de residència, o un procediment llarg de reagrupament familiar, poden tenir un efecte molt negatiu i fer que els menors encara tinguin més estrès.

L'estrès resultant de la incertesa i la tensió no permet recuperar-se dels traumes. Un estudi longitudinal dels Països Baixos que investigava problemes psicològics, reaccions d'estrès traumàtic i les experiències dels menors no acompanyats refugiats, els menors holandesos i els menors no acompanyats demandants d'asil va mostrar que els demandants d'asil parlen d'esdeveniments de vida més estressants que els altres dos grups. A més, havien patit diverses experiències traumàtiques més sovint que els altres dos grups (Bean, Derluyn, Eurelings-Bontekoe, Broekaert & Spinhoven, 2007).

El benestar psicològic dels menors no acompanyats es va estudiar en un estudi de seguiment horitzontal de Vervliet, Meyer Demott, Jakobsen, Broekaert, Heir & Derluyn (2014). Aquest estudi va fer el seguiment de 103 menors no acompanyats des del moment que van arribar a Bèlgica i fins al cap de divuit mesos. Els menors no acompanyats en general mostraven nivells més alts d'ansietat, depressió i trastorns per estrès posttraumàtic (TEPT). L'anàlisi de models lineals mixtos va mostrar diferències no significatives en els resultats de salut mental al llarg del temps, fet que remarca la possible persistència a llarg termini dels problemes de salut d'aquesta població. El nombre d'experiències traumàtiques i de factors d'estrès diaris va portar a un nivell simptomàtic de depressió significativament més alt (factors estressants diaris), ansietat i TEPT (experiències traumàtiques i factors estressants diaris).

Ajuda psicològica³

El benestar emocional dels menors no acompanyats és una greu preocupació per al seu suport i l'acollida. S'observa sovint un comportament autodestructurador i suïcida en molts centres d'acollida. En canvi, a penes es dona en l'acollida en famílies.

Bona pràctica:

JSN i Nidos han trobat que el comportament destructurador i agressiu o les desaparicions poques vegades tenen lloc en el grup de menors no acompanyats que s'estan amb famílies d'acollida, i en canvi sí que es donen en centres d'acollida, sobretot els més grans. La Xarxa Europea d'Ombudsmen Infantils (ENOC) també va trobar el mateix (2016, p. 18). Des del 2011, l'experiència de JSN és que el comportament autodestructurador i suïcida i l'ús de psicofàrmacs es troba en menys de l'1% dels menors no acompanyats que viuen en famílies d'acollida.

Posem assumir que els menors no acompanyats no sempre recorren als serveis d'atenció psicològica quan correspondria. Les organitzacions de salut mental no són sempre adequades culturalment o apropiades per a la situació inestable d'aquests menors. El suport psicològic transcultural, si n'hi ha, és més adequat per als refugiats.

Bona pràctica: trauma i recuperació

Avui dia, la recomanació general als Països Baixos és fer que els menors tinguin una rutina diària de seguida que es pugui després de les experiències traumàtiques. Això els permet experimentar seguretat en el present, cosa que redueix l'estrès d'haver estat en perill (estat d'alerta). Els experts també són conscients que parlar del trauma comporta el risc de tornar a estar traumatitzats i per tant s'hauria de fer el mínim possible.

² Per a més informació sobre el trauma, vegeu-ne el material exhaustiu a www.engi.eu.

³ Per a més informació sobre l'ajuda psicològica, vegeu-ne el material exhaustiu a www.engi.eu.

Els menors refugiats traumatitzats que no són capaços de recuperar-se necessiten atenció especialitzada. Estar traumatitzat també pot alentir el progrés en la petició d'asil si un menor és incapaç de fer una declaració sobre les seves experiències traumàtiques.

Implicacions per a l'orientació:

- oferir als menors una rutina (diària) adequada tan aviat com sigui possible;
- només parlar de les experiències traumàtiques amb els menors que deixen clar que ho volen fer (no fer-ho si no ho demanen);
- aprendre sobre com processar el trauma i els símptomes relacionats;
- oferir atenció professional si els símptomes persisteixen;
- fer coneixedors els advocats i entrevistadors que el trauma pot fer que no es respongui correctament en una entrevista per al procediment d'asil.

1.1.5 Riscos de seguretat

Comparat amb altres menors, els menors no acompanyats experimenten riscos addicionals per la seva posició vulnerable com a refugiats, el fet que no tinguin la seva família amb ells o un adult responsable i possiblement perquè han esgotat tots els mitjans legals per aconseguir un permís de residència.

Tràfic de persones

Quan arriben a Europa, els menors no acompanyats sovint ja han estat introduïts clandestinament, perquè potser era l'única manera que tenien de viatjar. Alguns d'ells no només això sinó que també poden haver estat víctimes del tràfic de persones. El tràfic de persones existeix per moltes raons (inclosa la prostitució, el contraban de drogues, d'armes, el treball no remunerat) i no només té lloc durant el viatge a Europa sinó també un cop el menor ja hi ha arribat. Els menors no acompanyats són molt vulnerables i fàcilment reben la influència dels traficants. Això pot ser per la manca de xarxa de suport, el seu desig d'ajudar la família, la pressió de la seva família perquè enviïn diners a casa i de vegades fins i tot per bruixeria.

Bona pràctica: senyals de tràfic de persones

Nidos ha desenvolupat una llista de senyals "forts" i "suaus" de tràfic de persones, en funció dels estudis i les experiències. La llista és especialment útil durant la primera reunió al centre per al registre i sol·licitud, per decidir quins menors necessiten un centre d'acolliment protegit. Al centre d'acolliment protegit es farà més recerca.

Reconèixer els senyals de tràfic de persones

SENYALS FORTS:

Gestions del viatge: gestions i pagament no fets per la família; el menor no coneix la destinació final ni la raó per la qual ha vingut a aquest país.

Documents: el menor no té documents d'identitat o són falsos, o està il·legal al país i ve d'un país conegut pel risc de tràfic.

Família: la família ha rebut amenaces o xantatge; és pobre.

Traficant de persones: la persona que està amb el menor gestiona el visat, el menor no la coneix; està relacionat amb traficants de persones.

Finances: el menor ha de pagar un deute; l'habitatge, la roba, etc. són gestionats per la persona que està amb el menor; el menor depèn d'aquesta persona.

Lloc on dormir al país d'origen: el menor no sap l'adreça de casa seva o de la feina; dorm a la feina.

Violència o abús: el menor pateix abusos o amenaces; senyals visibles d'abús.

Feina: el menor és obligat a treballar, a prostituir-se; el menor va arribar al país amb falses promeses; es va escapar.

Trobat: el menor es va escapar o el va trobar la policia i va demanar ajuda.

SENYALS SUAUS:

Salut: es queixa de problemes de dormir i digestius.

Por: del traficant, de la situació, de la violència.

Actitud: retreta, estressada.

Història: incompleta, incoherent, no creïble, assajada.

Risc d'abús sexual

Els menors no acompanyats tenen un alt risc de ser violats durant la seva fugida o el període d'abans de la fugida. La violació és, de fet, força comuna en situacions de guerra. També hi ha menors, sobretot nenes, que "compren seguretat" com a estratègia per sobreviure oferint-se als homes com a intercanvi per la seva protecció. De vegades aquestes nenes tenen un comportament excessivament sexualitzat durant el primer període després de la fugida. Això les fa molt vulnerables a l'abús en prostitució forçada, però també en el seu propi ambient. La família d'acollida i les persones que orienten el menor (tutor, mentor, etc.) hauran de rebutjar aquesta conducta i intentar-la canviar.

També és un risc, per exemple, per als "nois ballarins" (*Bacha bazi*) –nois, sovint de l'Afganistan, que en edats molts joves aprenen a ballar com les nenes i pateixen abusos sexuals per part d'homes més grans. El seu comportament pot incloure gestos femenins, cosa que els fa vulnerables a més situacions d'abús.

Risc de treball forçat i contraban

Els menors no acompanyats també són utilitzats per al contraban d'armes, drogues, o per a explotació laboral. Això passa sovint sota l'amenaça d'haver de pagar el contrabandista pel viatge, però també pot ser que sigui responsabilitat d'una organització criminal més gran. Els joves que arriben il·legalment un cop ja tenen divuit anys són molt vulnerables a aquesta mena d'abús i explotació.

1.2 TREBALLAR EN UN ENTORN INTERCULTURAL

1.2.1 Introducció

Treballar amb menors no acompanyats vol dir treballar amb menors de diferents cultures. El coneixement i les habilitats per saber tractar aquests nens són molt importants.

Una comunicació sensible interculturalment forma part del treball amb menors de diferents orígens culturals. A part del coneixement de l'estructura social de la cultura del menor, és important tenir l'habilitat de veure les normes i els valors des de la seva perspectiva, ser conscients de la influència del nostre context cultural i ètnic en com actuem i pensem, i tenir eines per tractar amb les diferències. També és important mostrar empatia, creativitat i audàcia (Jessurun, 2008, p. 503-514).

1.2.2 Comunicació sensible culturalment

La cultura és dinàmica, per la qual cosa tenir coneixements sobre altres contextos culturals no és suficient per millorar la comunicació. Un professional només pot adquirir coneixements sobre l'altra persona coneixent-la i tenint-hi interacció i diàleg. Això vol dir empatitzar amb els altres, interessar-se per qui són i què és important per a ells, i respectar els seus límits.

És important que el menor no acompanyat experimenti la conversa com a segura. La intenció de la conversa ha de ser clara: acordar el marc i parlar de què passarà amb la informació. Si el professional ha de tractar amb traumes o si hi ha temes difícils o secrets, és important posar-se d'acord sobre què es tractarà i què no, o decidir quan s'aturarà exactament la conversa.

Fent preguntes obertes (qui, què, com, quan), es convida l'altre a compartir coses. L'escolta activa requereix una investigació del que diu l'altra persona, i només és possible si hi ha una desviació del plantejament inicial que tenia l'entrevista. El professional ha de donar als menors l'oportunitat de fer preguntes i ha de saber quina actitud tenen respecte a diferents cultures i respecte a la seva pròpia. La tendència a afavorir la conformitat a les normes socials dominants sovint és més alta del que la gent creu. És important connectar realment amb l'altra persona amb un enfocament obert. En el cas dels infants, també cal avaluar el nivell de desenvolupament.

Bona pràctica:

Minor-Ndako dedica temps a construir una relació de confiança amb el menor. L'organització ha vist que aquests menors necessiten aclariments sobre l'ajuda que se'ls està oferint. De fet, molts d'ells no tenen experiència amb treballadors socials. Parlar de les dificultats es pot veure com una manera de mantenir-les vives i fer-les grosses. Parlar sobre problemes personals es pot interpretar com una qüestió moralment incorrecta. Parlar de la seva història prèvia mentre un adult pren notes al menor li pot semblar com si l'estigués interrogant la policia.

Pot crear-li por i sentiments d'inseguretat, sobretot quan els menors venen de regions inestables en què és difícil o fins i tot impossible confiar en els altres. Per això els treballadors de Minor-Ndako es presenten ells mateixos i la seva manera de treballar abans de fer preguntes personals als menors. Això contrasta amb el treball social tradicional, en què es fa servir una pregunta guiada per animar el client a fer el primer pas.

En la comunicació intercultural poden sorgir problemes perquè les persones poden interpretar els comportaments de manera diferent. Per això és important ser conscient del perill del biaix etnocèntric, posar els propis valors i estàndards per sobre dels universals. El mètode següent ajuda a ser-ne conscient i treballar-ho.

Seguir el mètode de tres passos desenvolupat per Pinto (2007) pot contribuir a una comunicació intercultural més efectiva. Els primers dos passos ens ensenyen a mirar les coses des de dues perspectives (la pròpia i la de l'altra persona). Al pas 3, es poden indicar diferències per a les dues cultures. Aquest model es descriu breument a continuació.

Comunicació intercultural⁴

Pas 1: ser conscient de la influència de la cultura pròpia en el comportament.

Pas 2: ser conscient, preguntar-se, aprendre i adquirir coneixements sobre la cultura de l'altra persona i el comportament que se n'extreu.

Pas 3: la perspectiva que dona aquest coneixement permet connectar realment i construir ponts.

1.2.3 Context cultural del menor no acompanyat

Aquest apartat descriu les diferències més importants entre la cultura dels menors no acompanyats i la dels països d'acollida. Inclou mètodes de treball, actituds i bones pràctiques que són rellevants per orientar els menors i les famílies amb qui viuen. El coneixement dels principals aspectes culturals, els antecedents i les possibilitats dels menors no acompanyats és necessari per orientar-los amb respecte, donar-los suport en les situacions amb què es trobin i reconèixer els riscos a què estan exposats en la seva posició vulnerable.

Cultura de la família ampliada

En general els menors no acompanyats provenen de cultures de família ampliada, una cultura en què els interessos de la família ampliada tenen molta importància. El menor se'n va sovint com a resultat d'una decisió de la família (ampliada), que sovint fa molts sacrificis financers i emocionals perquè pugui marxar. El moment de marxar també vol dir que el menor és madur, tingui l'edat que tingui. Els menors no acompanyats en general són persones joves resilents, sobretot al començament, que volen contribuir al benestar de la família (ampliada).

Els termes usuals per indicar les diferències culturals entre els "països d'origen dels refugiats i demandants d'asil" i els "països occidentals" són cultura de la família ampliada *versus* cultura del jo o cultura del "nosaltres *versus* jo". Pinto (2007) afirma que, en les cultures del jo, la realització individual és l'objectiu últim, i en les cultures del nosaltres, és l'honor (familiar).

Centrar-se en la realització individual i el desenvolupament personal pot semblar-los estrany, als menors no acompanyats que acaben d'arribar a occident. Això queda clar en el seu desig per satisfer les expectatives

---

⁴ Extret de Kaveh Bouteh, presentació a Nidos, maig 2016.

i instruccions de la família i el desig d'ajudar la seva família enviant diners a casa immediatament, fins i tot si només han rebut una quantitat petita de diners de butxaca. A l'hora de triar escola, l'expectativa de la família sovint és més important que les oportunitats per a la realització individual. A més, les famílies que s'han quedat al país d'origen comparen els diners que els envien els menors, l'escola on van i els assoliments dels seus fills amb els d'altres famílies. Adaptar-se a aquesta cultura del jo pot provocar alienació de la família (ampliada), amb el risc de ser aïllat, exclòs o rebutjat.

Els menors de famílies ampliades aprenen a respectar les persones grans i a no tenir opinió i desitjos propis. Expressar la seva pròpia opinió sovint es considera una falta de respecte i un signe de mala educació, i pot significar una vergonya per a l'honor familiar. Els principis democràtics i la llibertat d'expressió, com ara expressar la seva pròpia opinió o punt de vista i formar part de la presa de decisions, no són habituals en un menor no acompanyat. Per això el menor es pot sentir incòmode si se li demana constantment l'opinió.

Cultura de la culpa *versus* cultura de la vergonya

La diferència entre la cultura del jo i la cultura del nosaltres en una confrontació sobre el comportament està relacionada amb les diferències entre la culpa (cultura del jo) i la vergonya (cultura del nosaltres).

Cada tipus de cultura té el seu conjunt de normes pel que fa al comportament correcte o incorrecte, i es determinen en funció de les creences de l'individu i els altres en relació amb la culpa.

La cultura de la culpa està relacionada bàsicament i principalment amb la veritat, la justícia i la preservació dels drets individuals. Se suggereix que l'emoció de la culpa és el que fa que una persona es privi d'un comportament que va en contra del seu propi codi de conducta, així com el de la seva cultura. En canvi, en una cultura de la vergonya el que creuen les altres persones té molt més impacte en el comportament que no pas les creences individuals. El desig de preservar l'honor i evitar la vergonya és una de les bases principals de la cultura. A més, pot ser impossible per a una persona fins i tot arribar a admetre que és culpable o que ha fet alguna cosa malament (fins i tot si ho ha fet), sobretot quan la resta de persones el consideren culpable, per la vergonya que implica. Mentre els altres estiguin convençuts que són innocents, la persona no experimenta vergonya. Cal molt esforç per assegurar-se que els altres estan convençuts de la teva innocència.

La cultura de la vergonya determina que evitar-la és necessari, al cost que sigui. Els models occidentals de vergonya i culpa veuen la vergonya com una emoció moral "dolenta" i la culpa com a "bona". En els contextos culturals no occidentals, la vergonya no només es valora com a "bona", sinó també com a resposta emocional adequada/esperada en un mal comportament (Bedford & Hwang, 2003).

Un exemple:

Demanar disculpes és el primer pas en la cultura de la culpa. Fent-ho, admets que t'has equivocat, admets la teva culpa, i això et permet buscar solucions. En canvi, en una cultura de la vergonya, demanar disculpes significa acceptar la vergonya i s'evita tant com es pot. Per a algú que ve d'una cultura de la vergonya, el primer pas serà reconstruir la relació i, així, eliminar la vergonya.

Bagozzi, Verbeke i Gavino (2003) han trobat que les persones tant de cultures occidentals com de cultures no occidentals experimenten vergonya quan tenen una experiència dolorosa, però l'acció o resposta que tenen a aquesta experiència és diferent. Les persones occidentals fan una acció autoprotectora, mentre que les persones de cultures no occidentals exerceixen una acció més de construcció o recuperació de la relació.

Un estudi social psicològic (van Alphen, 2008) ha detectat que la intensitat de la vergonya que experimenta la persona determina l'estratègia que adoptarà.

En termes generals, hi ha dues opcions:

- s'accepta la vergonya;
- es rebutja la vergonya.

Si la intensitat és baixa, la persona ho veurà com una cosa relativament poc important i s'inclinarà més per acceptar la vergonya. Si la vergonya és més intensa, la persona s'inclinarà per resistir-s'hi. Però hi ha un límit per sobre del qual la vergonya és tan forta que la persona ja no pot continuar-la negant. En aquesta situació, l'únic que pot fer és acceptar-la. En aquest cas, hi haurà l'oportunitat, per exemple, de demanar disculpes i reparar el dany.

Un exemple: l'important paper de la vergonya en una cultura del nosaltres

Durant una conversa entre un mentor en una família d'acollida i un menor no acompanyat respecte a un comportament no desitjable, un menor que prové d'una cultura del nosaltres el que intentarà sobretot és reparar la relació: "Estem bé, nosaltres, oi?". En canvi, el mentor d'una cultura del jo vol parlar del problema, primer, i buscar solucions a través de la disculpa, l'acord i la sanció. Un menor d'una cultura del nosaltres preferirà evitar aquesta confrontació i buscarà una manera més directa d'arreglar la relació amb el mentor. El menor, per exemple, marxarà enfadat de la confrontació i començarà a fer altres tasques. És el seu intent per arreglar la relació amb el mentor. El mentor, en canvi, pressionarà el menor perquè hi hagi la conversa, i això farà que el menor se senti arraconat per parlar d'un contingut vergonyós, cosa que li és impossible de fer sense arreglar primer la relació.

Les característiques diverses entre cultures del jo i cultures del nosaltres són les següents:

Cultura del jo	Cultura del nosaltres
Individualista: qui ets?	Col·lectiva: a qui pertanys?
Interès individual: independent, assertiu, decisió pròpia	Interès grupal: connectat amb el grup, obedient, modest
Distància de poder baixa	Distància de poder alta
Femenina	Masculina
Honestedat: s'admeten errors, es valora la confessió, es parla de seguida de les males notícies	Per mantenir l'honor intacte: es tapen els errors, la negació evita la pèrdua de fe, les males notícies s'expressen amb cura

Salut

La cultura i la religió influeixen molt en les opinions sobre les malalties i és difícil que el sistema de salut occidental connecti amb refugiats i migrants.

És sabut que els migrants i refugiats creuen sovint que el metge no se'ls pren seriosament si no els dona una recepta per a algun medicament. En moltes cultures no és habitual fer distincions entre malalties psicològiques i malalties físiques. A part d'això, es creu que les malalties psicològiques són una mena de bogeria, cal avergonyir-se'n i malmeten l'honor. Per això sovint les malalties s'experimenten físicament, en una somatització. Sovint és difícil motivar els menors no acompanyats per dirigir-los a salut mental. No veuen quin benefici pot tenir "parlar" i creuen que veure un metge pot voler dir que estàs "boig". És important enfocar-ho amb sensibilitat cultural per ajudar-los, i per això a molts països europeus hi ha moltes institucions de salut mental amb especialitzacions transculturals.

Com tractar les diferències en les idees sobre salut

Mostrar una actitud interessada i respectuosa amb els símptomes, les explicacions i les possibles solucions pot ser una bona manera de començar. Preguntar com es podria solucionar el problema a casa seva també pot ser útil. Es pot fer implicant la família biològica. Això pot contribuir al reconeixement de la legitimitat de la malaltia i permetre que el menor no acompanyat i la seva família triïn el tractament tradicional que fan servir a casa.⁵

Màgia negra a Eritrea

La màgia negra és una part invisible de la vida social a Eritrea. Hi ha quatre formes de màgia negra: Debtera, Buda, Tebib i Tonqualay. Impliquen tenir poder i influència sobre la gent. Una persona que practica la màgia negra té tanta influència sobre els altres que les persones que estan posseïdes per ella duen a terme certes accions sense ser conscients del que fan o fan coses sense voler-les fer.

Si es practica la màgia negra sobre algú, aquesta persona estarà posseïda per algú o per alguna cosa. Pot ser una persona viva o un esperit maligne/diable (*sheytan*). Pot ser seriós fins al punt de provocar dolor o, en situacions extremes, la mort.

Per protegir-se contra la màgia negra o l'ull del diable, és costum en la cultura d'Eritrea o d'Etiòpia portar un amulet o talismà. És molt comú en zones rurals, sobretot, i la gent creu que estan protegits si porten l'amulet: "Més val prevenir que curar".

Si algú ja està posseït, es pot eliminar un esperit del mal recitant aforismes de Debtera en un idioma que no coneixen els humans. El capellà farà fora l'esperit del mal recitant línies del llibre sagrat i/o pregant.⁶

Un exemple:

Si el John està gelós de l'Anne, pot preguntar al Tebib o Buda que dirigeixi el seu ull del mal a l'Anne, perquè pagui. El Tebib demana a canvi alguna cosa (com ara cabells o ungles) de l'Anne i ho barreja amb ingredients secrets o herbes per posseir l'Anne (per això les persones no llencen mai res personal, a Eritrea).

A Eritrea s'expliquen històries de dones que van al Tebib per demanar controlar els seus homes. Si van al Tebib amb els seus problemes matrimonials, les dones poden posseir els seus homes fent servir herbes, que assegurar-se que no aniran amb altres dones. Això pot tenir un resultat negatiu: el marit pot deprimir-se i no ser capaç de treballar i comportar-se de manera diferent i negativa.

Bona pràctica: capellans d'Eritrea

Als capellans eritreus dels Països Baixos se'ls demana sovint que ajudin els demandants d'asil joves a eliminar els símptomes que tenen.

⁵ Podeu trobar més informació sobre rituals de tractament a occident en el material exhaustiu de www.engi.eu.

⁶ Informació extreta del centre de coneixement sobre Eritrea dins de Nidos.

Bona pràctica: mediadors culturals

Tant a Bèlgica com a Itàlia hi ha hagut experiències positives treballant amb mediadors culturals. Poden ser antics menors no acompanyats que s'han integrat i poden actuar com a facilitadors de confiança per parlar de temes difícils com ara la sexualitat i la seguretat i també de l'orientació i les necessitats dels menors no acompanyats. Això funciona sobretot en contextos de grup, tenint en compte el context cultural dels menors, orientat de manera grupal.

1.2.4 Temes específics relacionats amb les diferències culturals en la situació d'un menor no acompanyat

Expectatives i interessos de la família

Els menors no acompanyats han deixat els seus països amb expectatives de la família que la fugida del menor seria un benefici per a tota la família. La imatge d'oportunitats que el menor tindrà a Europa moltes vegades no és realista, i s'espera que s'enviaran diners, que hi haurà aviat el reagrupament familiar o que el menor podrà construir una carrera d'èxit i enviar més diners. Aquestes expectatives poden semblar una càrrega enorme per al menor, sobretot perquè vol ajudar de veritat la família i no la vol decebre.

Poden rebre altres pressions pel fet que s'espera que cuidaran dels seus germans més joves o d'una germana més gran. Aquest paper és normal en moltes cultures de famílies ampliades, però pot provocar molt estrès en la seva situació: estan sols a Europa.

Un exemple:

Dos germans són a Bèlgica i el germà més gran se sent responsable que el petit es comporti correctament. La família diu al germà gran que piqui el petit perquè ha començat a fumar. El germà gran sent que té un problema de veritat. D'una banda, no vol tenir problemes amb el sistema belga, que no permet picar, i de l'altra no vol fallar a l'hora de controlar i educar el seu germà petit tal com li reclama la família. Els treballadors socials truquen als pares per explicar la situació i com l'estan tractant. Després de moltes trucades, la mare allibera el noi de la tasca, li diu que els treballadors socials es faran càrrec del seu germà i que la família hi està d'acord.

Secrets

Tal com s'ha descrit a l'apartat 1.1.2, molts demandants d'asil guarden les coses en secret. Sovint són secrets relacionats amb la situació de la família, perquè els seus compatriotes, la família o els contrabandistes els han advertit de no revelar la situació real. Això pot provocar molt estrès en els menors, especialment quan reben la pressió de donar més informació sobre la seva situació familiar. Però els secrets o les mentides també són un mecanisme en una "cultura de la vergonya" per enfrontar-se a situacions vergonyoses o de violació de l'honor. Mentir per protegir l'honor de la família forma part de la cultura de la vergonya (del nosaltres), però és menys acceptable en una cultura de la culpa (del jo) europea. L'exemple següent mostra la conseqüència dolorosa de guardar secrets.

Un exemple:

Dues germanes (menors no acompanyades) van estar durant molts anys en una família d'acollida molt maca als Països Baixos. En un moment determinat, es va saber que també hi havia una altra germana adulta al país. La família d'acollida la va rebre encantada i sovint visitava les seves germanes. Al cap dels anys es va saber que aquesta dona no era la germana gran sinó la mare de les nenes. Era al país il·legalment i esperava que les seves filles aconseguissin el permís de residència, perquè eren menors no acompanyats. La família d'acollida es va sorprendre molt i no podia entendre que haguessin cuidat d'aquelles òrfenes durant tants anys si hi havia la mare allà. Malauradament, arran d'això es va posar fi a l'acolliment.

Discussió sobre l'edat

Els menors no acompanyats sovint venen de països en què no se'n registra el naixement o la data de naixement no se sap. Normalment s'intenta determinar l'edat d'aquests menors,⁷ i el suport que se'ls dona s'adapta a aquesta determinació, sense canviar l'edat als seus documents d'identitat. Tot i això, una edat incerta pot comportar dificultats pel que fa a l'allotjament i l'educació, en què l'assignació es basa habitualment en l'edat especificada als documents d'identitat. El professional que orienta el menor pot tenir-hi un paper molt important, en això, i defensar l'interès superior del menor.

1.2.5 Temes específics relacionats amb les diferències culturals en el risc de maltractament infantil que afecta els menors no acompanyats

La investigació ha revelat diversos factors de risc de maltractament infantil i que el risc de maltractament infantil és més alt en l'acolliment que en les famílies biològiques. Aquest apartat analitza diferents temes relacionats amb les diferències culturals en el risc de maltractament infantil en les famílies d'acollida.

Honor familiar

L'honor és un concepte universal que es refereix a com una persona es relaciona amb el grup o els grups als quals pertany. Les famílies o grups també poden tenir honor, però un aspecte crucial aquí és que l'honor es pot malmetre o perdre. L'honor es considera un factor important en societats en què, en la lluita per l'existència, les persones bàsicament depenen d'elles mateixes. Normalment un grup és més fort que una persona i té una oportunitat més clara d'assegurar els recursos escassos per sobreviure. La persona, en canvi, ha d'estar subjecte a les normes del grup o enfrontar-se a la pena d'exclusió o una de pitjor. Els codis d'honor són un mitjà a través del qual es poden mantenir els altres allunyats. Si n'hi ha prou per a tothom, els individus no depenen d'un grup per sobreviure, la importància del grup es redueix i hi ha més espai per a les decisions individuals.

L'honor està subjecte al canvi i difereix en cada grup; les opinions sobre el que ha de ser o fer una persona per ser honorable difereixen en les persones, els grups o les societats, però també hi ha moltes similituds. L'educació i el control del grup (comunitat) són els principals mecanismes per elaborar les normes de l'honor.

L'honor en les cultures de famílies ampliades sovint té a veure amb temes relacionats amb l'educació i la successió. La violació de l'honor, doncs, té a veure amb les relacions, la tria de la parella, la sexualitat i els descendents. Ensenyar, controlar i protegir l'honor pot comportar violència, sobretot quan l'honor es veu amenaçat. La violació de l'honor és pitjor si se sap fora del grup a través de la xafarderia i la difamació, que sovint es viu amb vergonya; com més persones sàpiguen que s'ha violat l'honor, més possibilitats hi ha que es produeixi violència.

---

⁷Podem trobar més informació sobre la determinació de l'edat a www.engi.eu.

Si s'ha violat l'honor, es pot restaurar amb accions que el purifiquin, com el matrimoni, el divorci, el rebuig, la negació, l'acceptació de la situació o l'intent de reconciliació. Matar és la forma última de restauració, de vegades a través del suïcidi. La situació depèn, evidentment, de la naturalesa del conflicte, l'abast de la violació de l'honor i els codis d'honor (Janssen, 2006).

A Europa, els menors d'altres cultures amb normes d'honor estrictes (família ampliada o cultura del nosaltres) sovint estan influïts per la nova cultura, que s'orienta cap al desenvolupament individual (cultura del jo o individual), i hi pot haver un gran risc de violació de l'honor. Un menor pot haver de prendre decisions entre la realització personal i el risc de rebuig per part de la família, o alguna cosa pitjor. Els treballadors socials, els responsables de l'atenció a la infància i els tutors poden ajudar els menors a prendre decisions reflexionades i poden parlar del tema amb la família. Els codis d'honor també formen part de l'assimilació. Entendre i respectar els codis d'honor dels altres, i la conscienciació i la informació sobre els nostres, és important a l'hora de parlar-ne, però també pot ser difícil.

Diferències de gènere

A molts països, se suposa que els menors han de seguir els desitjos específics de la família. La restricció a la llibertat de moviment per a les nenes i els matrimonis forçats són violacions del dret d'autodeterminació que forma part de moltes cultures tradicionals. Les nenes refugiades i les famílies migrants d'aquestes cultures són a sota de tot de la jerarquia familiar, pel que fa als seus drets. Aquesta situació està canviant a moltes de les famílies que han viscut a Europa durant un període de temps més llarg, però la llibertat de moviment de vegades encara està molt restringida (Pharos, 2009).

Matrimonis forçats

A moltes cultures, el matrimoni pot donar-se en edats joves, com a obligatori. Això també passa amb menors, i es pot considerar abús infantil, però no se sap amb quina freqüència té lloc. A la pràctica, és difícil traçar una línia entre un matrimoni forçat i un d'arreglat. De vegades a la nena no se l'obliga a casar-se amb el qui hagin triat els seus pares, però se sent obligada a fer-ho per lleialtat. O bé té tanta pressió que no s'atreveix a posar-s'hi en contra. També pot ser que confii en els seus pares, per les bones tries que fan habitualment. La qüestió és si la nena té capacitat d'elecció o s'hi veu forçada. La pressió per acceptar el matrimoni no es dona només en les nenes, sinó que també es pot obligar els nens. Si una nena ho rebutja, es pot produir abús, arrest domiciliari, amenaces, i pot ser forçada a tornar al país d'origen. Si continua resistint-s'hi i, per exemple, s'escapa, pot ser que la família decideixi aplicar un assassinat d'honor (Pharos, 2009).

Sovint les preparacions per a un matrimoni forçat es comencen abans que la nena faci divuit anys, i quan en fa divuit té lloc el matrimoni, i llavors legalment no es pot fer gairebé res. El tutor o mentor pot ajudar-la a triar, en aquest assumpte, però anar en contra de la voluntat de la família pot tenir conseqüències molt serioses, com ara el rebuig. La pèrdua de la família pot tenir un gran impacte en les persones de cultures de famílies ampliades o col·lectives, ja que sovint se senten menys dignes com a individus que com a part de la família ampliada.

Els últims anys hi ha hagut moltes "núvies menors" entre els refugiats a Europa. Això generalment afecta els matrimonis musulmans voluntaris arreglats per la família per protegir la filla al camp de refugiats o en la seva fugida a Europa.

Un exemple: quan un menor casat amb un adult arriba a Dinamarca

Un matrimoni entre un adult i un nen (menor) sovint s'entén com a matrimoni forçat als països occidentals i en general es considera un error. En el sistema d'asil de Dinamarca, els menors de quinze anys es col·locaran sempre en un centre d'asil per a menors, segons la normativa d'asil, i això vol dir que se separaran del seu marit o dona adults.

La primavera de 2016, el Ministeri d'Integració va declarar que una parella demandant d'asil en què un dels dos fos menor d'entre quinze i disset anys també s'havia de separar en el sistema d'asil. Aquesta nova política es va aplicar a les parelles sense fills, però també es pretenia aplicar a les parelles amb fills.

La Creu Roja danesa va trobar que algunes d'aquestes parelles separades sentien molta frustració per aquesta norma i que, en concret, alguns dels menors casats havien tingut símptomes creixents de depressió, aïllament i autolesió. Se sentien molt insegurs sense la parella, la "persona de seguretat" principal. Això va provocar la implicació del sistema d'atenció social i dels psicòlegs.

Tenint en compte les experiències amb aquestes parelles sense fills que s'havien separat, la Creu Roja danesa va defensar les parelles joves amb fills posant-se en contacte amb el ministeri, que treballava amb noves directrius per a la separació de les parelles. La Creu Roja danesa vol que el ministeri consideri el dret de les parelles al benestar i a una vida familiar i que això s'inclouï a les directrius. La Creu Roja danesa no dona suport al matrimoni forçat, però troba important tenir en compte que aquests matrimonis es van formalitzar abans que arribessin a Dinamarca, en una cultura diferent i que no necessàriament van ser forçats. Per tant cal investigar si la cohabitació entre l'adult i el menor (de més de quinze anys) posa en perill el benestar del menor. Això s'hauria de fer en cada cas i també caldria escoltar el menor. La separació només s'hauria de produir quan tant el menor com els professionals declaren que la cohabitació entre l'adult i el menor va en detriment del benestar del menor. Com que es pot fer molt mal tant al menor que cohabita com a qualsevol dels fills de la parella, la norma només s'hauria d'aplicar un cop avaluat cada cas específic. La separació no s'hauria de basar en la comprensió occidental de l'edat i el matrimoni.

Un exemple: núvies menors als Països Baixos

Hi ha núvies menors de Síria sota la tutela de Nidos, des que van arribar als Països Baixos, perquè el matrimoni d'un menor no està reconegut en aquest país. Sovint implica matrimonis arreglats per garantir la seguretat de la nena en un camp de refugiats o per traslladar la responsabilitat de la cura d'una filla i així tenir més recursos per als altres fills de la família. És costum en moltes cultures casar-se amb un membre de la mateixa família. Això també és així a Síria.

Un bon exemple és la situació següent. Una nena menor i el seu cosí adult van tenir un casament islàmic i van fugir junts a Europa. Tots dos van declarar que el matrimoni només s'havia arreglat per motius de seguretat i que no s'havia consumat. Per això no seria un problema per a cap de les seves famílies si es demanava a l'imam que anul·lés el matrimoni, cosa que tots dos volien.

Mutilació genital femenina

Una forma particular d'abús de menors és la mutilació genital femenina (MGF), coneguda també com la circumcisió de nenes. L'MGF pot provocar problemes de salut en la menstruació, l'embaràs i el part i pot provocar dolor (constant). A part de la circumcisió de nenes, l'MGF també es pot fer després del contacte sexual, després del part o com a forma més extrema d'una circumcisió prematura.

A Europa circumcidat nenes es considera mutilació genital i està prohibit. Algunes famílies que venen de regions en què això és un costum, sovint no volen circumcidat les seves filles quan viuen a Europa, però potser es continuen sentint pressionats per fer-ho igualment. No hi ha dades sobre casos d'MGF a Europa, però se sap que hi ha famílies que envien les nenes a l'estranger perquè els ho facin, i això també està prohibit a Europa. Una possible indicació que s'està planejant la circumcisió pot ser un viatge o unes vacances al país d'origen.

Converses culturalment sensibles sobre aquesta pràctica amb les persones implicades pot subratllar els riscos i aportar solucions. La circumcisió pot ser un problema per a una nena quan arriba a conèixer la cultura occidental, en què la circumcisió es veu com una violació. Si fins ara pensava que la circumcisió era una cosa natural, ara ho pot experimentar com una cosa que no és correcta. La seva anterior manca de conscienciació era un factor protector que ara ha desaparegut.

Un exemple: mutilació genital femenina a Bèlgica

Una nena de disset anys de Sierra Leone va demanar ajuda a Minor-Ndako perquè estava confosa respecte a l'educació sexual a l'escola. S'havia parlat del tema de la mutilació genital femenina dient que era una forma d'abús de les dones que encara tenia lloc a l'Àfrica. Durant la teràpia, la nena va explicar que la circumcisió no havia estat decisió seva i que patia molt a conseqüència d'això, però que li havien dit que calia fer-se-la per ser dona.

Es va parlar amb ella dels diferents significats de ser dona, com la gent pot tenir opinions diferents sobre això, quines idees predominen i com poden ser de contradictòries. Es va concloure que formar part d'una nova cultura implica experimentar altres idees, rebre diferents opinions de les que són habituals, i que això pot provocar confusió (Huybrechts, 2009).

Esclava domèstica o Ventafocs

En moltes cultures, i especialment aquelles amb una situació econòmica dolenta, és costum que les nenes facin tasques domèstiques i de cures dins de la família des de ben petites. Se les prepara per a això i adquireixen una imatge positiva d'elles mateixes si són capaces de dur a terme les tasques segons el que s'espera d'elles. Tot i això, també hi ha altres situacions en què a una nena, generalment no filla biològica, se li dona el paper d'esclava domèstica. Si hi ha menors que viatgen amb una família, una menor que no sigui pròpia sovint ha de fer una quantitat desproporcionada de tasques domèstiques, i s'ha de cuidar dels altres nens. Aquestes menors s'anomenen Ventafocs o esclaves domèstiques.

És important ser conscient de si hi ha alguna posició de desequilibri d'algun menor no acompanyat en una família d'acollida. Els senyals que poden determinar que això passa, o que un menor s'utilitza com a esclau domèstic, són: que no vagi a l'escola, que no dormi bé, que se li assignin moltes tasques domèstiques o de cures, que no rebi la mateixa atenció que els altres nens de la família.

1.3 NECESSITAT D'ORIENTACIÓ

1.3.1 Introducció

Al principi de la seva estada al país d'acollida, un menor no acompanyat necessita seguretat i temps per descansar per recuperar-se del viatge i poder fer la transició a la nova situació.

Bona pràctica dels Països Baixos: condicions per a la criança

El catedràtic holandès Kalverboer ha desenvolupat el model BIC (per les sigles en anglès de l'interès superior del menor), que especifica catorze condicions per a un bon desenvolupament. La idea bàsica és que si es compleixen totes les condicions, es pot garantir un desenvolupament favorable del menor i podem parlar de seguretat (Spinder & van Hout, 2008).

El model BIC és la manera bàsica de treballar amb avaluacions pedagògiques de diagnòstic al Centre d'Estudi per a Infants, Migració i Legislació de la Universitat de Groningen. Ajuda a determinar la qualitat de l'entorn educatiu del menor i comparar-lo amb situacions alternatives. Les decisions a favor de l'entorn amb la màxima qualitat ofereixen al menor oportunitats de desenvolupament i el beneficien. Una decisió presa sobre la base dels punts esmentats és conforme a la Convenció de les Nacions Unides dels drets de l'infant, especialment l'article 3. (Kalverboer & Zijlstra, 2006).

El model BIC s'ha adaptat per als menors no acompanyats.⁸

1.3.2 Necessitats bàsiques dels menors no acompanyats després de la fugida

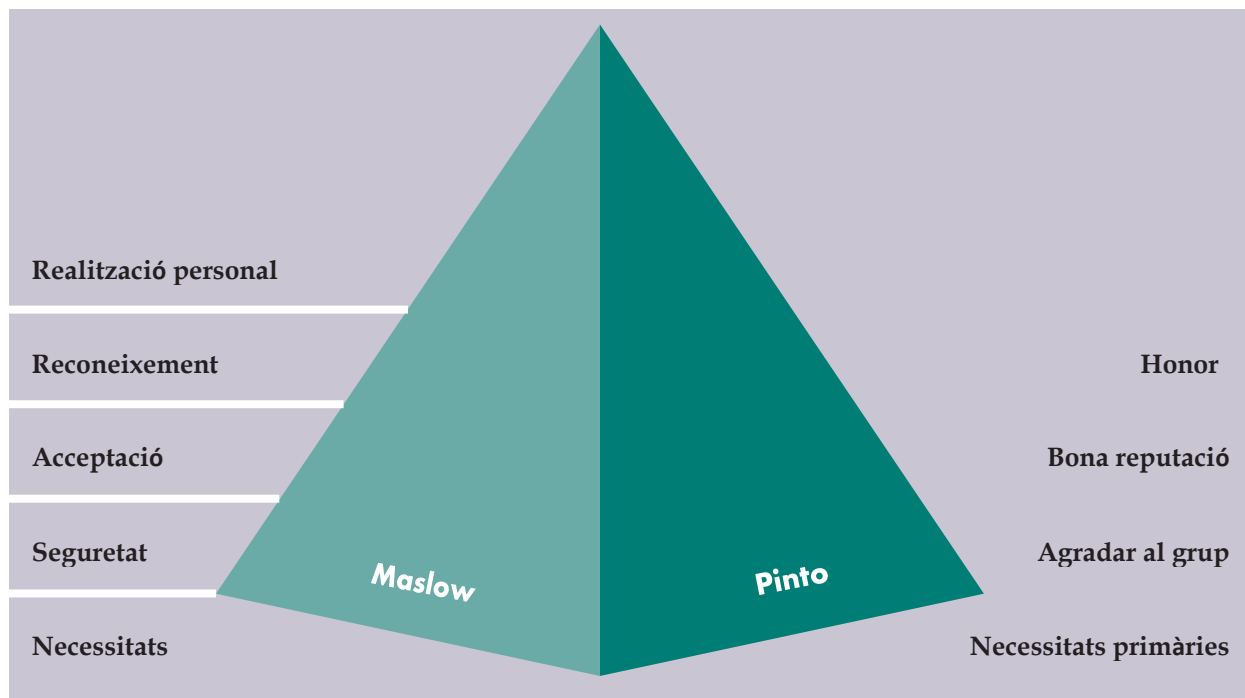
Immediatament després de l'arribada, molts menors no acompanyats se centren en l'obtenció del permís de residència desitjat i les seves necessitats bàsiques més importants, com ara menjar, un lloc on dormir i la seguretat. Els adolescents en concret se centren sovint en la interacció dels uns amb els altres, amb menors que també vulguin tenir relació amb companys seus d'orígens similars. A la pràctica, es veu com mentre els menors se centren en les seves necessitats bàsiques de vida, i en "sobreviure", és difícil motivar-los a treballar pel seu desenvolupament futur. És important que l'orientació cobreixi les necessitats dels menors no acompanyats.

---

⁸ L'instrument complet està disponible a www.engi.eu.

Necessitats bàsiques d'un menor no acompanyat al principi del període d'acollida

Les piràmides de Maslow i Pinto poden ajudar a entendre aquestes necessitats.

Les piràmides de Maslow i Pinto mostren la jerarquia de les necessitats humanes bàsiques per a les estructures familiars individuals i ampliades, respectivament. La piràmide de Maslow és aplicable als occidentals (12% de la població mundial), però no a tota la humanitat. La part oriental del món (88%) té unes necessitats diferents que la part occidental, i una altra jerarquia de necessitats (Pinto 2007).

Sis anys de recerca als Països Baixos (2009-2015) sobre les opinions dels menors no acompanyats respecte a l'orientació que reben van permetre arribar a la conclusió que molts d'ells senten la necessitat de tenir tutors permanents, que s'impliquin personalment. A part del suport social i pràctic, els menors no acompanyats necessiten un lligam afectiu. Els menors que hi ha a tot tipus de centres d'atenció parlen sobre com enyoren les seves famílies. L'acollida en famílies sembla que és la millor manera de compensar les seves pèrdues, perquè aquests menors passen a ser part d'un nou sistema social (Kalverboer *et al.*, 2016). Les investigacions també mostren que la majoria de menors no acompanyats senten que és important viure en una família o en un centre d'acollida a petita escala i expressen que no els agrada canviar de situació de vida. A més, troben important aprendre l'idioma del país d'acollida tan aviat com sigui possible.

Una altra necessitat que expressen és la necessitat que se'ls reconegui per qui són, tenint en compte els seus antecedents, la independència que han adquirit durant el seu viatge i el seu desig de contribuir als interessos de les seves famílies. Molts menors no acompanyats també volen que les persones reconeguin el patiment que han sofert i les experiències sovint traumàtiques que han viscut, sense que calgui parlar-ne. Una xarxa de persones que hagi tingut les mateixes experiències també és molt útil, tal com es descriu a l'exemple següent.

Un exemple: xarxa

Els centres d'asil de la Creu Roja danesa han comprovat que els lligams de seguretat i confiança entre els menors no acompanyats als centres de vegades són comparables al lligam entre un menor i el seu cuidador principal, com per exemple un pare o una mare. Aquesta mena de normalitat fa que se sentin segurs. Tenen en comú l'experiència durant la fugida i els records més durs. No necessàriament ho comparteixen, però hi ha una comprensió mútua del que cada un d'ells ha hagut de passar. Ser una minoria en un país estranger et fa més fort

si hi ha més persones com tu. Sovint, però no sempre, tenen la mateixa nacionalitat. Es tracten els uns els altres com a família i contribueixen al benestar mutu. Es reconforten si estan tristos, es calmen si estan nerviosos, cuinen els uns per als altres si algú està malalt, i s'ajuden d'altres maneres.

El més rellevant en la primera fase de l'acollida dels menors no acompanyats és:

- La fase inicial de l'acollida se centra en oferir descans i seguretat;
- S'ofereixen les necessitats bàsiques del menor: un sostre, prou menjar, seguretat física i contacte amb la família;
- El contacte amb el menor es basa en mostrar interès i que confii;
- Es respecta la desconfiança del menor, els secrets i la no voluntat de parlar sobre les coses;
- Es respecta el nivell d'independència del menor;
- Es busca la continuïtat dels mentors/tutors i del centre d'acollida;
- Es posen a disposició dels menors activitats diàries adequades i preferiblement útils;
- Hi ha suport positiu per a l'experiència del menor i l'expressió de la religió.

Bona pràctica: recepció a Dinamarca

La visió de l'acollida als centres d'asil de la Creu Roja danesa es basa en tres valors: seguretat, valor i significat. Al centre de menors això s'inicia a l'aparcament, en què el personal espera el nouvingut amb la jaqueta de la Creu Roja. La majoria de menors coneixen la Creu Roja i la feina que fa, i això els dona un sentiment de seguretat. Ser amable és una eina professional, i el personal fa servir el llenguatge corporal i facial per expressar seguretat i amabilitat. L'acollida està molt estructurada, però les necessitats individuals (físiques i psicològiques) sempre es tenen en compte. S'ofereixen les necessitats bàsiques: una dutxa, roba neta i poder dormir en un ambient segur.

El centre d'acollida té una habitació especial d'acollida, en què es registra el menor no acompanyat i se li dona informació pràctica i informació sobre els seus drets. La conversa que té el menor amb el seu nou contacte es fa amb l'ajuda d'un intèrpret. L'habitació és confortable, amb un sofà, un mapa del món i una tassa de te. Hi ha menors que volen parlar, altres que només s'asseuen, altres que volen la porta tancada o un company al seu costat. La primera conversa té una gran importància en tot el procés. Aquí se'ls explica que la Creu Roja els cuidarà i que s'ha acabat la fugida. Tendeixen a avaluar l'entorn, a mirar com riuen els altres menors, com parlen amb els treballadors, juguen a futbol, van i venen de l'escola, etc., cosa que els ajuda a sentir-se segurs. Les nenes tarden una mica més, en funció de quantes n'hi ha al centre. Com més nenes hi hagi, més segures se senten.

En l'acollida es tracta de crear un sentiment de seguretat, oferir les necessitats bàsiques i donar informació sobre el que passarà a partir d'ara. Al menor se li fa un examen mèdic i comença l'escola l'endemà, si vol. Al centre d'acollida, tot s'ofereix, no és una obligació.

Al centre d'allotjament, on anirà el menor al cap d'una o dues setmanes, és molt important que sentin que hi són benvinguts i se'ls espera. Un mentor –un dels altres menors– estarà preparat per donar la benvinguda al nouvingut. I el nou menor coneixerà els seus contactes principals i secundaris, persones que seran responsables del seu desenvolupament físic, psicològic i social. Aquestes persones se centraran en les habilitats individuals del menor i en oferir-li el suport necessari per garantir que sigui un infant resilient, desimbolt, pacient i tolerant. Els menors tenen responsabilitats i obligacions al centre i a l'escola; les activitats i la formació del dia a dia sempre formen part de la rutina. Si el menor té necessitats especials, se li oferirà atenció social i/o ajuda psicològica. Hi ha una investigació apreciativa cap als menors. Els menors es beneficien de mirar-se ells mateixos en els altres, sempre que el centre no sigui gaire gran, perquè llavors l'entorn serà massa sorollós i impedirà el seu desenvolupament.

1.3.3 Enfortiment dels factors de protecció per als menors no acompanyats

Una aproximació metodològica molt coneguda en atenció (a la joventut) és enfortir els factors de protecció i reduir els de risc. Tot i això, els factors de protecció i de risc per als menors que creixen en el seu país d'origen no sempre són els mateixos que els dels menors no acompanyats.

Factors de protecció i de risc per als menors no acompanyats segons la recerca científica

L'orientació dels menors no acompanyats té l'objectiu d'incrementar la seva resiliència enfortint els factors protectors del menor i el seu entorn i minimitzant els de risc. Els factors de protecció són circumstàncies en l'entorn i les característiques del menor que es poden fer servir i reforçar per incrementar-ne la resiliència i reduir els riscos. La resiliència es determina parcialment per factors genèrics i parcialment per estratègies de subsistència adquirides.

A l'hora de tenir en compte els factors de risc i de protecció per als menors no acompanyats,⁹ és important assenyalar que l'edat límit de divuit anys per als menors no és un estàndard mundial. Sovint, aquesta edat no correspon a la cultura del menor no acompanyat, i hi ha molts enfocaments en les diverses cultures. A molts països, no hi ha una separació estricta entre el món dels menors i el dels adults, sinó que una persona jove no acompanyada pot haver deixat el seu país com un adult i en canvi ser considerat un menor en el país de destí. Un menor no acompanyat pot haver efectuat tasques que en la societat europea només poden efectuar els adults (Derluyn & Broekaert, 2008).

També és important afegir aquí que el viatge a Europa, en concret, fa que els menors no acompanyats tinguin un comportament més madur.

Sovint els refugiats han de tractar amb els traumes pel que hagi passat al seu país d'origen, però també durant la fugida, o al nou país, que els és estrany (Derluyn & Broekaert, 2008, Fazel *et al.*, 2012, Reed, Panter-Brick & Stein, 2012). Experimentar la violència (violència en forma d'amenaça o real), com a víctima i com a observador, és un factor de risc important per a problemes psicològics (Reed *et al.*, 2012). Diversos estudis mostren que els adolescents acompanyats per un membre de la família, o dels quals s'ocupa un membre de la família un cop arriba, tenen menys problemes que els menors no acompanyats (van der Veer, 1996). Els menors no acompanyats separats dels seus familiars tenen un risc més alt de tenir una salut mental més pobre.

El suport i la protecció poden ajudar els infants i adolescents a enfrontar-se amb els efectes psicològics dels traumes i la pobresa. En el cas que hi hagi un divorci dels pares, sovint els falta suport social i protecció, i també perden altres parents importants. Com a resultat, els menors perden molts adults importants, seguretat, estabilitat i "arrels". A més, tenen un risc més elevat de patir experiències traumàtiques durant la fugida, sobretot per la manca de protecció, i també per la manca de recursos socials i econòmics en el país estranger (Derluyn & Broekaert, 2008). Els infants i adolescents que tenen parents en situacions difícils (com ara la presó) tenen més risc de desenvolupar problemes psicològics. Això també passa en el cas de menors amb dificultats per mantenir el contacte amb els seus parents a l'estranger. El contacte amb la família (que és lluny) té una influència protectora (Fazel *et al.*, 2012).

El procés d'aculturació pot provocar molt estrès i pot portar a la pèrdua de contacte amb les formes tradicionals de vida (Derluyn & Broekaert, 2008). La integració en la societat estrangera, mantenint alhora la cultura original, provoca una millor adaptació; mantenir els valors familiars tradicionals és protector, però també és important que els infants i adolescents s'integrin, i tinguin l'oportunitat d'adquirir habilitats lingüístiques de la nova societat (Fazel *et al.*, 2012). En la seves condicions, això vol dir que és protector que infants i adolescents visquin amb persones del seu mateix origen que estiguin integrades a la nova societat,

---

⁹ Podeu trobar la llista de factors protectors i de risc específics per als menors no acompanyats a www.engi.eu.

cosa que els protegeix de problemes psicològics (Fazel *et al.*, 2012, van der Veer, 1996).

Els entorns de suport redueixen els símptomes psicològics, però, a la pràctica, un entorn així no sempre existeix. Les condicions de vida en el nou país acostumen a ser difícils, inclòs el fet de viure en centres grans de refugiats, en grups amb poca privacitat i poc personal (Derluyn & Broekaert, 2008). Aquest tipus d'allotjament afecta negativament el desenvolupament dels menors, i és millor si viuen sols o en una família d'acollida, en què tenen seguretat i privacitat (Fazel *et al.*, 2012).

En una recerca qualitativa de 2011 sobre el paper de la religió en els menors no acompanyats, Ní Raghallaigh (2011) va trobar que la religió els donava significat, confort i un sentiment de control en les seves noves condicions de vida. Per a molts, la religió és un factor important a l'hora de portar la seva situació. Carlson, Cacciatore i Klimek (2012) descriuen la creença com un poder superior o la religió com un factor de protecció individual. Les estratègies de supervivència utilitzades depenen de les circumstàncies i experiències del passat dels menors no acompanyats.

Diversos estudis (Geltman *et al.*, 2005, Bean *et al.*, 2007, Hodes, Jagdev, Chandra & Cunniff, 2008) han demostrat els factors de risc que prediuen el desenvolupament de reaccions d'estrès posttraumàtic en menors no acompanyats, com ara poc suport social, el nombre d'experiències traumàtiques viscudes i les lesions físiques. Les nenes i els menors no acompanyats més grans tenen més risc de desenvolupar la síndrome d'estrès posttraumàtic (PTSS). Els problemes de salut, previs a l'emigració o adquirits durant la fugida, o en camps de refugiats, també són factors de risc importants (Carlson *et al.*, 2012). Van der Veer (1996) suggereix que l'habilitat d'un menor per expressar emocions a través de la música, o per canalitzar l'agressivitat a través d'activitats esportives és un factor de protecció.

Un estudi de van Ijzendoorn (2008) mostra que especialment els gens relacionats amb el sistema de dopamina fan que els menors siguin més o menys receptius a l'entorn. Combinacions específiques d'aquests gens poden ajudar alguns menors a no desenvolupar estrès posttraumàtic i comportaments problemàtics després d'haver patit abús o abandonament. Els efectes positius i negatius de les influències ambientals són diferents en cada menor, de la mateixa manera que hi ha diferents nivells de receptivitat.

Factors de protecció i de risc específics dels menors no acompanyats:

Factors de protecció:

- Habilitat pel que fa a la llengua del país d'acollida
- Religió
- Regulació de l'emoció
- Seguretat
- Continuitat de residència
- Suport social
- Convivència amb altres persones del mateix origen
- Contacte amb la família

Factors de risc:

- Problemes de salut físics o psicològics
- Incertesa
- Experiències traumàtiques
- Violència experimentada
- No estar acompanyat
- Poc suport social
- Convivència en centres d'acollida grans
- No contacte amb la família

1.3.4 Orientació per al reagrupament familiar

En alguns països europeus, un nombre significatiu de menors no acompanyats compleixen els requisits per al reagrupament familiar.¹⁰ Abans que tingui lloc el reagrupament, però, el menor ha d'esperar molt de temps i patir molt. Quan arriba el moment en què finalment pares i fills es tornen a veure, tothom està molt content. Però quan tornen a viure junts com una família, no sempre és fàcil. El reagrupament pot provocar tensions noves i desconegudes.

Un exemple: reagrupament familiar als Països Baixos

El 2014 i 2015 refugiats, sobretot de Síria, van enviar els seus fills a Europa per demanar el reagrupament. Primer se solia enviar el fill més gran, però el 2015 Nidos va veure que els menors que estaven entrant als Països Baixos, sols o acompanyats, eren més joves que abans. Fins i tot hi havia menors de deu anys. Va resultar que hi havia un lligam entre aquest fenomen i la possibilitat de sobreviure el viatge a Europa. Les barques amb nens més petits se'n sortien millor que les barques que no en portaven. Com més refugiats arribaven als Països Baixos, més temps trigava el procediment de reagrupament familiar. El 2015 i 2016 això va provocar molt pànic i decepció, perquè les famílies pressionaven els fills per fer avançar el procediment.

Mentrestant, van tenir lloc els primers reagrupaments, i Nidos va ser testimoni de l'alegria de molts dels infants, però també de la por que tenien que les seves famílies vinguessin.

Per exemple, una nena de vuit anys va declarar just abans del reagrupament que no volia viure amb la seva família perquè l'havien pegat. I això no li passava amb la família d'acollida (àrab) que l'havia cuidada, i per això li havia agradat. Amb l'orientació de Nidos, i la comprensió que van mostrar els pares i la família d'acollida, es va poder resoldre. La nena ara és feliç vivint amb els seus pares i germans, no la piquen i visita la família d'acollida de manera regular.

La migració en diferents èpoques també fa augmentar el risc de situacions que es puguin donar que afectin l'honor familiar. Durant l'absència dels seus pares, el menor s'acostuma a les normes occidentals de comportament i al fet de tenir més llibertat. Això pot ser un conflicte amb les normes més estrictes de comportament de la família biològica. Per això és tan important implicar els pares en el desenvolupament del seu fill a Europa durant el període d'orientació, malgrat les fronteres i la distància. Si la família (ampliada) no entén prou bé la nova situació, pot passar que els pares intentin reeducar el menor quan tornin a estar tots junts, per protegir l'honor familiar i la seva bona reputació.¹¹ I això pot arribar a portar a l'abús infantil.

Una família d'acollida pot ser una contribució molt valuosa si implica la família biològica en els actes i en el desenvolupament del menor, mentre viu amb la seva família. Això també pot evitar que el menor es comporti de manera que malmeti l'honor familiar.

¹⁰ Podeu trobar més informació sobre el reagrupament familiar a www.engi.eu.

¹¹ Basat en un article de Marjan Schippers i Mirjam van der Meer (Nidos) a *Tijdschrift voor de jeugdgezondheidszorg*, edició especial sobre els nouvinguts, publicat l'octubre de 2016.

1.3.5 Autonomia als divuit anys

En molts països europeus, els menors passen a ser adults a l'edat de divuit anys. Tal com s'ha esmentat a l'apartat 1.3.3, aquest límit d'edat sovint no correspon amb la cultura del menor no acompanyat.

En alguns països, per exemple Dinamarca i Països Baixos, les condicions d'acollida canvien a aquesta edat, i s'acaba també el pagament per a l'acollida en famílies. En funció de la fase del procediment d'asil, el menor haurà d'anar a viure en un centre d'asil per a adults.

L'objectiu de l'orientació als Països Baixos i d'estada en una família d'acollida és, doncs, que els menors no acompanyats siguin autònoms als divuit anys. I en els països europeus en què hi ha tutela legal, el menor ja no rep orientació d'un tutor, a partir dels divuit.

Ser autònom és difícil per a molts menors. Els menors no acompanyats sovint estan preocupats per fer divuit anys. Els espanta la paperassa burocràtica que hauran de fer. La incertesa sobre on viuran en el futur també hi influeix. És vital que hi hagi, a part d'una xarxa d'amics i de models, una xarxa de suport en la qual puguin confiar i que pugui respondre les seves preguntes. També hi pot ajudar una vida social com a resultat de l'educació o la feina. Parlar la llengua del país de residència és un altre factor de protecció fort.

En alguns països, la continuïtat de l'atenció juvenil i/o l'orientació d'un tutor és una possibilitat que pot ser de molta ajuda.

Bona pràctica:

A Alemanya, l'atenció juvenil es pot rebre fins als vint-i-un anys, si cal, cosa que es fa a la Baixa Saxònia. JSN ha tingut bones experiències, en aquest aspecte.

Formació per construir autonomia

Formar els menors no acompanyats perquè adquireixin autonomia és important per:

- prestar atenció constant a la construcció d'una xarxa de suport, tant formal (organitzacions) com i informal (amistats, companys i adults integrats o adults nascuts al país d'acollida);
- intentar mantenir la família d'acollida dins de la xarxa de suport del menor un cop fa divuit anys;
- assegurar que el menor sap on viurà, abans que en faci divuit;
- assegurar que la casa nova s'adequarà a la xarxa i la rutina diària (educació/feina) del menor tant com sigui possible.

1.3.6 Orientació segons el resultat: repatriació o integració

La petició d'asil per part del menor no acompanyat pot tenir un resultat positiu o negatiu. L'orientació en el cas d'un resultat negatiu se centra en la repatriació. Viure il·legalment al país d'acollida no es pot veure com una opció acceptable per a un adolescent.

Oferir orientació per a la repatriació del menor és difícil, perquè tant ells com la seva família havien posat totes les esperances en aconseguir un permís de residència basat en l'asil. La negativa no era una opció.

La integració després d'aconseguir un permís de residència també demana un bon suport. Les diferències de cultura i societat poden ser considerables i cal que els menors i els adults tinguin molta capacitat d'adaptació.

Repatriació

Hi ha moltes diferències entre els països europeus pel que fa a la legislació d'asil per als menors. A la República Txeca, per exemple, es dona un permís de residència als menors si el sol·liciten. Els Països Baixos no retornen els menors no acompanyats en contra de la seva voluntat si són menors de divuit anys, però hi ha casos en què els menors volen tornar voluntàriament abans de fer-ne divuit.

La repatriació preocupa molt a la majoria de menors no acompanyats. Pateixen per la seva seguretat o per les represàlies per haver marxat. També se senten avergonyits per no haver estat capaços d'ajudar les seves famílies, o tenen por del rebuig de la família per no haver-se'n sortit a Europa.

Els menors que tornen pot ser que no siguin benvinguts a la família si tornen amb les mans buides. Les famílies potser han fet un gran sacrifici econòmic per permetre el viatge, i tornar sense diners pot fer que la família tingui un problema financer seriós. A més, tornar amb les mans buides d'Europa no es considera gaire creïble des del punt de vista d'una comunitat local del país d'origen. Un menor no acompanyat que hagi tornat es pot considerar un fracàs i pot ser que no sigui benvingut a la comunitat, i que tingui dificultats d'allotjament i d'ingressos.

Rebre una orientació sobre la repatriació pot reduir molts d'aquests problemes. És important:

- Tenir informació actualitzada sobre la seguretat en el país d'origen;
- Les experiències d'altres que també han tornat;
- Informar la família del motiu de la repatriació obligatori, per "disculpar" el menor;
- Un pla de Repatriació amb l'objectiu de no tornar amb les mans buides (per exemple, donant importància a l'educació adquirida) i consultat amb la família.

Un exemple:

L'Organització Internacional per a la Migració (OIM) ofereix la possibilitat de retornar amb assistència, cosa que permet una repatriació amb honor. L'organització també investiga la seguretat de la repatriació i, per exemple, les possibilitats que els menors vagin a l'escola.

Un menor que acaba de fer disset anys ha de tornar a l'Afganistan quan en faci divuit. Té un pla per obrir una botiga amb suport financer de l'OIM.

El seu tutor de Nidos truca al pare en presència del noi per parlar del pla. El pare parla del pla amb la resta de la família i junts decideixen que és millor per la seguretat del noi que vagi a casa d'un oncle que viu en una altra zona, i que no és gaire intel·ligent que obri una botiga perquè fàcilment podria patir robatoris.

La família suggereix que el noi aprengui a conduir als Països Baixos i fa un curs d'enginyeria automobilística. El suport financer de l'OIM li permetrà ser taxista un cop torni a l'Afganistan.

Bona pràctica: política de repatriació a Nidos

La política de repatriació a Nidos es basa en la visió que treballar en un retorn sostenible per a un menor requereix treballar en un compromís doble: el compromís del menor i el de la seva família.

Aquest compromís per al retorn es pot aconseguir si es prepara un pla sostenible per a un retorn segur en cooperació amb el menor i amb la família. El pla hauria d'oferir una autonomia, basada en informació correcta i creïble, controlada per organitzacions internacionals i locals, juntament amb la gestió del cas per part de Nidos i el compromís del menor i la seva família.

El doble compromís es pot assolir a través de:

- un bon moment;
- la implicació de la família en la situació del menor des del principi de l'assessorament i l'activació de la família pel que fa als problemes i plans de futur;
- determinar, conjuntament amb el menor, en quin moment es miraran les possibilitats de retorn, i fer un pla de repatriació.

Un pla de repatriació sostenible:

- ofereix una estada segura al menor;
- ofereix perspectives d'autonomia per al menor a través de l'educació o la feina;
- ofereix oportunitats de desenvolupament al menor;
- el prepara la família, o es prepara amb el seu consentiment i suport;
- ofereix atenció en l'entorn familiar, preferiblement dins de la família o bé amb altres formes;
- té el suport d'organitzacions locals.

Garantir una repatriació sostenible vol dir:

- que el retorn està controlat per organitzacions locals i internacionals;
- que el pla de repatriació i el primer període de repatriació estan supervisats, per permetre que, si cal, es pugui ajustar amb l'ajuda d'organitzacions locals i/o de la família.

Bona pràctica:

La Creu Roja danesa ofereix orientació sobre el retorn als demandants d'asil dels seus centres a qui no se'ls ha concedit, i hi ha un enfocament específic per als menors.

Els menors que acaben d'arribar sovint estan cansats, tensos i confosos. Han rebut informació incorrecta i contradictòria sobre l'acolliment i el procediment d'asil al nou país. Troben difícil orientar-se i assentar-se. A més de la necessitat de seguretat, és important que sàpiguen què passarà. L'objectiu principal del contacte inicial amb els menors és ajudar-los a sentir que tenen el control i ajudar-los a entendre el context i el significat de la situació nova i estranya en què es troben.

És important una intervenció primerenca, que doni al menor la informació bàsica sobre el procediment d'asil, inclosa la possibilitat de l'orientació sobre el retorn si volen no tirar endavant la sol·licitud o si els la desestimen.

El principal missatge en l'orientació sobre el retorn és: no estiguis sol en aquesta situació, aprofita l'assessorament imparcial. És una xerrada motivadora amb un adult que pot ajudar el menor a prendre decisions sobre el seu futur però tenint informació. Són els menors, els qui prenen les decisions, però l'orientador els ajuda explicant-los les opcions.

És en aquesta fase primerenca, abans que hi hagi qualsevol frustració sobre el rebuig de l'asil, que es planten les llavors d'una orientació sobre el retorn en una fase més avançada.

Si la sol·licitud d'asil d'un menor és rebutjada, la Creu Roja danesa els contacta directament. Es fa a través del tutor legal o de treballadors del centre. És important que tots els tutors legals (voluntaris i treballadors) i el personal del centre coneguin els objectius i les possibilitats de l'orientació sobre el retorn.

Si el menor viu amb alguns parents (allotjament privat), segurament aquests adults li podran donar informació molt útil que es pot utilitzar relacionada amb l'orientació sobre el retorn. És important parlar amb el menor sol, també, perquè els parents poden tenir els seus propis motius a favor o en contra del retorn.

El tutor legal pot participar en l'orientació sobre el retorn, però això s'hauria de determinar en funció de la relació que tingui amb el menor. Hi pot haver ambivalència després del rebuig que afecti la relació, i potser llavors és millor que el menor rebi l'assessorament d'una persona neutral. Com que els tutors legals estan familiaritzats amb els objectius i les possibilitats de l'orientació sobre el retorn, sovint és una bona pràctica que un tutor legal envii el menor a una persona independent i neutral que no hagi orientat el menor al llarg del procés i que, per tant, no està emocionalment afectada pel rebuig de l'asil. El rebuig porta el menor cap a un procés de transformació del qual s'han d'entendre, processar i acceptar les conseqüències. Aquí és on una persona neutral pot marcar la diferència, i guiar el menor a través del procés de presa de decisions perquè prengui la seva pròpia decisió informada.

Integració

Com altres migrants, els refugiats s'han d'adaptar al seu nou entorn. Quan les persones conviuen durant molt de temps amb una cultura diferent, s'adapten a la nova cultura. La manera com miren el món canvia, i canvien també les seves normes i valors.

Berry (1990) distingeix diferents estratègies d'aculturació: integració, assimilació, segregació i marginació. Generalment la integració es veu com l'estratègia de més èxit per al benestar social. En aquest context, la integració significa l'adaptació al nou entorn alhora que es reté la pròpia cultura.

Estratègia d'aculturació		Adaptació a la cultura dominant	
		Sí	No
Manteniment de la cultura	Sí	Integració	Segregació
	No	Assimilació	Marginació

Tal com es descriu a l'apartat 1.1.2, la identitat del menor no acompanyat es desenvolupa de manera diferent a com ho faria si no hagués migrat. La seva idea del propi desenvolupament de la identitat canvia per les diferents normes i els valors que es troben. Els models del seu país d'origen ja no encaixen a la seva vida, però tampoc ho fan els models de la nova societat. Els companys i antics menors no acompanyats que també estan construint el seu futur en una societat occidental poden esdevenir els nous models per a aquests menors.

Diversos estudis mostren que conèixer i participar de la nova societat, i alhora mantenir les normes i valors culturals propis contribueix al benestar del menor. Els ajuda a trobar el seu camí en la nova societat.

Bona pràctica: punts d'atenció per orientar els menors no acompanyats a Nidos

- Cerca de models (de la cultura pròpia del menor o amb uns orígens similars) en la xarxa del menor;
- arribar a conèixer la nova societat i la nova cultura s'hauria de fer al ritme del menor;
- el menor hauria de rebre suport per trobar el seu lloc en el sistema educatiu o laboral que sigui realista i s'adeqüi a les seves perspectives de futur;
- la participació en la nova societat forma part de l'orientació;
- si es vol, el contacte amb els compatriotes pot formar part de la vida del menor.

1.4 APODERAMENT DEL MENOR NO ACOMPANYAT

1.4.1 Introducció

Apoderament significa fer que el menor sigui més fort, que augmenti la seva resiliència. El suport ofert al menor per la seva xarxa (familiar) pot ser una gran contribució per apoderar-lo. La família ampliada és un factor de protecció important per als menors no acompanyats.

1.4.2 Promoció de la resiliència

Cada vegada es posa més atenció en la manera com els menors sobreviuen i en allò que els fa més forts.

No cal centrar-se només en els inconvenients o els factors de risc, sinó també en les capacitats que els ajuden a portar els problemes de la millor manera possible: factors de protecció i resiliència. Emfatitzar la resiliència ajuda a entendre com els menors no acompanyats s'enfronten a l'adversitat i quines són les seves necessitats. També pot ajudar a modelar les intervencions. La resiliència es refereix en general a un "bon ajustament o uns resultats de desenvolupament positius malgrat les amenaces greus" (Masten, 2001, p. 2); com un procés dinàmic que inclou un ajustament positiu en el marc d'una adversitat significativa (Luthar, Cicchetti & Becker, 2000, p. 543). En altres paraules: ser capaç de ser positiu, centrar-se en el futur i ser fort en temps difícils, per exemple, ser capaç de recuperar-se i ressorgir. Al capdavant, és impossible que un menor no acompanyat pugui tornar a la seva vida normal. En aquest cas, la metàfora de Walsh (2002) pot ser adequada: descriu la resiliència com un "salt endavant" cap a un futur incert.

1.4.3 Implicació de la xarxa familiar

Els menors no acompanyats normalment venen d'una cultura de família ampliada i implicar la xarxa familiar en l'orientació és natural i lògic. Tal com s'ha descrit abans, diversos estudis revelen que el contacte amb la família biològica és un factor de protecció important per als menors no acompanyats.

La família biològica pot tenir un paper important pel que fa a:

- Ajudar el menor;
- treure la càrrega del menor quan no s'aconsegueix l'objectiu de la fugida;
- treure la pressió del menor pel que fa al reagrupament familiar;
- les preocupacions sobre el comportament del menor (autoritat pedagògica);
- problemes de salut;

- treballar en els plans de retorn;
- les decisions que s'han de prendre;
- l'assignació en una família d'acollida, si la família biològica aprova l'assignació, és un factor de suport per al menor.

Bona pràctica: xarxa interfronterera

En la seva cerca de mètodes efectius, Nidos ha recollit i perfeccionat moltes experiències positives que impliquen la xarxa familiar.

Basant-se en un sistema metodològic similar a la Conferència de Grup de Família de Nova Zelanda, es va llançar una metodologia de xarxa interfronterera el 2013. El nucli de la metodologia és que les xarxes existents, noves i imaginàries s'impliquin en el suport i l'orientació des del principi. Des de l'arribada de menors especialment de Síria i Eritrea el 2014-2015, ha passat a ser habitual que a Nidos es treballi amb ells perquè estiguin en contacte amb la família des que Nidos té el primer contacte amb el menor. No hi ha cap barrera per fer-ho, perquè el menor té un dret d'asil i la família està a favor del contacte per permetre el reagrupament familiar tan aviat com sigui possible. Especialment amb els nens sirians, és bastant fàcil posar-se en contacte amb la família per telèfon o Skype.

La Creu Roja danesa també té experiències positives a l'hora de tenir un paper actiu, si el menor hi està d'acord, per contactar amb la família a l'estranger tan aviat com sigui possible. Expliquen les oportunitats realistes que té el menor i les possibilitats de reagrupament familiar, i parlen de com la família hi pot contribuir. Així es poden eliminar les expectatives inassolibles i alliberar el menor d'una càrrega pesant. L'ús dels telèfons intel·ligents fa que sigui molt més fàcil que abans cooperar amb la família a l'estranger.

NOTES

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

NOTES

A series of horizontal dotted lines for writing notes, spanning the width of the page.

2

ACOLLIDA EN FAMÍLIES

2.1 INTRODUCCIÓ

A tota Europa, hi ha diferents opinions sobre quin és el millor lloc perquè creixi un menor no acompanyat. Per cada infant això depèn de molts factors i, per tant, s'ha d'avaluar individualment per arribar a una decisió feta a mida.

El marc legal internacional sobre l'acolliment dels menors no acompanyats accentua els drets, les responsabilitats i els estàndards mínims que s'han de respectar segons els instruments de la UE, la legislació de la UE i la política de la UE (vegeu el punt 0.2 de la introducció).

Es menciona en diferents informes l'accés a un allotjament adequada, especialment l'acollida en famílies. Algunes publicacions científiques reafirmen que el fet de viure amb una família és una de les opcions recomanades per als menors no acompanyats, tal com es destaca en aquests informes. L'argument més important per a l'acollida en famílies que s'extreu d'aquesta investigació és que els infants que creixen en centres d'acollida tenen un desenvolupament més lent en comparació amb els infants que creixen en una família.

2.1.1 Acollida en famílies

Hi ha diferents tipus d'acollida en famílies que podrien ser adequats, com ara l'acollida en la xarxa (familiar) de l'infant i l'acollida en famílies que encara no coneix.

Créixer dins la seva pròpia xarxa

Créixer dins la seva pròpia xarxa (familiar) té, a banda dels avantatges ja esmentats de viure dins de la pròpia cultura, els avantatges afegits d'una família i una història de migració compartida a més de relacions existents, sovint afectives. Les olors, el menjar, el dialecte parlat; els amortidors d'estrès que es poden reconèixer sovint coincideixen més aquí que en famílies d'ètnies desconegudes. Pot ser que alguns menors no acompanyats tinguin familiars en el país de destinació, amb els quals poden viure. Altres potser estan acompanyats per persones que no són família, però que també podrien ser adequades per acollir-los. En aquests casos, cal que els professionals avaluïn la relació entre el menor i el familiar o la persona que els acompanya, i la capacitat d'aquesta persona per fer-se càrrec de les necessitats de l'infant.

Créixer en una família d'acollida desconeguda

Si els menors no acompanyats no tenen una xarxa (familiar) pròpia o companys responsables amb qui puguin viure, l'acollida en famílies que el menor no coneix també pot proporcionar un lloc segur.

Alguns menors no acompanyats no estan d'acord en ser acollits per una família, per exemple, perquè ells ja estan acostumats a viure de manera independent i cuidar-se d'ells mateixos. En aquest cas, no s'hauria de plantejar l'acollida en família. Aquests infants poden beneficiar-se de l'acollida en centres d'acollida a petita escala o de viure independents en lloc de ser acollits per una família.

2.1.2 Acollida en famílies ètniques o autòctones?

Els avantatges i desavantatges de l'acollida en famílies ètniques o autòctones es perceben de manera diferent de país en país a Europa.

Alguns països utilitzen famílies ètniques, perquè tenen l'experiència que els menors no acompanyats estan millor si són acollits en un entorn on no han de perdre la seva identitat cultural i la mateixa família també ha viscut aspectes de la migració.

Altres països es centren en l'acollida en famílies autòctones perquè creuen que aquest fet afegeix rapidesa o qualitat d'integració en el nou entorn. També pot ser que siguin reticents a treballar amb famílies ètniques després d'experiències negatives amb la fiabilitat o dificultats per controlar l'acollida, o bé perquè es considera que l'aparellament cultural és discriminatòria.

Un primer estudi internacional d'Arkesteijn (2015) descriu els avantatges que l'aparellament cultural té sobre la capacitat de crear una imatge pròpia positiva i per aprendre a fer front al racisme. Un altre argument a favor de l'aparellament cultural esmentat a l'estudi és el fet que les famílies no ètniques se senten menys competents per oferir guiatge cultural a l'infant. A banda d'això, l'acollida en famílies amb el mateix origen cultural i ètnic es considera un factor protector per a la salut mental dels menors no acompanyats (Geltman, Grant-Knight & Metha, 2005).

Malgrat tot, una contraindicació per a l'acollida ètnica pot ser el fet que els menors no acompanyats, sovint inspirats per l'opinió de les seves famílies, preferirien viure amb una família autòctona. Pensen que si coneixen el país receptor d'aquesta manera, això els ajudarà a integrar-se i a aprendre a parlar la llengua, la qual cosa repercutirà en una educació millor i un millor nivell de vida.

Utilitzar famílies ètniques: «l'embolcall protector»

Els països que utilitzen famílies d'acollida ètniques són, per exemple, Dinamarca, Alemanya (Baixa Saxònia) i Holanda.

Bona pràctica:

L'experiència de Nidos amb l'acollida cultural en famílies ètniques ha estat bona. Es basa, entre altres coses, en els següents coneixements d'experts.

Tjin A Djie i Zwaan es refereixen a la «integració en la cultura» i la «integració en el grup» com a «embolcall protector». L'embolcall protector és universal i abasta no només la família, sinó tot el que s'associa amb el passat familiar, com ara les olors, escenaris, tradicions, rituals, història i menjar. Hi ha hàbits i costums del passat que ja no es poden aplicar després de la migració i parlar-ne pot tenir, pròpiament, l'efecte «d'embolcall protector». Segons Tjin A Djie i Zwaan, l'embolcall protector dona coratge a les persones vulnerables. Tothom practica l'embolcall protector, no només els migrants. En períodes de dificultats, tothom busca records agradables, experiències de seguretat i escalf.

En la metodologia sobre l'acollida en famílies desenvolupada per Nidos, els embolcalls protectors es diuen «àncores del passat i del present, per exemple, gent que et recorda la família, vells o nous amics amb connexions amb el passat, costums familiars, menjar, etc. En resum, tot el que era familiar quan tot encara era segur» (Spinder, van Hout & Hesser, 2010, pàg. 38). Aquestes bones memòries poden estar barrejades amb altres de desagradables que foren la raó per marxar, però sempre hi haurà memòries estimades. Tjin A Djie i Zwaan (2007) afirmen que la reintegració en una família i un sistema de suport social són vitals per continuar cap a una nova fase de la vida, alhora que tenen un efecte estabilitzador.

Spinder *et al.* (2010) expliquen que les famílies ètniques poden facilitar un entorn estable per als menors no acompanyats. Proporcionen un lloc segur on quedar-se per evocar records plens de confort i energia. A través de la connexió amb, i el reconeixement de, context del passat, es poden reduir els sentiments d'alineació i confusió, que permeten a l'infant buscar contacte amb el món exterior desconegut. Les famílies ètniques poden ajudar els infants a buscar àncores importants del passat que els poden ajudar a experimentar un sentiment de confiança i seguretat en el present. En aquest sentit, aquestes famílies d'acollida proveeixen continuïtat per als menors.

Kouratovsky (2008) ha introduït el concepte d'*embolcall protector* per representar la profunda influència de factors com ara la cultura, la migració i el llenguatge, en el desenvolupament biopsicosocial. L'embolcall s'aplica a cada persona i l'alteració que la migració provoca pot produir una vulnerabilitat més gran durant generacions. Els infants neixen amb la capacitat de fer reaccionar els seus cuidadors. Aquestes reaccions s'adapten a l'infant amb un ús especial i tradicional del llenguatge, que és molt concret d'una cultura i, per tant, amb una càrrega cultural important. Això ensenya a l'infant alguna cosa d'ell mateix des del començament, i es prepara per a una comunicació tant passiva com activa amb el món exterior. Les reaccions del seu entorn social posen els fonaments de l'autocomprensió i la seva capacitat d'explicar i entendre el seu propi comportament com a part d'un grup social, un grup caracteritzat per una cultura específica, on es pot entendre la "cultura" com una col·lecció de "pràctiques corporals". Kouratovsky anomena l'embolcall protector un amortidor contra l'estrès; si no es pot gestionar l'estrès, hi ha risc de dificultats. L'acollida d'un menor no acompanyat en una família d'acollida amb un origen cultural semblant ajudarà l'infant a reconèixer aquests amortidors d'estrès i, per tant, l'ajudarà a regular l'estrès.

Els conceptes que hem esmentat fins ara mostren que l'acollida en una família ètnica amb el mateix origen que pot proveir seguretat, necessitats bàsiques, atenció i estructura en la vida diària dona a l'infant una bona oportunitat de desenvolupament normal i recuperació natural de la privació, la pèrdua i el trauma. A més a més, una família ètnica pot oferir confort i guiatge a l'infant, aprofitant un coneixement implícit basat en les seves pròpies experiències amb la migració i la integració, i els amortidors d'estrès necessaris quan han hagut de fugir, processar traumes i passar un dol. I, finalment, l'acollida ètnica contribueix a mantenir la identitat cultural i la llengua nadiua. Això fa que la remigració sigui més fàcil si mai es dona el cas.

Alguns països amb experiència en l'acollida en el mateix entorn cultural, com són Holanda i Dinamarca, remarquen la importància de la integració de la família en el país d'acollida per prevenir l'exclusió social, especialment quan es permet que l'infant que s'acull es quedi en el país.

Utilitzar famílies autòctones:

També hi ha històries positives d'acollida en famílies autòctones, especialment quan aquestes famílies tenen coneixements i experiència intercultural. La regió de la Baixa Saxònia d'Alemanya, per exemple, ha estat treballant amb famílies alemanyes d'ençà que van començar a oferir l'acollida en famílies el 2011.

Bona pràctica: ús de famílies autòctones a Alemanya

Malgrat que a vegades s'utilitzen famílies ètniques, la majoria de les famílies d'acollida utilitzades per JSN són autòctones. Alguns menors no acompanyats demanen que els aculli una família alemanya per tal d'aprendre la llengua millor i més ràpid. JSN ha descobert que els menors no acompanyats aprenen l'alemany molt ràpidament. També aprenen la cultura i els valors del seu nou país i com desfer-se'n a la nova societat. El JSN confia que les famílies d'acollida tinguin sensibilitat cultural. Això s'aconsegueix amb tallers i intèrprets tant pel que fa a la llengua com a la cultura, que ajuden les famílies d'acollida a entendre la cultura dels infants.

2.2 SELECCIÓ DE FAMÍLIES

2.2.1 Introducció

En alguns països europeus, la selecció de famílies d'acollida és una tasca que es reserva a institucions acreditades no governamentals d'atenció a la joventut. En altres països, l'acollida de menors no acompanyats només es pot fer dins la xarxa del menor.

Per tal de seleccionar famílies d'acollida adequades per a aquest grup vulnerable de menors no acompanyats, s'han de tenir en consideració un cert nombre d'aspectes. Ha de quedar clar que les famílies d'acollida tenen la motivació correcta, són capaces de tenir cura dels infants, poden garantir la seguretat del menor i pretenen tenir una relació de llarga durada amb l'infant, però també poden deixar-lo marxar si no hi ha perspectives que li donin el permís de residència.

Cal que els menors no acompanyats tinguin l'oportunitat d'estar en contacte amb els seus pares biològics o família i se'ls hauria d'encoratjar que ho facin. Tenir cura de menors no acompanyats requereix una actitud sensible i altruista. La necessitat urgent de disposar de famílies d'acollida no hauria d'afeblir mai el focus en la seguretat.

2.2.2 Com seleccionar

Seleccionar les famílies d'acollida és una qüestió d'esforç constant, paciència i persistència. Els esforços fets potser només tenen resultats positius a llarg termini.

Bona pràctica:

En l'experiència de Nidos, és important sempre mantenir el contacte amb la gent que pot ser útil, tant una família d'acollida com una figura important.

També és important saber a quins grups dirigir-se. Cal considerar tant les característiques generals com les específiques. En general, aquestes famílies han de poder tenir cura dels menors no acompanyats que són vulnerables (ja que han perdut les seves llars i famílies), però al mateix temps determinats en la seva recerca de noves perspectives i d'un lloc segur per viure. Paga la pena buscar famílies amb un origen cultural concret.

Seleccionar familiars (cura a càrrec de parents)

La primera opció és demanar a l'infant o als parents o a família al lloc d'origen (si és possible) si hi ha algú de la família al país d'acollida. De vegades, els infants tenen una adreça o un número de telèfon de familiars que també viuen allà.

Aleshores, la selecció comença per contactar aquesta família i investigar les possibilitats que tenen de refugiar aquest jove membre de la família. La fase de selecció es dirigeix a explorar tant les possibilitats com el compromís de la família i l'infant. Si això dona un resultat positiu, es pot començar el procediment de selecció.

Seleccionar persones per aprovar-les com a famílies d'acollida

Per seleccionar persones, un bon començament és convidar-les a reunions informatives i visitar-les durant les trobades de les seves pròpies comunitats (grups religiosos, esglésies, mesquites, grups culturals, escoles, clubs esportius, etc.). També pot funcionar molt bé la selecció a partir de famílies d'acollida ja aprovades o de figures importants dins la comunitat.

És important informar les famílies candidates sobre l'origen i les necessitats específiques dels menors no acompanyats. També és important demanar de fet a aquestes famílies si es plantejarien fer-se família d'acollida i deixar-les que analitzin els avantatges i desavantatges. Se'ls ha de demanar si el fet d'acollir un menor no acompanyat encaixaria amb les seves circumstàncies vitals actuals. Si fos aquest el cas, se'ls pot demanar que agafin la responsabilitat. Si tenen ganes de fer-ho, es pot començar el procediment de selecció.

Seleccionar per a un aparellament concret

Les diverses estratègies de selecció que s'han esmentat fins ara també poden ser adequades per seleccionar per a un aparellament concret, però la millor opció és, és clar, utilitzar la xarxa del menor i les figures més rellevants de la comunitat desitjada.

Si es requereix una família d'acollida per a un menor amb necessitats concretes, es pot seleccionar amb l'ajut de tota la informació disponible. Les necessitats concretes poden variar. Això pot implicar trobar una família d'acollida en una ciutat en particular degut a circumstàncies pràctiques com ara estudiar, però també pot voler dir que una família haurà de ser capaç de tenir una cura especial. També s'hauria de seleccionar la gent segons aquesta informació específica, i les habilitats extra, per exemple, tenir cura dels altres o tenir una llar adequada per a un infant amb discapacitat poden ser criteris de selecció. La selecció mitjançant la xarxa i l'entorn social de l'infant sol tenir més èxit.

Pla de selecció

La selecció de la família d'acollida pot començar amb un pla de selecció. Això determinarà quines necessitats específiques s'han de tenir en compte: parelles casades, solters, persones amb fills o sense, edats dels infants que s'han d'acollir, famílies ètniques o autòctones, origen cultural i llengües parlades. És important especificar la capacitat i diversitat necessàries. Un exemple és poder acollir germans en parelles, o tres o quatre junts.

Fer un pla de selecció ajudarà a formular objectius, estratègies i activitats concretes.

Guanyar accés

Bona pràctica: guanyar accés

Per experiència de Nidos, és important guanyar accés a grups de persones on poden haver-hi oportunitats, guanyar la seva confiança i implicar-los. Aquest enfocament és una combinació de:

- der que la gent s'impliqui amb els interessos i necessitats dels menors no acompanyats;
- apel·lar a la seva preocupació i el seu sentit de la responsabilitat quant als menors no acompanyats;
- donar informació correcta i detallada referent a encarregar-se dels menors no acompanyats;
- estimular la gent perquè difongui el missatge;
- organitzar trobades on les persones interessades puguin escoltar les experiències dels altres;
- preparar campanyes als mitjans de comunicació.

Guanyar accés als grups migrants exigeix sensibilitat cultural i interès sincer en la persona i el seu origen. Com a professional, és molt important ser fiable. Però també no acceptar el primer o fins i tot el segon «no» com un «no» definitiu. En lloc d'això, intentar descobrir què significa aquest rebuig.

També és important ajudar les persones a superar els seus dubtes, incerteses o pors. A banda d'això, els seleccionadors sempre haurien d'incloure un missatge guanyador per a tothom; què aconseguim i què aconseguim vosaltres de tot això de manera no materialista? Els seleccionadors haurien de prendre la iniciativa contactant les famílies candidates, en lloc d'esperar que elles es posin en contacte. És útil ser conscient del moment adequat: intentar acostar-se a algú o a un grup més endavant si en aquest moment sembla que té altres prioritats. I, finalment, és important aprendre a reconèixer quines activitats són productives i quines no.

Treballar amb persones clau

Les persones clau són les persones que tenen una relació especial amb el grup objectiu de selecció. Potser tenen una posició de líder o influeixen el grup objectiu d'una altra manera. Poden promoure l'organització i ajudar a estimular els sentiments de preocupació i un sentit de la responsabilitat en el grup objectiu. Les figures clau també poden utilitzar-se com a consellers culturals o mediadors per trobar les persones adequades per convertir-se en famílies d'acollida. És important que l'organització conegui les persones clau com a persones dignes de confiança i preocupades pels menors no acompanyats i el grup objectiu. Les persones clau poden guiar els seleccionadors sobre com i on trobar famílies d'acollida potencials si no les van a buscar elles mateixes.

Bona pràctica:

A Holanda, les persones clau i les famílies d'acollida solen ser antics menors no acompanyats.

Un exemple: com desenvolupar un pla de selecció

A quants llocs aspirem? (s'ha d'establir el nombre de llocs o famílies objectiu)

Quines famílies calen i per a qui? (edats dels menors no acompanyats, sexe, nombre de llocs, família ètnica cultural o autòctona, llengües, religió, solters amb o sense infants, edats dels propis fills)

On els trobem? (a través de les famílies aprovades d'acollida, xarxa, figures clau, grups culturals, escoles, esglésies, mesquites, centres comunitaris, etc.)

Quines famílies evitem? (no s'hauria de malgastar el temps en sol·licituds que no són adequades perquè són massa joves o massa grans, viuen a la ciutat en lloc del camp o viceversa, són religiosos dogmàtics, o degut a contraindicacions com ara fumar, alcohol o drogues)

Quants llocs es necessiten en quin període? (formulem objectius INTEL·LIGENTS)

Quins mètodes s'utilitzaran, quines activitats es realitzaran i per part de qui?

Es pot fer això de manera regular o cal personal o diners extra?

Quan avaluem el progrés en els objectius?

S'ha d'ajustar el pla quan els efectes estiguin per sota de les expectatives?

S'han de modificar els objectius?

S'han d'alterar els «llocs de trobada» o les activitats?

Maneres de seleccionar i el seu impacte

Es poden fer servir diferents mètodes per seleccionar les famílies d'acollida. S'expliquen a continuació.

Anuncis

Els anuncis amb informació concreta sobre l'infant i les seves necessitats pot tenir èxit. Quan es fan servir anuncis, és important:

- determinar amb cura quines publicacions són les millors per als grups objectiu;
- donar informació adequada sobre qui hauria de respondre (i qui no);
- intentar evitar massa reaccions no utilitzables que necessitaran resposta;
- decidir com hauria de respondre la gent: per telèfon, correu, pàgina web, etc.

Bona pràctica:

Tot i que pot ser útil treballar amb anuncis, Nidos ha trobat que el millor mètode de selecció és un enfocament personal.

Fulletts

Els fullets es poden utilitzar de manera efectiva si es trien amb cura els punts de distribució. També és important seleccionar els llocs on s'espera que sigui el grup objectiu. Els fullets haurien de ser atractius i plens de color i haurien de donar una informació breu que faci que el lector vulgui saber més sobre l'organització i els infants. Es poden publicar en diverses llengües quan l'objectiu són famílies d'acollida amb un origen cultural concret. S'haurien de renovar regularment mitjançant un format diferent o nous colors per seguir fent-los atractius. Han de contenir informació de contacte adequada i actualitzada perquè contestin de la manera que prefereixin, com correu electrònic, pàgina web o telèfon.

Reunions informatives

Hi ha diverses possibilitats per a les reunions informatives:

- grups interessats dins de comunitats d'esglésies o mesquites;
- grups interessats dins d'ONG;
- grups interessats dins d'associacions de migrants, escoles, clubs esportius, etc.

Les trobades haurien de dirigir-se als grups determinats en el pla de selecció. És important tenir molta cura quant als grups que tenen un interès polític o religiós (possiblement extremat). Les reunions s'haurien d'utilitzar per informar la gent de manera realista sobre els temes dels menors no acompanyats i les seves necessitats, indicant la importància d'ajudar i el suport que poden esperar de l'organització.

Reunions de contacte per compartir informació sobre fer-se càrrec de menors no acompanyats

Es pot demanar a les famílies d'acollida que comparteixin les seves experiències i habilitats en una reunió amb amics, família o veïns que podrien estar interessats en fer-se famílies d'acollida. Una altra opció és demanar a les famílies d'acollida que seleccionin altres famílies.

Xarxes socials

Per a la selecció mitjançant les xarxes socials és important definir el grup objectiu de manera molt precisa. Una vegada es comparteix el missatge, pot arribar a un gran grup de gent dins Europa o fins i tot més lluny. Pot provocar una resposta inesperada, tant en nombre com en el tipus de reaccions. Gran part d'això pot ser una pèrdua de temps. Per evitar que passi, potser paga la pena començar una campanya a les xarxes socials entre la gent que coneixeu i instruir-los perquè només escampin el missatge entre les persones o grups que coneguin i dins de l'àmbit de l'entorn triat. D'aquesta manera, es pot limitar l'abast de l'acció. També és important donar informació adequada i dir qui us agradaria que respongués i qui no. Pot ser útil derivar a la pàgina web de l'organització i demanar a la gent que la visiti completament abans de fer una sol·licitud.

Exemples:

Es pot demanar al professor de l'infant que trobi una família d'acollida connectada a l'escola. De vegades és possible organitzar una reunió entre un infant i una família sense crear expectatives, per veure si hi ha alguna cosa que pugui portar a l'aparellament. Se sap que un infant que jugava amb un amic a casa de l'amic va arribar a fer que els pares de l'amic se'n fessin càrrec.

Un noi africà que vivia en un centre d'acollida semblava una mica aïllat i confús i el seu tutor li buscava una família d'acollida adequada. Els intents d'aparellar el noi amb les famílies disponibles no van tenir èxit. Quan el noi va començar a visitar una mesquita africana de manera regular, el tutor es va posar en contacte amb els líders d'aquella comunitat de fe. Se'ls va demanar que ajudessin a trobar una família d'acollida adequada per al noi i, de fet, li van trobar una bona família.

2.2.3 Quines famílies seleccionar: característiques importants de les famílies d'acollida

Si les famílies d'acollida utilitzades són autòctones o ètniques, familiars o no, el que és més important és que les famílies vulguin cobrir les necessitats dels infants. Les condicions generals en les quals ens hem de centrar mentre seleccionem famílies d'acollida són universals i es descriuen a continuació.

1. Habilitats interculturals

Les famílies d'acollida per a menors no acompanyats han de tenir sensibilitat cultural, que significa que han d'estar interessats sincerament en l'origen de l'infant, els seus hàbits i la seva vida en el país d'origen, els seus plans actuals i els plans i les expectatives dels seus pares o família. S'espera que les famílies d'acollida siguin conscients de les seves normes, valors i codis de conducta, i que aprenguin les normes (concretes de la cultura), els valors i els codis de conducta de l'infant, diferenciant entre opinions i fets.

La sensibilitat cultural és molt important. Significa que el comportament o els hàbits estranys o desconcertants portaran a conversa i preguntes més que a judicis i rebuig.

Les habilitats lingüístiques són un factor important en la selecció i l'aparellament. Especialment en els primers mesos d'una acollida, la comunicació entre l'infant i la família d'acollida és molt important. Fàcilment hi pot haver malentesos. Si no hi ha coincidència amb l'idioma de l'infant, sovint cal utilitzar un intèrpret per explicar les coses i entendre l'infant. Es pot fer servir el «mètode dels tres passos» del mòdul 1, secció 1.2.2, per practicar i millorar les habilitats de comunicació intercultural.

2. Origen de la migració

Segons les experiències en alguns països europeus, fer-se càrrec de menors no acompanyats funciona millor amb famílies d'acollida amb un origen migratori, preferiblement del mateix país d'origen o similar, o com a mínim en famílies que tenen habilitats interculturals.

Tenir antecedents de migració fa que la gent sigui sensible —fins a la tercera generació després de la migració— als efectes que té fugir i restablir-se en els infants que han hagut de deixar la seva família i terra. L'acollida amb gent que no sigui necessàriament del mateix país d'origen, però com a mínim amb un precedent de migració, per tant, té avantatges definitius. Sembla obvi que els infants es beneficiaran del fet que es poden sentir segurs en un ambient on poden parlar la seva pròpia llengua i on es poden sentir còmodes amb el menjar, les olors i els hàbits familiars. La família d'acollida ètnica es pot percebre com un espai de transició des del qual l'infant pot entrar al nou ambient i viure'l, però també els pot consultar pel que saben i mantenir la seva identitat cultural. S'espera que les famílies d'acollida amb antecedents de migració per descomptat estiguin integrades a la societat i parlin la nova llengua raonablement bé. Per tant, les famílies d'acollida haurien d'haver estat vivint al país durant un període de dos anys, com a mínim, preferiblement més temps.

El resultat d'aquest tipus de d'acollida també sembla ser millor (comparat amb les famílies d'acollida sense antecedents de migració). Per investigar científicament aquesta idea, es va iniciar un estudi a Holanda per part de la Universitat de Groningen (Kalverboer *et al.*, 2016).

3. Contacte amb la família biològica

La família d'acollida ha de mostrar interès per la família biològica de l'infant i estar disposats a intentar donar un lloc als pares o a la família absent dins de la vida diària de l'infant. Això hauria de comportar preferentment un contacte amb la família per telèfon o a través de les xarxes socials. Aleshores, la família pot ser informada sobre el benestar de l'infant i sobre la situació actual en el nou país.

És d'interès per l'infant que els seus pares a casa o on sigui li donin permís per quedar-se amb la família d'acollida. Un infant vol ser lleial als seus pares. També pot ser útil si es pot consultar els pares absents de l'infant o altres familiars en situacions difícils o quan s'han de prendre decisions. Implicar els pares o familiars absents fa que l'infant senti que té suport, les decisions són més fàcils de prendre i la família d'acollida pot anticipar a quin tipus de criança està acostumat l'infant. Alhora, es pot explicar la situació de l'infant als pares o familiars biològics absents. Se'ls pot tranquil·litzar pel que fa al benestar de l'infant en la nova situació. I llavors els pares poden ajudar l'infant donant-li expectatives realistes que evitaran estrès emocional.

4. Habilitats pedagògiques i de criança

Les famílies d'acollida haurien de tenir habilitats bàsiques pedagògiques i de criança que encaixin en les necessitats relacionades amb l'edat de l'infant. Però també han de tenir en consideració, en el seu enfocament, l'origen de l'infant, els esdeveniments i les experiències que ha tingut a la vida. La família hauria de tenir certa experiència amb les necessitats relacionades amb l'edat de l'infant, potser per haver criat fills propis. Tot això s'ha d'investigar durant la selecció i s'hauria de controlar durant l'acollida.

5. Durabilitat

La durabilitat de l'acollida també és un tema important quan es seleccionen les famílies d'acollida. El pla de selecció, per tant, s'hauria de dirigir a seleccionar diferents grups d'edat que són adequats per fer-se càrrec d'infants de diferents grups d'edats. També s'hauria d'evitar tant com sigui possible moure els infants i la família d'acollida hauria de tenir la intenció de fer-se càrrec de l'infant fins que facin divuit anys, i preferentment fins que l'infant hagi crescut. Malgrat tot, també pot ser útil la selecció de famílies per terminis curts, per exemple, per l'acollida temporal d'infants que han demanat el reagrupament familiar o per a infants que necessiten refugi d'emergència.

6. Religió

L'infant té dret a practicar la seva pròpia religió i s'ha de sentir lliure de fer-ho. La religió pot ser molt important per a un bon aparellament entre la família d'acollida i l'infant. Sovint, els infants senten el suport de la seva religió i pot ser essencial compartir la mateixa religió amb la família d'acollida.

Les organitzacions poden esperar de les famílies d'acollida que donin suport a l'infant en les seves necessitats religioses, i que acceptin si l'infant no sent (la mateixa o) qualsevol necessitat de viure una vida religiosa. La religió també pot ser important per als pares absents, que poden acceptar que la família d'acollida es faci càrrec del seu infant si l'hi respecten.

7. Composició de la família d'acollida

Per cobrir de manera ideal les necessitats concretes d'un infant, és important que la selecció busqui la necessitat de disponibilitat de famílies d'acollida amb una composició concreta. Per exemple, l'edat dels pares (hi ha una edat mínima de vint-i-un anys per a pares d'acollida a tots els països europeus) i el nombre de fills i les seves edats.

La selecció també hauria de vigilar que hi hagi varietat en la disponibilitat de les famílies. Malgrat tot, aquestes famílies han de tenir sempre un nivell adequat d'integració a la societat i una situació financera acceptable.

Bona pràctica:

Les famílies d'acollida a Holanda no haurien de tenir deutes seriosos, però no és un problema si viuen de prestacions.

Finalment, també és important que tota la família (inclosos els infants) estigui d'acord en convertir-se en família d'acollida per al menor no acompanyat.

8. Famílies LGTB

En molts països de tot el món, l'acceptació de les persones lesbianes, gais, bisexuals o de transgènere és un tema tabú. Sovint es percep ser LGTB com una cosa escollida. L'acollida amb famílies LGTB podria generar la por que l'infant també pugui escollir fer-se LGTB. Això pot significar que la família de l'infant no doni el seu suport a l'acollida i llavors pot portar a problemes de lleialtat. Per tant, s'han de considerar amb molta cura les decisions sobre aquest tipus d'acollida i tan sols fer-les en cooperació amb l'acord de l'infant i si és possible el de la seva família.

2.3 ESTUDI DE LES FAMÍLIES

2.3.1 Introducció

En les famílies d'acollida, és molt important que la família ofereixi al menor un lloc segur on es pugui desenvolupar correctament cap a l'autonomia i l'edat adulta. L'estudi dels pares d'acollida és una obligació legal a Europa. A la majoria de països europeus, la llei obliga els pares d'acollida a acceptar que se'ls faci un estudi que porta a l'obtenció d'un "certificat de bona conducta".

Si es té en compte el risc de maltractament infantil durant l'estudi de la família d'acollida, es pot reconèixer qualsevol situació en què pugui tenir lloc el maltractament i així es pot evitar. A part del coneixement dels factors de risc de maltractament infantil, també és important ser conscient dels factors de protecció contra el maltractament, perquè poden reduir o contrarestar el risc.

Si la situació d'una família d'acollida sol·licitant mostra alguns factors de risc i pocs factors de protecció, no vol dir que obligatòriament s'hagi de produir maltractament infantil o violència domèstica. En altres paraules, els factors de risc de maltractament infantil no necessàriament han d'aturar la possibilitat d'una família de ser família d'acollida, però obliguen els professionals a sospesar clarament i discutir els riscos i els factors de protecció.

Bona pràctica:

Com que la tasca de l'estudi comporta gran responsabilitat, a Alemanya (Baixa Saxònia), als Països Baixos i a Bèlgica el duen a terme treballadors socials professionals que es formen especialment per seleccionar i estudiar les famílies d'acollida. Aquests treballadors socials també són responsables d'aparellar els menors als quals s'ha de donar una assignació en una família d'acollida amb relació de parentiu o sense.

2.3.2 Qui s'estudia i quan

Estudi de famílies amb relació de parentiu

Si el menor ja viu amb una família del seu entorn familiar (cuidadors de l'entorn familiar), o ha tornat a l'entorn familiar després d'un període d'absència, l'atenció s'ha de centrar en la continuïtat d'aquest acolliment familiar i la continuïtat d'una relació segura entre el menor i la persona que en té cura.

Per tant, l'estudi es centrarà a valorar si la relació i la situació dels familiars que l'acullen són prou segures. O, almenys, si són prou segures mentre el menor espera el reagrupament amb els seus pares biològics, si és que es preveu el reagrupament. Per poder fer aquesta valoració, una font d'informació important és observar de prop la interacció entre el menor i la família. El nivell de sensibilització dels cuidadors i les reaccions del menor, en concret, aportaran informació sobre la qualitat del vincle. A més, també hi ha d'haver un compromís pel que fa a l'assignació –entre el menor, la família d'acollida, la família absent i el tutor.

Si la família de l'entorn familiar que s'estudia encara no té cura del menor, la continuïtat de la situació d'acollida encara no té cap importància. Però és possible que ja hi hagi una vinculació, una connexió i un «embolcall protector» (vegeu l'apartat 2.1.2), i cal valorar si l'assignació al seu propi entorn familiar serà beneficiosa per al menor. Les preguntes que s'han de respondre són les mateixes que en la situació que s'ha descrit abans. Tot i que potser no s'hi pot incloure la interacció i la qualitat de la vinculació que hi ha entre ells, sí que s'hi pot incloure com parlen l'un de l'altre, fins a quin punt es coneixen, i una primera impressió sobre la vinculació que hi ha entre ells. El compromís de totes les persones implicades és igual d'important en aquesta situació.

Un inconvenient d'assignar un menor en una família amb relació de parentiu que fa poc que s'ha instal·lat al país pot ser el fet que potser encara no s'han recuperat completament de la seva pròpia fugida i potser no estan integrats a la societat. Tot i això, habitualment s'espera que els membres de la família se'n facin responsables, independentment de si en són capaços o no.

Bona pràctica: norma danesa per a la supervisió de l'acollida en famílies amb relació de parentiu

La Creu Roja danesa té una "norma" per a la supervisió de l'acollida de menors no acompanyats en famílies amb relació de parentiu. Aquesta norma està pensada per aplicar l'opinió de la Creu Roja danesa que els menors no acompanyats demandants d'asil han de tenir l'oportunitat de viure en un entorn familiar i sociocultural adequat durant la primera fase del procés de sol·licitud.

Per tal de complir aquesta visió, el Departament d'Asil ha elaborat una estratègia segons la qual:

- els menors no acompanyats s'han d'allotjar, sempre que sigui possible, amb parents que visquin al país, i al mateix temps decidir si això és el més beneficiós per a ells;
- s'oferirà als menors no acompanyats que resideixin amb familiars els mateixos serveis que als menors i adolescents que viuen als centres;
- la xarxa social dels menors que s'assignen als familiars es reforça;
- les famílies d'acollida rebran assessorament regular i orientació, formació i supervisió.

La norma tracta un nombre d'objectius que cal complir per garantir que l'assignació és beneficiosa per al menor, i que el menor rep el suport necessari.¹

Bona pràctica: entrevista danesa per a l'estudi de les persones acompanyants

La Creu Roja danesa fa servir una entrevista d'estudi per parlar amb un familiar acompanyant del menor en les dues o tres setmanes posteriors a la seva arribada a Dinamarca. La duen a terme dos treballadors socials / coordinadors socials de l'equip d'acompanyants, un intèrpret i les persones que puguin acompanyar la persona acompanyant.

La finalitat de l'entrevista d'estudi és garantir que s'aclareixi amb coneixement de causa si la relació amb el familiar acompanyant és de caràcter durador. Si és així, la persona acompanyant s'allotja al centre designat actualment per a aquest objectiu. Si la relació no es considera duradora, s'oferirà allotjament a la persona acompanyant al centre d'asil Kongelunden.

Per això, l'entrevista d'estudi és la base del curs que seguirà el procés de sol·licitud d'asil de la persona acompanyant, i es pot incloure en l'avaluació de la persona acompanyant.²

¹ La norma esmentada es pot trobar a l'annex 4.

² L'entrevista esmentada es pot trobar a l'annex 3.

Estudi de famílies sense relació de parentiu

Quan es troba una família sense relació de parentiu amb el menor o una persona que se'n vol fer càrrec, és important estudiar i assegurar si compleixen totes les condicions necessàries per al desenvolupament del menor i per oferir-li una criança segura.

Un mètode d'estudi, desenvolupat de conformitat amb les lleis i normes, hauria de contenir els següents temes respecte a les famílies candidates:

- la seva actitud general cap a l'acollida i l'atenció d'un menor no acompanyat;
- la seva situació i rerefons familiar;
- la seguretat dins del sistema familiar i la durabilitat de l'assignació.

Quan s'estudien famílies sense cap relació de parentiu, encara no hi ha cap vinculació entre el menor i la família. Per tant, l'estudi es pot fer mitjançant preguntes generals que tinguin en compte els factors de risc de maltractament infantil i altres factors relacionats amb la protecció.

Es pot fer una primera valoració de la sensibilització de les persones que han de tenir cura del menor a partir d'observacions de la seva relació amb els seus propis fills. També s'han de demanar referències, del metge de capçalera i del centre de salut del menor, per exemple, i comprovar-les entrevistant els professors dels seus fills, ocupadors o la xarxa que envolta la família. També és important valorar la durabilitat de l'assignació, ja que pot ser útil a l'hora de prendre la decisió i per valorar si el menor es pot estar amb aquesta família fins que sigui major d'edat en cas que calgui. Temes com la sostenibilitat de la relació entre els mateixos cuidadors, i també la seva salut emocional i física també es poden investigar.

Estudi complementari com a resultat d'experiències vitals

Les experiències vitals són canvis radicals en les condicions de vida d'una persona o família. Tenen un impacte en la seva fortalesa i poden ser difícils de portar. Les experiències vitals poden posar els pares o altres membres familiars en una situació en la qual la seva estabilitat personal es veu afectada i comencen a actuar de manera imprevisible. Això pot portar a canvis d'humor sobtats o fins i tot comportament violent. D'altra banda, pot ser que busquin confort i afecte dels menors, i això pot acabar portant a abús sexual.

Les noves circumstàncies tant de la família amb relació de parentiu com sense pot ser que requereixin un estudi complementari. Això pot posar a prova la seva fortalesa i les estratègies per afrontar la nova situació i el seu efecte sobre la seguretat del menor en la família i la durabilitat de l'assignació.

En les experiències vitals que s'esmenten a continuació, cal fer un estudi complementari. L'efecte de les noves circumstàncies en l'equilibri de les capacitats de la família pel que fa a les necessitats del menor s'haurien de tornar a avaluar. Els temes que justifiquen un estudi complementari són:

- canvis en la composició familiar (naixements, morts o l'entrada d'altres membres a la família);
- l'embaràs d'un membre de la família;
- malaltia severa (física o mental) d'un membre de la família;
- problemes de relació o matrimonials o divorci;
- pèrdua del permís de residència (de la família i/o del menor);
- amenaça de ser deportats o plans de la família per tornar al país d'origen;
- pèrdua de feina d'un dels dos cuidadors;
- problemes financers greus;
- trasllat a una altra casa;
- experiències traumàtiques dins de la família o que afectin el menor (accidents, abús sexual, físic o mental, discriminació).

2.3.3 Com fer l'estudi

L'estudi de les famílies d'acollida per a menors no acompanyats és una tasca dels treballadors socials o altres professionals especialitzats en temes d'acollida. Ells són els que poden desenvolupar una eina d'estudi adequada. Com en totes les eines d'estudi utilitzades en els centres d'acollida, la seguretat i el risc d'abús sexual o altres abusos són molt importants. Durant l'estudi de les famílies amb relació de parentiu o bé famílies sense relació de parentiu però del mateix origen ètnic, el concepte *honor familiar* també s'ha de tenir en compte quan s'avaluen aquests aspectes.

Bona pràctica: l'eina d'estudi holandesa

Nidos ha desenvolupat una eina d'estudi en la qual, en funció del tipus d'assignació i l'existència de relació entre el menor i la família, es posa èmfasi en diferents aspectes per a la valoració final i es descriuen en termes d'indicadors adaptats. L'estudi el fan treballadors socials especialitzats.

L'eina³ consisteix en una llista de factors de risc i instruments. Tenen base científica i s'han de fer servir amb cura. Per exemple, un trastorn psiquiàtric només s'hauria de valorar si ha estat diagnosticat per un psiquiatre. Si no es fa així es tracta només d'una assumptió. A part del CARE-NL,⁴ l'eina d'estudi fa servir senyals per als factors de protecció i la violència relacionada amb l'honor que provenen d'una llista anomenada LIRIK.⁵

El risc i els factors de protecció que s'han de tenir en compte en l'estudi són:

- A. una valoració de la seguretat del menor en el si de la família;
- B. una valoració dels riscos de maltractament infantil basats en factors de risc (CARE-NL), senyals prematurs de violència en el control de les relacions (Movisie)⁶ i factors de protecció (LIRIK);
- C. una valoració de la qualitat del vincle en les acollides per part de familiars;
- D. una valoració de la sostenibilitat i les perspectives a llarg termini de l'assignació;
- E. hi ha contraindicacions?
- F. resultat de la investigació i referències;
- G. **Conclusió:** quina seria la millor opció per al menor, tenint en compte la seguretat, la continuïtat de l'educació i la durabilitat de l'assignació?

Bona pràctica:

Si l'estudi d'una família amb relació de parentiu que ja s'està fent càrrec del menor té un resultat negatiu, el tutor de Nidos ha d'implicar un especialista del comportament en la decisió sobre l'assignació.

Bona pràctica: el procés d'estudi holandès

Nidos descriu el procés d'estudi en el procediment que hi ha a continuació. Es pot fer servir per a famílies amb relació de parentiu o no. El procés d'estudi de la família es pot espaiar al llarg de diverses reunions amb la família d'acollida candidata durant un màxim de dos mesos.

³ L'eina completa es pot trobar a l'annex 1.

⁴ Avaluació de risc de maltractament infantil: CARE-NL, de Ruiters & de Jong (2006).

⁵ Instrument per a la taxació del risc de maltractament infantil: LIRIK, ten Berge & Eigenraam (2006).

⁶ Llista de senyals de violència relacionada amb l'honor, Movisie (2010).

1. La sol·licitud

Les majoria de famílies d'acollida candidates es registren per telèfon. Durant la primera conversa, es pot compartir informació sobre l'organització i l'acollida en famílies, i el treballador social explica el procés d'estudi i es pot acordar una cita. Es pot preguntar a la família com van assabentar-se de l'organització i quines expectatives tenen. Les primeres preguntes poden ser:

- Com ens vau conèixer?
- Per què voleu cuidar menors no acompanyats?
- Quina composició té la vostra família?
- Quin és l'origen ètnic de la vostra família?
- Quins idiomes parleu?
- De quines edats i quin sexe voldríeu acollir els menors?
- Com és el vostre habitatge en general? (habitatge/habitacions lliures, feina, salut)
- Teniu problemes financers?

A partir d'aquesta informació, es pot enviar un paquet informatiu als sol·licitants, es poden respondre més preguntes o bé acordar una cita per començar el procés d'estudi.

2. Primera reunió: l'admissió

El/La treballador/a social es reuneix amb la família candidata per primera vegada. És recomanable planificar aquesta trobada perquè hi siguin tots els membres de la família. La família ja ha rebut molta informació sobre l'organització i l'acollida en famílies. Ara s'explica el procés d'estudi i es parla de la seva motivació per ser família d'acollida.

El/La treballador/a social demana a la família candidata noms de persones que poden ser referències (referents). La família signa un formulari en el qual dona el permís perquè els referents donin informació a l'organització. El/La treballador/a social també pregunta a la família candidata (tant famílies amb relació de parentiu com sense) que emplenin un formulari per escrit conforme no s'oposen a l'obtenció d'un certificat de bona conducta.

L'admissió comença amb preguntes sobre la motivació, els antecedents i la situació actual de la família, la seva visió sobre com educar els fills i les característiques de la família.

El/La treballador/a social entrega els següents documents perquè se'n pugui parlar:

- el procediment de reclamacions;
- informació sobre legislació sobre registre personal;
- informació financera.

3. Segona reunió: l'estudi

És aconsellable planificar aquesta reunió perquè no hi hagi menors, ja que és més llarga que la primera. En aquesta segona reunió s'avalua l'adequació de la família per a l'acollida i el/la treballador/a social parlarà sobre la seva situació familiar amb més profunditat. Cal tractar el següent: preguntes que hagin sorgit de la primera trobada, motivació i expectatives, antecedents sobre la família que permetin valorar la seva idoneïtat per ser una família d'acollida. Cal posar èmfasi en les habilitats d'atenció i pedagògiques, si demanen o accepten suport respecte a això, la sensibilitat cultural, temes d'alimentació i educatius, seguretat i papers específics de gènere. En aquesta reunió també es parla de temes com ara el retorn al país d'origen, el contacte amb la família biològica aquí o a l'exterior i l'adopció.

4. Tercera reunió: resultats de l'estudi

En aquesta reunió es tracta l'esborrany de l'informe d'estudi amb els cuidadors. L'organització ha d'explicar com es fa l'aparellament i l'assignació. Els resultats de l'estudi també es tractaran amb els referents de la família. Les seves reaccions o comentaris s'han d'afegir a l'informe. S'enviaran dues còpies de la versió final de l'informe a la família perquè els puguin signar. Una de les còpies se la podran quedar, l'altra s'afegirà a l'arxiu de la família que guarda l'organització.

2.4 APARELLAMENT I ASSIGNACIÓ

2.4.1 Introducció

Tot i que hi ha diferents mètodes per aparellar els menors amb les famílies, tots tenen en compte l'efecte de factors com ara les característiques del menor, l'origen religiós, l'estil de criança, factors familiars i composició de la família, l'absència de pares biològics i factors ambientals. L'aparellament és un factor important en l'estabilitat d'una assignació i s'hauria de considerar un procés professional no només basat en informació de l'arxiu del menor, sinó també en el perfil de la família d'acollida i els desitjos dels pares biològics, altres parents i el menor mateix.

La implicació d'una tercera persona estable i objectiva durant el procés d'aparellament, assignació i orientació futura pot evitar que el menor tingui conflictes de lleialtat. Preferiblement hauria de ser el tutor, però també pot ser un treballador social del sistema d'acollida.

Compromís

El repte d'assignar un menor no acompanyat en famílies d'acollida demana un compromís de totes les parts implicades. Més concretament, el menor en qüestió, de la seva família biològica, però absent, o del cap de la família ampliada, i de la família d'acollida, incloses els fills que puguin tenir i parents més pròxims.

Per garantir que els compromisos són realistes, és important escoltar i avaluar les expectatives de totes les persones implicades. A més, les expectatives no es poden complir s'haurien de saber abans de l'assignació. Per exemple, hi pot haver expectatives pel que fa al nivell de vida de la família d'acollida o potser la família espera alguna cosa que el menor no li podrà donar. Per garantir un compromís realista, el professional responsable d'aparellar el menor amb la família hauria d'escoltar totes les persones implicades i fer-los entendre què poden esperar. Així les expectatives es poden equilibrar.

La família hauria de:

- estar oberta als canvis i a la cooperació;
- entendre que el menor està acostumat a prendre les seves pròpies decisions;
- entendre una manera de pensar col·lectiva (rellevant per a les famílies no ètniques);
- entendre les habilitats que ha adquirit el menor durant la fugida.

El menor hauria de:

- seguir les normes de la casa;
- ajudar amb les tasques de casa;
- cooperar amb la família.

Si hi estan implicats, els pares biològics o la família ampliada hauria de:

- ajudar el menor a instal·lar-se a la seva nova casa, donant el seu consentiment;
- donar suport a l'assignació;
- acceptar l'assignació.

Si no hi ha consentiment, però després de valorar tots els arguments sembla beneficiós per a l'interès del menor que el tutor li assigni un acolliment específic, és important deixar clar als pares i a la família ampliada que no és decisió del menor. Serà d'ajuda que la família biològica del menor hagi tingut l'oportunitat de fer les seves valoracions i consells al tutor sobre l'assignació. Les seves solucions i les millors opcions per a l'assignació s'han de tenir en compte seriosament. Però finalment és el tutor qui pren la decisió de conformitat amb el seu càrrec de representant legal i protector del menor.

Si no hi ha prou compromís, és vital la mediació entre el menor, la seva família i la família d'acollida, per reequilibrar les expectatives.

2.4.2 Aparellament

L'aparellament es refereix a la fase anterior a l'assignació del menor en una família d'acollida. Durant aquesta fase, es busca una família d'acollida adequada per a un menor determinat. L'aparellament és doncs bàsicament aplicable a les assignacions en famílies sense cap parentiu amb el menor. Però per a les assignacions en famílies amb relació de parentiu també pot ser útil comprovar la idoneïtat sistemàticament, per confirmar l'aparellament entre el menor i la família i la seguretat i la durabilitat de l'acollida.

Durant l'aparellament, cal incloure tanta informació com es pugui sobre els factors essencials, tant pel que fa al menor com a la família d'acollida. La comparació d'aquests factors pot indicar l'adequació d'una família, però també es pot utilitzar per tractar temes necessaris durant aquesta fase. A part dels factors essencials de naturalesa personal i sobre la situació social i financera de la família, també cal considerar temes pràctics. Per exemple, si un menor podrà mantenir la feina actual, l'escola i el contacte amb la família o els compatriotes, i com encaixarà amb els altres fills de la família.

2.4.2.1 Mètodes per aparellar un menor no acompanyat amb una família

Per desenvolupar un mètode per aparellar una família amb un menor no acompanyat, pot ser útil valorar les seves necessitats específiques fent servir parts (però no tot) del mètode que s'utilitza en el sistema general d'atenció a la infància. Partint de tres aproximacions teòriques o models dels Països Baixos, Bèlgica i el Regne Unit, es pot entendre aquesta fase des de diverses perspectives:

- **Model de variables**

Aquest model distingeix les variables següents dels menors i els pares d'acollida: La història del menor, el desenvolupament social i emocional del menor i l'acceptació i l'estil de criança dels pares d'acollida. S'haurien de tenir en compte aquestes variables en el procés d'aparellament i abans de l'assignació en si (van Dam, Nordkamp, & Robbroeckx, 2000).

- **Model de tipus de menors i pares d'acollida**

Aquest model assumeix que hi podria haver una subdivisió de diferents tipus de menors i diferents tipus de pares d'acollida. Així, una gamma de diferents característiques es pot comparar i tenir en compte en el procés d'aparellament (De Maeyer, Vanderfaeillie, Van Holen, Van Schoonlandt, & Leconte, 2013).

- **Model de comportament dels pares d'acollida en interacció amb el comportament del menor**

Aquest model avala la preocupació per tenir prou perspectiva del comportament diari i les competències del menor comparat amb el comportament diari i les competències dels pares d'acollida, per fer una assignació òptima (Street & Davies, 1999).

Desenvolupament d'un mètode d'aparellament

Els mètodes esmentats (o una combinació d'aquests mètodes) són útils per desenvolupar-ne altres. Però de vegades la informació necessària sobre el menor no acompanyat no està disponible i s'haurà d'aconseguir dels menors mateixos. Si és possible, els pares del menor o la família a l'estranger o altres parents haurien de ser també contactats per aconseguir més informació que permeti l'aparellament.

Bona pràctica: mètode d'aparellament holandès

Fins ara, només Nidos ha desenvolupat un mètode d'aparellament.⁷ JSN fa l'aparellament en funció d'alguns criteris mínims com l'edat, l'idioma, la composició de la família, si hi ha alguna possibilitat de tria. Al llarg d'anys de fer aquesta tasca, Nidos ha après que hi ha altres factors importants en un bon aparellament d'un menor amb la seva família: la pròpia agenda de la família i del menor i/o les instruccions que dona la família al menor. Això requereix curiositat professional sobre els pensaments del menor i les expectatives de la família, per implicar-los en el procés d'aparellament.

Factors del menor en general

Els factors del menor que cal tenir en compte són el desenvolupament cognitiu, el comportament per fer front a la situació, el desenvolupament psicològic i emocional, el desenvolupament social, físic i la salut, l'autonomia (adequada a l'edat), la conducta, la motivació, experiències prèvies amb assignacions, les expectatives del menor i necessitats especials.

Pel que fa a l'adequació de l'edat, és bo tenir en compte que les edats dels menors no acompanyats no sempre són correctes. De vegades senzillament no saben quina edat tenen o els "guies" durant la fugida els diuen que en diguin una altra per tenir més avantatges.

Els factors situacionals són la possibilitat d'obtenir un permís de residència, la relació amb la família d'acollida candidata, les perspectives d'una assignació a llarg termini (respecte al reagrupament familiar), assignacions anteriors, el paper dels pares o la família absent, germans que calgui assignar, i comportament sexual inapropiat que tingui el menor.

Factors de la família d'acollida en general

Els factors relacionats amb la família d'acollida que caldria tenir en compte són habilitats pedagògiques, de nutrició, capacitat per oferir seguretat, sensibilitat, valor cultural afegit, habilitat per donar suport a les ambicions del menor, grau d'integració, composició de la família, vida familiar estable / experiències vitals, motivació familiar (inclosa la dels fills que ja tenen), sostenibilitat que poden oferir, habilitat per fer que el menor se senti lliure, expectatives pel que fa al menor, i la seva motivació per implicar els seus pares o la família biològica.

Família amb relació de parentiu

L'acollida en una família amb relació de parentiu és la primera possibilitat que cal considerar si està disponible.

En el cas dels menors no acompanyats, aquesta acollida pot haver estat part del pla original dels pares o de la família abans de la fugida del país d'origen. Bastant sovint els menors i els familiars s'han acabat trobant

---

⁷ El formulari d'aparellament danès es pot trobar a l'annex 2.

i ja viuen junts abans que qualsevol funcionari hagi detectat l'absència dels pares del menor. Fins i tot si una família biològica no està gens d'acord que s'estudiï la família amb relació de parentiu que ha acollit el menor, l'adequació de la família per fer-se'n càrrec s'hauria d'estudiar. Es tenen en compte els criteris més importants. En aquesta situació, l'aparellament sospesa els factors d'aparellament i el resultat de l'estudi enfront del lligam i la visió de la família, i també dels desitjos del menor, la família d'acollida i l'absència dels pares. Durant l'estudi dels familiars, cal comprovar bé la motivació, i no només assumir que ajudaran el menor simplement perquè són família. Pot ser que una família hagi acceptat la tasca de cuidar un membre de la família en contra de la seva voluntat. Si és el cas, cal considerar no tirar endavant l'assignació. Llavors s'ha de dir als pares biològics que s'ha arribat a la conclusió que la situació no és la més adequada, però que no és culpa dels familiars.

Coneixement important per a l'assignació en famílies ètniques

Si es vol assignar el menor en una família del mateix origen cultural, o un de similar, és important considerar la religió del menor i de la família d'acollida.

També pot ser important tenir en compte els antecedents del menor i la família pel que fa a l'origen de clan o tribu. I no serà adequat que refugiats de zones de guerra siguin acollits per gent de segons quins grups polítics. Respecte a això, és important prestar atenció a la motivació per acollir el menor: quines expectatives té la família d'acollida?

2.4.2.2 El procés d'aparellament en si

Hi ha diversos punts de partida per aparellar un menor no acompanyat amb una família. Pot ser que un menor hagi acabat d'arribar al país, que hagi estat durant poc temps o molt temps en un centre d'acollida o que hagi estat en una família d'acollida per un temps.

Quan el menor està en una situació segura i estable, hi hauria d'haver prou temps per fer un estudi exhaustiu de totes les necessitats i factors del menor, i alhora treballar en el procés per assignar-lo a una família. Si no és el cas, es pot considerar una assignació temporal amb una família d'acollida seleccionada especialment per a una acollida a curt termini.

De vegades els menors arriben amb familiars que se'n cuiden de manera espontània, o a qui els han demanat que ho facin els pares o la família a l'estranger. Després d'estudiar la situació, ja es pot aplicar un model d'aparellament per comprovar si l'assignació és segura i sostenible.

Bona pràctica:

Als Països Baixos, tots els menors no acompanyats arriben a un centre per fer el registre i la sol·licitud.

De vegades arriben amb parents. Després de les formalitats de registre i sol·licitud, un tutor de Nidos comenta al menor i la seva família quin és el millor lloc on pot quedar-se el menor. Si el tutor veu clar que hi ha una relació d'afecte i propera, el menor s'enviarà amb els seus parents. Nidos fa una primera comprovació de seguretat de la casa on viuen els parents, tan aviat com sigui possible, en un termini màxim de cinc dies (obligació legal). S'investiguen les condicions de vida i la situació personal dels familiars i es valora la seguretat del menor amb ells.

Si un menor de fins a catorze anys arriba al centre sol, se situa temporalment en una família d'acollida de curta estada a prop del centre, just després del registre. Allà només s'hi estarà uns dies, perquè el tutor tingui temps o de trobar i investigar les possibilitats d'assignar-lo a alguns familiars, si n'hi ha al país, o de trobar el millor aparellament amb una família del país sense relació de parentiu amb el menor. Hi ha famílies amb orígens culturals diferents, que parlen idiomes diferents, seleccionades especialment per a aquesta acollida temporal i estan preparats per acollir un menor d'un dia per l'altre.

Tot i que el procés d'aparellament s'ha de començar abans de l'assignació, hi ha situacions en què es farà un cop el menor ja hagi anat amb els seus familiars. En aquests casos, serà el tercer pas del següent procés:

- es fa una comprovació de seguretat en un termini de cinc dies després de la notificació que un menor no acompanyat ha anat amb els seus familiars;
- s'estudia la família durant els tres mesos posteriors a l'arribada del menor a la família;
- es fa l'aparellament de seguida que s'hagi acabat l'informe d'estudi.

Al final del procés, s'hauran determinat les fortaleses i debilitats de l'assignació, s'hauran deixat clares les expectatives a totes les persones implicades i hi haurà una imatge clara dels temes que cal resoldre.

Consulta i compromís dels pares o de la família absents

L'aprovació de l'assignació a una família d'acollida per part dels pares biològics o familiars que són importants per al menor té un efecte en l'estabilitat i durabilitat de l'acollida. Si no hi estan d'acord probablement es crearà un conflicte de lleialtat. I fins i tot to lleugerament negatiu en la comunicació amb els pares biològics o familiars i la família d'acollida pot provocar inestabilitat.

Si és possible, la comunicació entre el tutor o treballador/a social i els pares biològics o familiars s'hauria de dur a terme amb l'ajuda d'un intèrpret. També pot ser d'ajudar demanar a una "figura clau" que doni suport a la comunicació i parli amb la família biològica. Aquesta "figura clau" ha de ser un membre d'un grup ètnic o cultural ben integrat en la nova societat. Aquesta persona pot ajudar a analitzar els problemes pel que fa a les diferències culturals i pot mediar o assessorar en els temes conflictius. També pot fer de mediador cultural per trobar la persona més important de la família que pugui donar permís o de qui s'hauria d'obtenir el compromís. Pot ser el pare, la mare –més probable–, l'avi, l'àvia o fins i tot el cap de la tribu o un capellà.

Un exemple:

El Qasim es va quedar orfe de nadó i el va cuidar el seu oncle –germà del pare. La família va emigrar als Països Baixos. Als deu anys, el Qasim va anar amb un altre oncle perquè la família que l'havia acollit marxava al Regne Unit i el Qasim no els podia acompanyar perquè no tenia la nacionalitat holandesa. Aviat va quedar clar que aquest nou oncle no era capaç d'educar-lo. No tenia ni el temps ni la disponibilitat d'encarregar-se'n. Quan el tutor va voler buscar un lloc per al noi en una altra família, l'oncle es va enfadar i no hi estava d'acord. La discussió sobre la situació va permetre nous acords. El noi es va escapar i el tutor va parlar altre cop amb l'oncle. Li va preguntar perquè no volia cooperar per trobar una altra solució per al Qasim. L'oncle llavors va explicar que havia promès a la família que se'n faria càrrec ell, que el noi havia de seguir tenint contacte amb la seva família a l'Afganistan, i que esperaven que ell els ajudaria econòmicament en el futur. Per això l'oncle no estava d'acord amb trobar una altra solució per al Qasim. Volia que tornés amb ell i que es portés bé. El tutor llavors va entendre que l'oncle actuava pressionat per la família, i li va preguntar si estaria d'acord en una altra solució si la resta de la família l'acceptava. L'oncle va demanar a l'avi, que era a Kabul, i a l'oncle que havia marxat al Regne Unit que s'impliquessin per decidir què fer. El tutor va convidar l'oncle a venir als Països Baixos des del Regne Unit per ajudar-los a trobar la millor solució per al Qasim. Com que l'oncle no podia, va enviar la seva dona. Durant una consulta familiar per telèfon amb l'oncle, la tia i l'avi de Kabul, es va decidir que el Qasim no podia estar-se amb l'oncle. Però hi havia un cosí més gran i la seva dona que estaven preparats per acollir-lo.

Presentar el menor a la família d'acollida

Abans de presentar el menor a una família, el tutor o treballador/a social hauria de fer una llista de tots les assignacions possibles en l'entorn actual del menor. La importància de l'entorn en la decisió depèn del vincle que té el menor amb la seva xarxa actual. L'escola i els amics són factors importants que cal tenir en compte.

Val la pena avaluar totes les possibles assignacions en famílies que tenen el mateix origen ètnic que el menor, o un de similar. Si no hi ha cap família ètnica disponible, un menor no acompanyat es podria beneficiar de l'acollida en una família

amb un origen cultural similar o una família d'origen immigrant. També hi ajuden factors com els idiomes que parla la família, la seva pròpia experiència com a refugiats i la integració en un nou entorn.

Tots els factors del menor i de la família es comparen i se sospesen. Els factors crítics poden implicar que una assignació no tiri endavant, o que s'identifiquin aspectes especials que necessiten més atenció o orientació.

El següent pas és presentar el menor a la família que es creu que serà la millor correspondència. La família hauria d'haver rebut tota la informació important que els doni una idea clara de la persona que cuidaran.

Presentar la família d'acollida al menor

Si la família que es creu que és la millor per al menor està d'acord amb l'assignació, el tutor o treballador/a social ha d'informar el menor sobre la família, explicar-li els factors que el beneficiaran i respondre totes les preguntes que tingui. Al menor se li hauria de donar un paper adequat a la seva edat per conèixer els membres de la família en qüestió abans que l'acullin. En això és molt important el paper del tutor o treballador/a social.

Procés de prova

Els desitjos del menor i de la família d'acollida s'intenten ajuntar amb cura en un procés de prova. S'han de compartir les preguntes, els comentaris i els suggeriments entre totes les persones implicades després de cada pas del procés. Cal tenir-ho en compte durant els passos següents.

És un procés fet "a mida" que hauria de portar a una presa de decisions efectiva. L'ha de guiar el tutor o treballador/a social. La durada de cada fase del procés de prova pot variar, en funció de la situació del menor, la seva motivació i la manera d'afrontar el procés, així com la urgència de trobar un tipus d'acollida millor. Cal ser conscients que els menors d'origens culturals diferents han après a respectar els adults i a agrair qualsevol ajuda. Per als menors, doncs, no serà fàcil donar la seva opinió real si és negativa.

2.4.3 Assignació

L'assignació s'ha de preparar amb cura. Pot ser que un menor hagi de deixar enrere persones i amics en qui confia. Per evitar noves ferides o traumes, cal fer adequadament els comiats i si és possible cal mantenir els vincles importants.

Els temes pràctics que s'han d'arreglar varien des de donar per finalitzada una subscripció a un club esportiu fins a continuar un tractament mèdic. Pot ser molt útil per construir confiança mútua que el menor i la família d'acollida s'impliquin en aquests temes pràctics. Una opció és deixar que la família d'acollida porti el menor a l'escola.

Avaluació

Aproximadament cada sis setmanes s'ha de fer una avaluació amb el menor i la família d'acollida (per separat i junts).

Fins que no es faci l'avaluació, hi hauria d'haver contacte amb la família i el menor per poder resoldre qualsevol tema abans que acabi sent un problema o un malentès. Durant els primers dies de l'acollida, això passarà més d'una vegada. Si cal, un intèrpret o figura clau pot ser d'ajuda en aquest contacte d'avaluació.

L'avaluació al cap de sis setmanes se centrarà en temes pràctics i en el benestar del menor, i també en resoldre problemes i malentesos. Si la família i el menor necessiten més orientació, o si el menor i l'acollida són especialment vulnerables, es poden planificar més avaluacions entremig de les que es fan cada sis setmanes i l'avaluació anual.

Bona pràctica:

La Creu Roja danesa avalua l'assignació en una família amb relació de parentiu de la manera següent:

- una visita abans de fer l'aparellament i que el menor hi vagi a viure;
- visita d'avaluació al cap de sis setmanes;
- després, visites en intervals de tres mesos, excepte si hi ha necessitats especials.

També hi ha sovint contacte telefònic també amb la família / els parents com amb el menor, i també amb altres parts externes, com l'escola. A més, hi ha contacte regular amb el menor via SMS i Facebook.

Finalment, hi ha activitats de xarxa per als menors que viuen en famílies amb relació de parentiu, com una sortida anual de tres dies i amb activitats socials.

Orientació per al menor i la família d'acollida

En la majoria de països europeus, és el mateix treballador social qui orienta i supervisa la família d'acollida i el menor. Hi ha aspectes específics en relació amb el menor, la família d'acollida i el risc de maltractament infantil que necessiten una atenció especial per part del professional. A continuació s'esmenten aquests aspectes.

Pel que fa al menor:

- cal estar alerta a possibles senyals de problemes de desenvolupament;
- oferir psicoeducació per als problemes psicològics, el que pugui posar en perill el desenvolupament del menor, i les tasques que ha de dur a terme el menor no acompanyat;
- assessorar sobre com tractar els problemes;
- assessorar sobre com promoure el vincle i la resiliència;
- implicar l'orientació psicològica professional si és necessària.

Pel que fa a la família d'acollida:

- cal estar alerta als senyals de desequilibri entre la càrrega de la família i la seva capacitat de portar-ho;
- cal estar alerta als senyals de desequilibri entre la distància i la proximitat en la relació de la família d'acollida amb el menor;
- donar orientació i suport per fomentar el contacte entre el menor i els seus pares biològics o altres familiars;
- explicar el procediment legal de la sol·licitud d'asil;
- donar suport per tractar amb la incertesa respecte a l'obtenció del permís de residència;
- assessorar sobre l'educació de menors entre dues cultures;
- assessorar sobre problemes de criança.

Bones pràctiques d'orientació:

Nidos convida les famílies d'acollida a reunions de cafè i World Cafés⁸ regularment. En aquestes trobades les famílies poden expressar què els sembla l'orientació que reben elles i els menors per part dels tutors. Durant les reunions poden tractar diversos temes, com ara la necessitat de fer esport, les diferències culturals a l'hora d'educar els menors, la criança, compartir bones pràctiques i la vida com a demandant d'asil o migrant.

JSN organitza trobades cinc cops a l'any només per a famílies d'acollida. Les famílies hi poden compartir experiència i rebre informació. De vegades hi ha ponents que donen informació o una xerrada sobre trauma, relacions, educació o feina.

A més, les famílies reben formació sobre problemes específics en cinc o sis sessions durant un any, d'un formador extern. JSN ha vist que només escoltant els problemes d'altres famílies d'acollida i tenint l'oportunitat de compartir els teus amb altres famílies ajuda molt.

JSN ha tingut bons resultats amb la "pedagogia d'experiències" (*Erlebnispädagogik*), per exemple en un curs en un circuit de cordes. Això va fer que els menors se sentissin físicament més forts i va enfortir els lligams entre les persones del grup.

JSN també celebra les vacances ajuntant famílies i menors (per exemple, Nadal per als menors d'Eritrea i Nowruz per als afganesos i kurds).

Risc de maltractament infantil

Hi ha diferents senyals que indiquen que hi pot haver maltractament infantil. Els treballadors socials haurien de veure les situacions següents com un senyal d'alerta que alguna cosa no va bé:

- Els menors més grans corregeixen (de vegades excessivament) el comportament dels més petits (imitant els pares);
- sol·licitud de passaports o permisos de viatge per a nenes de grups de risc (per a MGF, violència relacionada amb l'honor, matrimonis forçats);
- vacances a països on s'aplica l'MGF;
- la família d'acollida mostra poc o cap interès en el menor, però reclama molt;
- el menor de sobte porta coses cares (telèfon/roba);
- senyals que el menor ha malmès l'honor de la família, que la família d'acollida anomena un "comportament molt indecent";
- falta a l'escola regularment;
- posició desigual del menor comparat amb altres menors de la família.

Riscos de fracàs

Un dels motius més freqüents del fracàs de les situacions en què els menors estan assignats a una casa d'acollida és el dia a dia conflictiu entre el menor i els pares d'acollida (Oort, 2010).

Nidos no ha trobat que el conflicte diari provoqui ruptures. El que sí que pot ser una font de conflicte, però, és la llibertat que volen els adolescents i la que els donen. Això pot tenir una especial importància en una família amb relació de parentiu. Aquestes famílies se senten responsables de protegir l'"honor" del menor i de la seva família biològica i creuen que és acceptable donar menys llibertat als menors.

---

⁸ Vegeu més informació sobre aquest mètode a: <http://www.theworldcafe.com>.

Els fracassos ràpids tenen lloc per la manca d'un bon aparellament entre el menor i la família d'acollida, per les expectatives errònies (de vegades provocades per diferències culturals), i per la no acceptació de l'assignació per part de la família biològica del menor.

Les experiències vitals en la família d'acollida també poden danyar l'equilibri entre la fortalesa de la família d'acollida i la càrrega que recau en la família. Parlem d'esdeveniments com ara la mort d'un membre de la família, l'arribada d'un nou membre, preocupacions sobre la situació financera, atur, divorci, malaltia o que el menor no acompanyat no rebi el permís de residència.

Per evitar els fracassos és important:

- donar temps a la família i al menor perquè es coneguin bé i veure si pot ser una bona correspondència;
- dedicar temps a parlar de les expectatives del menor i la família d'acollida;
- implicar la família biològica del menor en l'assignació i demanar-los el seu "permís".
- avaluar l'assignació després d'un període de temps curt, i donar-la per acabada si no funciona o hi ha diferències en les expectatives;
- estar alerta i parlar del comportament del menor que pot afectar l'honor de la família;
- vigilar l'equilibri entre la fortalesa de la família d'acollida i la càrrega que recau en la família i l'impacte de noves experiències vitals en això.

Un exemple: el model holandès per a l'acollida en famílies

Fase	Procés (assessorament)	Teoria, pràctica, mètodes	Activitats / Instruments
Selecció de famílies i manteniment del contacte	Seleccionar famílies	Específics, xarxa social, presentacions, enfocament intercultural	Localitzar figures clau, establir contacte, reunions informatives
	Mantenir i reforçar el contacte amb les famílies	Connectar amb la motivació, preguntes i expectatives de les famílies	Organitzar reunions de contacte i formació per a pares
Estudi de les famílies candidates	Investigar la sostenibilitat de la família	Enfocament culturalment sensible per contactar les famílies candidates (mètode dels tres passos de Pinto)	Visites a casa, llista de temes importants per a la reunió d'entrada, Qüestionari d'estudi complet
Sol·licitud del menor per a l'acollida en famílies	Informar i preparar el menor per a l'acollida en famílies	Connectar amb la motivació, les preguntes i les expectatives del menor	Emplenar el formulari de sol·licitud
Aparellar el menor amb la família i assignar	Establir un procés per a les presentacions	Enfocament sistemàtic	Visites del menor a casa la família candidata; consultes entre el tutor i el treballador social; implicació de la família biològica / xarxa del menor
Orientació per al menor i la família durant l'acollida	«L'embolcall protector»	Treball amb la "continuïtat familiar"	Ús d'agenda, ecograma i genograma
	Reforçar les habilitats de la família respecte als interessos del menor	Enfocament basat en l'objectiu; millora de l'entorn transicional	Formació sobre criança, visites a casa
	Control de la seguretat del menor	Enfocament basat en l'objectiu	CARE-NL; LIRIK, llista Movisie de senyals de violència relacionada amb l'honor
	Reforçar la xarxa social de la família i el menor; centrant-se en el desenvolupament de les perspectives del menor	Enfocament basat en l'objectiu	Agenda
Avaluació	Controlar el desenvolupament i la seguretat del menor; controlar el benestar i la capacitat del sistema de criança	Enfocament basat en l'objectiu	Visites a casa, formularis d'avaluació estàndard
Finalitzar l'assignació	Avaluació	Reforçar la relació amb l'organització	Formulari estàndard complet
Assistència posterior	Entrevista a la família		Visita de la casa

NOTES

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

BIBLIOGRAFIA

- Arkesteijn, P. (2015). *Culturally matched families. A study on placing unaccompanied asylum seeking children into culturally matched families.* (Tesi de màster, Universitat de Groningen).
- Bagozzi, R.P., Verbeke, W., & Gavino, J.C. (2003, abril). Culture moderates the self-regulation of shame and its effects on performance: The case of salespersons in the Netherlands and the Philippines. *Journal of Applied Psychology*, 88(2), 219-233.
- Bean, T.M. (2006). *Assessing the psychological distress and mental healthcare needs of unaccompanied refugee minors in the Netherlands.* (Tesi doctoral, Universitat de Leiden). Extret de: <https://goo.gl/dm7lWb>
- Bean, T., Derluyn, T., Eurelings-Bontekoe, L., Broekaert, E., & Spinhoven, P. (2007, abril). Comparing psychological distress, traumatic stress reactions, and experiences of unaccompanied refugee minors with experiences of adolescents accompanied by parents. *The journal of nervous and mental disease*, 195(4), 288-297.
- Bedford, O.A., & Hwang, K.K. (2003). Guilt and shame in Chinese culture: A cross-cultural frame work from the perspective of morality and identity. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 33(2), 127-144.
- Berry, J.W. (1990). Psychology of acculturation. Understanding individuals moving between cultures. *Applied cross-cultural psychology*, 232-253.
- Bronstein, T., Montgomery, P., & Dobrowolski, S. (2012). PTSD in Asylum-Seeking Male Adolescents From Afghanistan. *Journal of Traumatic Stress*, 25(5), 551-557.
- Carlson, B.E., Cacciatore, J., & Klimek, B. (2012). A risk and resilience perspective on unaccompanied refugee minors, *Social Work*, 57.3, 259-269.
- De Maeyer, S., Vanderfaeillie, J., Van Holen F., Vanschoonlandt, F., & Leconte, L. (2013). De vragenlijst beoordeling pleegzorgsituaties (VBPS): een instrument ter ondersteuning van het matchingproces in pleegzorg: een pilootonderzoek. *Orthopedagogiek: onderzoek en praktijk*, 52, 17-32.
- de Ruiters, C., & de Jong, E.M. (2006). Child Abuse Risk Evaluation-NL (CARE-NL). Extret de: <http://www.corinederuiters.eu/risk.php>
- de Ruijter de Wildt, L., Melin, E., Ishola, P., Dolby, P., van de Pol, P. & Murk, J. (2015, febrer). *Reception and Living in Families: Overview of family-based reception for unaccompanied minors in the EU Member States.* Utrecht, Països Baixos: Nidos, SALAR, CHTB.
- Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Unaccompanied refugee children and adolescents: The glaring contrast between a legal and a psychological perspective. *International Journal of Law and Psychiatry*, 31(4), 319-330.
- Derluyn, I., Wille, B., De Smet, T., & Broekaert, E. (2005). *Op weg. Psychosociale en therapeutische begeleiding van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen.* Anvers – Apeldoorn: Garant.
- de Wolff, M., Dekker-van der Sande, F., Sterkenburg, P., & Thoomes-Vreugdenhil, A. (2015). *Problematische gehechtheid voor jeugdhulp en jeugdbescherming.* Leiden, Països Baixos: TNO Child Health. Extret de: <http://goo.gl/Mcfm2a>
- European Network of Ombudspersons for Children (2016, gener). *Safety and fundamental rights at stake for children on the move.* Extret de: <http://goo.gl/wybhLM>
- Fazel, M., Reed, R.V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266-282.
- Geltman, P.L., Grant-Knight, W., Mehta, S.D., Lloyd-Travaglini, C., Lustig, S., Landgraf, J. M., & Wise, P.H. (2005, juny). The “lost boys of Sudan”: functional and behavioural health of unaccompanied refugee minors re-settled in The United States. *The Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 159(6), 585-591.
- Hodes, M., Jagdev, D., Chandra, N., & Cuniff, A. (2008, juliol). Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(7), 723-732.
- Huybrechts, A. (2009). Interculturele psychotherapeutische ontmoetingen. *Systeemtheoretisch Bulletin*, 27(1), 5-25.
- Janssen, J. (2006). *Je eer of je leven, een verkenning van eorzaken voor politieambtenaren en andere professionals.* L’Haia, Països Baixos: Elsevier.
- Jessurun, N. (2008). *Handboek Systeemtherapie, Migratie, hoofdstuk 44.* Utrecht, Països Baixos: De Tijdstroom.

- Kalverboer, M.E., & Zijlstra, A.E. (2006). *Asielzoekers kinderen en het recht op ontwikkeling: het belang van het kind in het vreemdelingenrecht*. Amsterdam, Països Baixos: SWP.
- Kalverboer, M., Zijlstra, E., van Os, C., Zevulun, D., ten Brummelaar, M., & Beltman, D. (2016, febrer). Unaccompanied minors in The Netherlands and the care facility in which they flourish best. *Child and Family Social Work*, 1365-2206.
- Kouratovsky, V. (2008). *Cultuursensitieve diagnostiek en therapie*. A.T.I.Oei en L.Kaiser; *Forensische psychiatrie onderweg*, 371-385. Nijmegen, Països Baixos: World Legal Publishers.
- Luthar, S.S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000, maig). The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work. *Child Development* 71(3), 543-562.
- Masten, A.S. (2001, març). Ordinary magic. Resilience processes in development. *The American Psychologist*, 56(3), 227-38.
- Movisie 2010. Signalenlijst huiselijk geweld. Extret de: <http://goo.gl/WEff8g>
- Ní Raghallaigh, M. (2011). Religion in the Lives of Unaccompanied Minors: An Available and Compelling Coping Resource. *British Journal of Social Work*, 41(3), 539-556.
- Ní Raghallaigh, M., & Gilligan, R. (2010, gener). Active survival in the lives of unaccompanied minors: coping strategies, resilience, and the relevance of religion. *Child and Family Social Work*, 15(2): 226-237.
- Oort, F.J. (2010). Het ondersteunen van pleeggezinnen met een hoog risico op ongewenste beëindiging van de plaatsing. Extret de: <http://goo.gl/zz23dm>
- Pharos (2009). Kennisdocument kindermishandeling. Extret de: <http://goo.gl/TCozUx>
- Pinto, D. (2007). *Interculturele communicatie, een stap verder*. Houten, Països Baixos: Bohn Stafleu van Lochem.
- Plysier, S. (2003). *Kinderen met een tweede huid. Onthaal van kinderen op de vlucht*. Anvers, Bèlgica: Garant-Uitgevers.
- Prins, P., & Braet, C. (2014). *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie*. Houten, Països Baixos: Bohn Stafleu van Loghum.
- Reed, R.V., Fazel, M., Jones, L., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in low-income and middle-income countries: risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266-282.
- Sökefeld, M. (2006, juliol). Mobilizing in transnational space, a social movement approach to the formation of diaspora. *Global networks*, 6(3), 265-284.
- Spinder, S., & van Hout, A. (2008). *Jong en Onderweg: Nidosmethodiek voor de begeleiding van ama's*. Utrecht, Països Baixos: Stichting Nidos.
- Spinder, S., van Hout, A., & Hesser, K. (2010). *Thuis en Onderweg: Nidosmethodiek voor Opvang en Wonen in Gezinsverband*. Utrecht, Països Baixos: Stichting Nidos.
- Street, E., & Davies, M. (1999). Assessing and matching foster care relationships: an international framework. *Adoption and Fostering*, 23(2), 31-41.
- ten Berge, I.J., & Eigenraam, K. (2009). *Licht Instrument Risicotaxatie Kindermishandeling*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Tijn A Dkie, K., & Zwaan, I. (2007). *Beschermjassen: transculturele hulp aan families. Netherlands*. Assen, Països Baixos: van Gorcum.
- Turnell, A., & Edwards, A. (1999). *Signs of Safety: A Solution and Safety Oriented Approach to Child Protection Casework*. Estat Units: WWNorton & Co.
- van Alphen, M.F. (2008). *De Rol van Schaamte bij Herstelgericht Werken*. Lelystad, Països Baixos: Inspiration Press.
- van Dam, W., Nordkamp, S., & Robbroeckx, L. (2000). *Passen en meten in de pleegzorg, plaatsingsmethodiek nader onderzocht, literatuurstudie en model ontwikkeling*. Amsterdam, Països Baixos: SWP.
- van der Veer, G. (1996). *Voogdijmaatschappelijk werk en gevluchte adolescenten*. Utrecht, Països Baixos: De Opbouw.
- van der Veer, G. (2002). *Gevluchte adolescenten: ontwikkeling, begeleiding en hulpverlening*. Utrecht, Països Baixos: Pharos.
- van Ijzendoorn, M.H. (2008), *Opvoeding over de grens, gehechtheid, trauma en veerkracht*. Amsterdam, Països Baixos: Boom Academic.
- Vervliet, M., Meyer Demott, M.A., Jakobsen, M., Broekaert, E., Heir, T., & Derluyn, I. (2014, febrer). The mental health of unaccompanied refugee minors on arrival in the host country. *Scandinavian Journal of Psychology*, 55(1), 33-37.
- Walsh, F. (2002, abril). A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. *Family Relations*, 51(2), 130-137.

EINA D'ESTUDI NEERLANDESA PER AVALUAR FAMÍLIES D'ACOLLIDA

Aquesta eina d'estudi s'utilitza per avaluar la idoneïtat de les famílies que volen ser famílies d'acollida. L'eina consta de diferents apartats que, segons el tipus d'assignació i si ja hi havia relació o no entre el menor i la família, permeten donar més o menys importància a determinats aspectes en la valoració final.

Primera part: llista d'elements sobre els quals s'ha de preguntar

1. Oferiment¹

- edat
- gènere
- nacionalitat
- tipus d'acollida preferit (curt termini, llarg termini)
- nombre de places

2. Situació familiar

- situació actual
- opinió dels altres membres de la família respecte a l'acolliment d'un menor
- xarxa: amics, família, veïns (reacció que es preveu respecte al menor)
- visitants, altres habitants i convidats que es queden a dormir
- contacte freqüent amb altres persones
- salut física i psicològica
- experiència en l'acollida de menors (a nivell professional o en el cercle familiar o d'amistats)
- canvis importants recents a la família i, en cas afirmatiu, quines repercussions han tingut en la família

3. Formació i treball

- font d'ingressos
- possibles deutes
- formació dels membres de la família
- professió dels membres de la família
- horaris laborals
- guarderia (possibilitats)

---

¹ Només oferiments específics en cas d'assignacions en l'entorn familiar.

4. Aficions i activitats de lleure

- aficions dels membres de la família
- idees sobre la importància de l'esport i aficions per al menor

5. Condicions de vida

- presència suficient dels cuidadors
- descripció de la llar i del veïnat
- llar segura i seguretat pel que fa al trànsit
- disponibilitat d'habitació/espai per al menor
- àrea de jocs, si escau
- serveis com escoles, botigues, esplais i una biblioteca
- accessibilitat en transport públic

6. Opinions sobre l'educació i la seguretat

A. Educació pròpia

- Com vas ser educat/ada?
- Què van intentar inculcar-te els teus pares durant la teva educació?
- Què en penses de l'educació que vas rebre?
- Com vas conèixer la teva parella? Va ser una trobada convinguda?
- Com van conèixer les seves parelles els teus fills o filles? Va ser convingut?
- A quina edat et vas casar?
- Com era la situació de la teva família quan eres petit/a?
- Com eren els teus pares?
- Què faries d'una altra manera?
- Què t'agrada de la teva pròpia infància?
- Quina mena de contacte mantens amb la teva família?

B. Opinions sobre l'educació

- Què consideres important pel que fa a l'educació (valors i normes) i com ho aconseguixes? Per exemple, com vols que es dirigeixi a tu el menor?
- De quina manera col·laborareu com a família d'acollida: qui serà responsable de què pel que fa a les tasques de la llar i l'atenció al menor?
- En quins temes poden opinar els menors de la teva família?
- Què fas quan un menor es porta malament?

C. Capacitats per educar

- Què és el que trobes més difícil?
- Què consideres una conducta inacceptable?
- Què se't fa més difícil de l'educació dels teus propis fills?
- Què en penses del suport per a l'educació d'un menor amb una conducta problemàtica?
- Quines normes aplicaries?
- Com aplicaries les normes?
- Què fas quan un menor no compleix una norma? (capacitat de negociar?)
- És important per a tu explicar les normes, i com els les expliques?
- Com corregeixes un menor?

- Com estimules un menor?
- Com es resol una discussió a la teva família?
- Hi ha violència a la teva família, i, si és així, com es produeix?
- Com saps el que pensa i com se sent el teu fill o la teva filla? (sensibilitat)
- Imagina't que el teu fill o filla comença a fumar o no vol portar el mocador i els teus compatriotes fan comentaris al respecte. Com gestiones la situació?

D. Sexualitat

- Què en penses de la conducta eròtica/provocadora d'un menor, i com ho gestiones?
- Què en penses de l'homosexualitat i què passaria si resulta que un menor assignat a la teva família és homosexual?
- Com tractes el tema de la sexualitat en l'educació dels fills?

E. Seguretat i factors de risc

El maltractament infantil es defineix com «la interacció de naturalesa física o sexual, violenta o amenaçadora per al menor que els pares, o altres persones adultes de les quals depèn el menor, imposen de forma activa o passiva, i que causen o poden causar al menor danys físics o psicològics greus».

S'ha demostrat científicament que hi ha factors que amplien el risc de maltractament infantil. Per això Nidos fa les següents preguntes:

- Has estat mai víctima de maltractament infantil?
- A la teva família, els adults pegaven els nens, i quan passava això?
- Es nega o es treu importància al maltractament infantil?
- Algun membre de la família té algun (o més) trastorn(s) mental(s)? Hi ha diagnòstic i tractament?
- Algun membre de la família té pensaments suïcides o criminals?
- Hi ha problemes amb l'ús de substàncies (medicació, drogues i/o alcohol)?
- Hi ha algun trastorn de la personalitat a la família que es caracteritza per la seva ira, impulsivitat o inestabilitat?

7. Religió

- Percepció pròpia de la religió i interpretació quotidiana.
- Com influeix la religió en la motivació per ocupar-te d'un menor?
- Pertany a alguna església o comunitat religiosa, i quins rituals implica?
- Com tractaries un menor d'una altra religió? Com encaixaria aquest fet en el teu estil de vida?
- Què en penses dels hàbits i els rituals de determinades religions, com el dejuni, tenir un altar, anar a la mesquita o seguir una dieta especial?

8. Motivació

- Per què has presentat la sol·licitud?
- Quines expectatives tens pel que fa al menor i l'assignació?
  - desig de tenir un fill
  - companyia per a un fill únic
  - motius econòmics
  - motivació com a treballador/a social
  - treball infantil com a cangur o ajudant de cuina

- motius religiosos
- combinació de motivació i circumstàncies vitals (llar buida, pèrdua d'un fill, divorci, solitud)

Assignació dins l'entorn familiar

- Per què ho prefereixes així?
- Què passa si t'hi negues?
- Què passa si no assignem el menor a la teva família? (disculpes)

9. Opinió i tractament de les diferències culturals

- Diferències culturals: experiències amb altres cultures, actitud envers altres cultures, fins a quin punt s'ha d'adaptar el menor, fins a quin punt estàs disposat/ada a adaptar-te, com abordaràs les diferències (també entre familiars, tribus, etc.)
- Què en penses dels «secrets» que pugui tenir el menor, i com ho abordaràs?
- Què en penses del fet que el menor que acullis es pugui comportar d'una manera diferent de la dels teus propis fills?

10. Preguntes i indicis sobre qüestions d'honor

- A la teva família, hi ha diferències respecte de què poden fer els nens/nois i les nenes/noies? Si n'hi ha, quines?
- A la teva pròpia cultura hi ha coses que respectes però que no aprofites? (per exemple la circumcisió, l'ablació o els matrimonis convinguts)

11. Impressió dels treballadors socials

- idoneïtat per rebre orientació
- obertura
- flexibilitat
- compromís (distància-proximitat)
- capacitat per deixar marxar i vincular
- estructura de la família directa
- rigidesa
- cooperació amb Nidos i, si cal, amb la família del menor

12. Punts d'atenció

- dades mèdiques concretes de la família en relació amb la salut, si la discapacitat és un problema, què passa si el menor es posa malalt
- mascotes
- detalls concrets sobre les condicions de vida
- actitud envers unes perspectives de futur incertes / retorn
- vacances, tant al país com a l'estranger (possibilitat d'acollida si el menor no es pot reunir amb la família)
- actitud envers la sexualitat, conducta eròtica
- sida/VIH/hepatitis (no cal una prova estàndard, només si hi ha indicis basats en opinions mèdiques o instruccions mèdiques. Nidos té una política activa, sobretot quan es tracta de mares adolescents)
- circumcisió (els arguments ètnics, religiosos, estètics o higiènics no són vàlids per acceptar la circumcisió dels nois que estan sota la tutela de Nidos)
- adopció / perspectives d'obtenir permís de residència
- pròpia integració / assimilació / lloc en la societat neerlandesa

Segona part: moment de prendre la decisió

Si el **menor ja viu amb una família del seu entorn familiar** (cuidadors de l'entorn familiar), o ha tornat a l'entorn familiar després d'un període d'absència, l'atenció s'ha de centrar en la continuïtat d'aquest acolliment familiar i la continuació d'una relació segura entre el menor i la persona que en té cura.

Per tant, l'estudi es centrarà a valorar si la relació i la situació dels familiars que l'acullen són prou segures. O, almenys, si són prou segures mentre el menor espera el reagrupament amb els seus pares biològics, si és que es preveu el reagrupament. Per poder fer aquesta valoració, una font d'informació important és observar de prop la interacció entre el menor i la família. El nivell de sensibilització dels cuidadors i les reaccions del menor, en concret, aportaran informació sobre la qualitat del vincle.

Si s'està estudiant una **família de l'entorn familiar que encara no té cura del menor**, la continuïtat de la situació d'acollida encara no té cap importància. Però és possible que ja hi hagi una vinculació, una connexió i un «embolcall protector», i cal valorar si l'assignació al seu propi entorn familiar serà beneficiosa per al menor. Les preguntes que s'han de respondre són les mateixes que en la situació que s'ha descrit abans. Tot i que encara no es pot incloure en l'estudi la interacció i la qualitat del vincle entre el menor i la persona que en té cura, sí que s'hi pot incloure com parlen l'un de l'altre, fins a quin punt es coneixen, i una primera impressió sobre la vinculació que hi ha entre ells. El compromís de totes les persones implicades és igual d'important en aquesta situació.

Quan s'estudien **famílies sense cap relació de parentiu**, encara no hi haurà cap vinculació entre el menor i la família. Per tant, l'estudi es pot fer mitjançant preguntes generals que tinguin en compte els factors de risc de maltractament infantil i altres factors relacionats amb la protecció. Es pot fer una primera valoració de la sensibilització de les persones que han de tenir cura del menor a partir d'observacions de la seva relació amb els seus propis fills. També és important valorar la durabilitat de l'assignació, ja que pot ser útil a l'hora de prendre la decisió i per valorar si el menor es pot estar amb aquesta família fins que sigui major d'edat en cas que calgui.

Per tal de prendre una decisió sobre l'assignació, és important:

- ponderar tots els arguments recollits (incloent-hi la diferència entre l'assignació dins del propi entorn familiar i l'assignació a una família que sigui nova per al menor) i
- puntuar els elements A-F de la llista següent (sobre el risc de maltractament infantil)

A. Estimació de la seguretat del menor dins la família

B. Estimació dels riscos de maltractament infantil a partir de factors de risc (CARE), la relació d'indícis per a la detecció precoç en relacions de dependència (Movisie) i els factors de protecció (LIRIK):

- Actitud negativa envers l'ajuda i la intervenció, també pel que fa als propis problemes
- Actitud negativa envers el menor, risc de posició de Ventafocs
- Problemes en la interacció entre l'adult o els adults i el menor
- Factors familiars que causen tensió
- Factors socioeconòmics que causen tensió
- Suport social insuficient
- Actituds violentes dels progenitors
- Violència en la relació
- Influències culturals
- Religió sectària o pressió religiosa
- Comprensió del paper i la posició de tutor
- Riscos relacionats amb l'honor
- Regles morals poc conseqüents

- Manca de comunicació a casa
- Rumors sobre la família en el seu entorn
- Rumors per part de la família sobre la família
- Pèrdua d'un dels progenitors
- Pèrdua anterior d'un membre de la família
- Canvi sobtat o desaparició sobtada
- Contacte intensiu amb familiars a l'estranger o viatges sobtats per veure la família o consell familiar
- Antecedents de violència domèstica
- Maltractaments o conflictes en el domicili de la família
- Sobreprotecció o ocultació d'un menor
- Actitud defensiva enfront d'organitzacions, les autoritats o la policia

C. Valoració de la qualitat de la vinculació en assignacions en l'entorn familiar

- Ponderar la relació familiar, l'afecte i l'estabilitat de la relació que la família i el menor han mantingut fins ara
- Com parlen els uns dels altres, com es qualifiquen els uns als altres?
- Hi hauria una pressió desproporcionada d'altres familiars a causa de l'assignació?

D. Estimació de la durabilitat i perspectives a llarg termini de l'assignació:

- Els pares tenen bona salut?
- L'edat de la família és proporcionalment correcta per a una educació adequada del menor?
- Hi ha plans de migració?
- Volen tenir fills biològics o demanar el reagrupament familiar, fet que podria entrar en conflicte amb la intenció de fer-se càrrec del menor fins que sigui major d'edat?

E. Hi ha alguna contraindicació?

- Maltractament infantil comès en el passat
- Diagnòstic de trastorns psiquiàtrics greus
- Trastorn de personalitat caracteritzat per ira, impulsivitat o inestabilitat
- Addicció a l'alcohol o drogues

F. Resultats de la investigació de referents (dos com a mínim, dels quals un ha de ser independent)

- Metge de capçalera
- Mestre(s) dels fills propis
- Consulta pública d'atenció sanitària de nadons i menors
- Ocupador(s)
- Organització d'assessorament de persones refugiades
- Imam, sacerdot o reverend
- Oficial de policia del districte
- Veïns (o amics)

Conclusió:

Quina seria la millor opció per al menor, tenint en compte la seguretat, la continuïtat de l'educació i la durabilitat de l'assignació? Esmenteu els punts positius i els que requereixen atenció. Cal esmentar també els punts negatius i el *feedback* per als sol·licitants.

Si els resultats de l'estudi són negatius per a un menor que ja viu en un entorn familiar, el/la treballador/a social, el/la tutor/a i la persona experta en comportament han de participar en la decisió de finalitzar l'assignació.

ANNEX 2

FORMULARI DE NIDOS PER A L'APARELLAMENT

Data:

Nom del/de la treballador/a social

Regió:

Dades menor - família			
Número de registre del menor a NIDOS	Número de la família d'acollida ¹	Pertany a l'entorn familiar	
		No pertany a l'entorn familiar	
Cognom/nom del menor	Cognom de la família d'acollida		
Nom(s) del menor	Data i lloc de naixement del progenitor d'acollida 1		
	Data i lloc de naixement del progenitor d'acollida 2		
Nom amb què se'ls coneix	Nombre de fills propis Noi(s) Noia(ies)		
Gènere			
Data de naixement	Edats per gènere Noi(s) Noia(ies)		
Nacionalitat	Nacionalitat/s		
Tribu	Tribu		
Religió	Religió o religions		
Adreça actual	Adreça		
Centre d'acollida	Poble/ciutat		
Data d'arribada als Països Baixos	Viuen als Països Baixos des de		
Idiomes	Idiomes		
Domini del neerlandès / altres idiomes	Domini del neerlandès / altres idiomes		
Mesura de protecció del menor	Alt	Mitjà	Baix Gens
Tutela (temporal)			
(V) OTS			
VoVo			

¹ Emplenar amb el número de família indicat a PRS (sistema de registre de menors sota la responsabilitat de Nidos).

Situació ☐ Permís de residència ☐ Incertesa respecte al procediment ☐ Asil denegat ☐ Procés de repatriació ☐ Altres	Situació ☐ Permís de residència ☐ Incertesa respecte al procediment ☐ Asil denegat ☐ Procés de repatriació ☐ Altres
Nom del tutor o tutora:	
Tutor/a en funcions:	
Regió:	
Número de telèfon:	
Mòbil:	

Situació del menor	Punts favorables	Aspectes preocupants
Dret de quedar-se	☐ Permís de residència ☐ Altres	☐ Incertesa pel que fa al procediment ☐ Asil denegat ☐ Procés de repatriació ☐ Altres
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ punt ☐ sí no		
Relació del menor amb la família d'acollida	☐ Ja es coneixen ☐ Mateixa cultura ☐ Mateixa religió ☐ Mateix idioma ☐ Fills de la mateixa edat ☐ Els altres fills són més grans ☐ Altres	☐ No es coneixen ☐ Cultures diferents ☐ Religions diferents ☐ El menor i la família parlen llengües diferents ☐ Només fills més petits o més grans ☐ Altres
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ punt ☐ sí no		
Perspectives d'assignació	☐ Acollida inicial ☐ Assignació a curt termini ☐ Assignació a llarg termini ☐ Data de l'assignació	☐ No està clar ☐ Molt insegur ☐ Assignació possible fins
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ punt ☐ sí no		

Assignacions anteriors	☐ Primera assignació ☐ Assignacions anteriors satisfactòries	☐ Assignacions anteriors fracassades
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí no		
Paper de la família biològica	☐ La família està d'acord amb l'assignació ☐ La família biològica ha suggerit la família d'acollida ☐ S'ha demanat el reagrupament familiar ☐ Contacte regular amb la família	☐ La família no està d'acord amb l'assignació ☐ No hi ha contacte amb la família ☐ Hi ha problemes amb el reagrupament familiar
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí no		
Germans	☐ El menor s'assignarà junt amb els germans	☐ Germans en una altra família
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí no		
Conducta sexual no adequada (víctima o assetjador)	☐	☐
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí no		

Model per decidir l'aparellament (factors utilitzats per prendre la decisió)

Característiques del menor	Punts favorables	Aspectes preocupants
Intel·ligència	☐ Intel·ligent ☐ Ha anat a l'escola ☐ Bons resultats escolars ☐ Altres	☐ Problemes d'aprenentatge ☐ Poca formació o gens ☐ Analfabet ☐ Problemes amb les tasques escolars ☐ Altres
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí no		
Conducta d'adaptació	☐ Resolució de problemes ☐ Busca suport social ☐ Expressió de les emocions ☐ Pensaments tranquil·litzadors i pensament positiu	☐ Evasió/negació ☐ Reaccions depressives recurrents ☐ Expressió de les emocions ☐ Pensaments tranquil·litzadors i pensament positiu
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí no		

Desenvolupament psicològic i emocional	☐ Confiança en els altres ☐ Alegre ☐ Pot mostrar les emocions ☐ Pot regular les emocions ☐ Altres	☐ Síntomes de trauma ☐ Síntomes d'ansietat ☐ Síntomes de depressió ☐ Problemes de vinculació i/o confiança en els altres ☐ Confia massa en els altres ☐ Poca autoestima ☐ Rampells emocionals ☐ Distant ☐ Altres
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí ☐ no		
Desenvolupament social	☐ Té amics ☐ Fa amics amb facilitat ☐ Fàcil de tractar ☐ Conducta adequada ☐ Altres	☐ Té pocs amics ☐ Li costa fer amics ☐ No és fàcil de tractar ☐ Conducta no adequada ☐ Altres
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí ☐ no		
Desenvolupament físic	☐ Desenvolupament físic adequat ☐ Salut física ☐ Pes normal ☐ No està circumcidat ☐ Altres	☐ Desenvolupament físic inadequat ☐ Sembla més gran / més jove per l'edat que té ☐ Sobrepès / pes insuficient ☐ Circumcidat ☐ Discapacitats físiques ☐ Altres
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí ☐ no		
Confiança en ell mateix	☐ Bona cura i higiene personal ☐ Sap ocupar-se de si mateix ☐ Compleix les promeses Capaç de resoldre problemes ☐ Altres	☐ Poca cura i higiene personal ☐ Necessita acompanyament addicional per complir les promeses ☐ No sap complir les promeses ☐ Altres
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí ☐ no		

Conducta	☐ Es comporta adequadament ☐ Segueix les normes i els acords ☐ Conducta adequada per l'edat	☐ Rebel ☐ Indiferent als càstigs i els premis ☐ Menteix ☐ Conducta agressiva ☐ Conducta sexual inadequada ☐ Conducta sexual inadequada per l'edat ☐ Conducta inadequada per l'edat ☐ Conducta delinqüent ☐ Conducta socialment
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí ☐ no		
Motivació per a l'assignació	☐ Actitud positiva envers l'assignació ☐ El menor no està segur de l'assignació ☐ El menor formava part d'aquesta família al país	☐ El menor no vol que se l'assigni a una família ☐ El menor no vol que se l'assigni a aquesta família ☐ El menor no opina respecte de l'assignació
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí ☐ no		
Informació addicional sobre el menor	☐ Talents ☐ Esports ☐ Aficions ☐ Altres	☐
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant ☐ sí ☐ no		

Situació de la família d'acollida	Punts favorables	Aspectes preocupants
Competències pedagògiques	☐	☐
Competències per tenir cura del menor	☐	☐
Ofereix seguretat	☐	☐
Sensibilitat	☐	☐
Valor afegit cultural	☐	☐
Ofereix perspectives de futur	☐	☐
Integració als Països Baixos	☐	☐
Nombre de places segons l'edat	☐	☐

Capacitat de la família per adaptar-se als esdeveniments / estabilitat	☐	☐
Motivació per a l'assignació	☐	☐
Durabilitat de l'assignació que la família pot oferir	☐	☐
Seguretat per al menor	☐	☐
Aclariment de punt favorable i/o aspecte preocupant	☐ sí	☐ no

Possibles riscos de seguretat

Consideracions per assignar / no assignar o confirmar / no confirmar l'assignació en l'entorn familiar

Aparellament:	
sí	no

En quins punts s'ha de centrar l'orientació? (afegiu-los al pla d'atenció per al menor)

Procés de decisió sobre l'aparellament

Acords perquè es trobin i es coneguin entre ells.

Què opina la família?

Què opina el menor?

Autoritzacions

Data	
Nom del tutor o tutora	
Signatura	
Data	
Nom del/de la treballador/a social responsable de la família	
Signatura	
Data	
Nom del/de la director/a	
Signatura	

ANNEX 3

PERSONA ACOMPANYANT – ENTREVISTA D'ESTUDI DANESA

L'entrevista d'estudi és una entrevista que es fa a l'acompanyant dins de les primeres dues o tres setmanes d'estada a Dinamarca. La duen a terme dos treballadors socials / coordinadors socials de l'equip d'acompanyants, un intèrpret i les possibles persones que acompanyin la persona acompanyant.

La finalitat de l'entrevista d'estudi és garantir que s'aclareixi amb coneixement de causa si la relació amb la persona acompanyant és de caràcter durador. Si és el cas, la persona acompanyant s'allotjarà al centre que s'hagi designat per allotjar-hi les persones acompanyants. Si no es considera que la relació sigui duradora, la persona acompanyant s'allotjarà al centre per a demandants d'asil de Kongelunden.

Per això, el resultat de l'entrevista d'estudi influeix en el curs que seguirà el procés de sol·licitud d'asil de la persona acompanyant, i es pot incloure en l'avaluació de la persona acompanyant.

	ID de la persona	Nom	Edat (data de naixement)
Persona acompanyant			
Possible familiar de la persona acompanyant			
Menor acompanyat/ada			
Menor acompanyat/ada			

Relació de la persona acompanyant:
(quina relació hi ha entre el/la menor i l'adult)

Data i lloc on es duu a terme l'entrevista d'estudi de la persona acompanyant	
Coordinadors socials de l'equip de la persona acompanyant	
Idioma d'interpretació	
País de naixement	
Arribada a Dinamarca	

Antecedents i educació:

Descripció de les famílies (es demana al / a la menor i a la persona acompanyant que descriguin les seves famílies):

Antecedents / educació / família

Qui són els membres de la família?

On són ara?

Xarxa a Dinamarca?

Quina relació hi havia entre la persona acompanyant i el/la menor quan vivien al país d'origen? Quin tipus de contacte / coneixement tenien l'un de l'altre al país d'origen?

Educació, ocupació i escolarització (tant de la persona acompanyant com del cònjuge si en té, escolarització del/de la menor i els seus pares?)

Aficions (de la persona acompanyant i el/la menor acompanyat/ada)

Motiu pel qual el/la menor està amb la persona acompanyant

Es manté algun contacte amb els pares?

Quina actitud mostren els pares davant del fet que el/la menor estigui amb la persona acompanyant? Qui va decidir que el/la menor havia d'anar amb la persona acompanyant?

Quin és el motiu pel qual el/la menor està amb la persona acompanyant?

La fugida

Describeix la fugida

Què us ha passat i heu viscut durant el trajecte?

Com és el fet d'estar junts al centre d'acollida, lluny de casa?

Quines dificultats hi trobeu?

Què feu junts?

Paper/tasca de la persona acompanyant i connexió entre el/la menor i la persona acompanyant:

El paper o tasca de la persona acompanyant és mantenir una bona relació amb el/la menor, i inclou la capacitat de la persona acompanyant de procurar-li un entorn estable i segur, suport per al seu desenvolupament i cooperar amb els pares i les autoritats (primer dins del sistema d'asil i després del municipi). La persona acompanyant ha de tenir bona salut i energia per dur a terme aquestes tasques.

És important que la persona acompanyant avalui si pot tenir el/la menor vivint amb ell/a durant un període prolongat (anys), fins i tot en el cas que la família de la persona acompanyant vingui a Dinamarca més endavant.

També és important informar la persona acompanyant del fet que pot dir que no si li resulta massa complicat, i que pot ajudar i donar suport al/a la menor d'una altra manera (informar sobre el centre de menors, etc.).

Nocions de què implica ser la persona acompanyant d'un menor:

Quina idea té la persona acompanyant sobre què vol dir acompanyar un menor?

Què preocupa a la persona acompanyant sobre el fet de ser la persona acompanyant d'un menor?

Durant quant de temps s'imagina la persona acompanyant que viurà amb el/la menor? Què pensa fer en cas que rebi el permís de residència i sigui reubicat/ada al municipi, o bé en cas que arribi la pròpia família i fills de la persona acompanyant a Dinamarca?

Connexió entre la persona acompanyant i el/la menor i qualitat de la connexió:

Quina relació té la persona acompanyant amb el/la menor?

Com la descriuria la persona acompanyant?

Què representa el/la menor per a la persona acompanyant?

Què creu la persona acompanyant que representa ell/a per al/a la menor? Per a què recorre el/la menor a la persona acompanyant?

Què pensa la persona acompanyant de les necessitats del/de la menor en la vida diària, perquè pugui tirar endavant?

Com es comporta el/la menor quan està trist/a o té problemes, i com li dona suport o l'ajuda la persona acompanyant en aquestes situacions?

Com aborda la situació la persona acompanyant quan el/la menor està enfadat/ada, sorrut/uda, o mostra una conducta assertiva, etc. I, sobretot, quan el/la menor enyora la seva família i els troba a faltar.

Com ho fa la persona acompanyant per imposar límits al/a la menor?

Connexió del / de la menor amb la persona acompanyant

Demana que el/la menor escrigui una llista d'adults que són importants per a ell/a (també la pot dibuixar). Hauria d'esmentar la persona acompanyant. Si no, pregunteu-li per què no hi surt la persona acompanyant.

Demana al / a la menor si de vegades està trist/a o té por, i digueu-li que descrigui la situació.

Pregunteu al / a la menor a quina persona de la llista recorreria en cas que tingués molta por o estigués molt trist/a. Què li agrada al/a la menor fer amb la persona acompanyant?

Què li agradaria al / a la menor fer amb la persona acompanyant?

Avaluació general i conclusions de l'entrevista d'estudi:

PAUTES PER A LA SUPERVISIÓ D'UN ALLOTJAMENT PRIVAT PER A MENORS NO ACOMPANYATS DEMANDANTS D'ASIL

Introducció

La Creu Roja danesa considera que els menors no acompanyats demandants d'asil han de tenir l'oportunitat de viure en un entorn familiar i sociocultural adequat durant la primera fase del procés de sol·licitud.

Per tal de complir aquesta visió, el Departament d'Asil ha elaborat una estratègia segons la qual:

- en la mesura del que sigui possible, els menors no acompanyats demandants d'asil s'allotjaran a casa de familiars que resideixin aquí, però al mateix temps cal avaluar si aquesta és la millor opció;
- s'oferirà als menors no acompanyats que resideixin amb familiars els mateixos serveis que als menors i adolescents que viuen als centres;
- es reforçarà la xarxa social dels menors allotjats en famílies;
- les famílies d'acollida rebran assessorament regular, orientació, formació i supervisió.

Objectiu

En relació amb aquesta estratègia, s'estableixen unes pautes per a la supervisió de l'allotjament privat de menors no acompanyats demandants d'asil amb els següents objectius:

Objectius específics de l'àrea

- El Departament d'Asil ha de garantir que l'assignació d'un allotjament privat individual per a un menor no acompanyat demandant d'asil es faci d'acord amb les directrius (vegeu *Guidelines for private accommodation of unaccompanied minor asylum seekers*, apartat 1).
- Un cop estudiada la situació familiar a partir de les entrevistes prèvies amb el menor i la visita a la llar de la família, el Departament d'Asil podrà decidir si l'allotjament serà beneficiós per al menor no acompanyat. Cal assegurar-se que hi ha una bona relació entre el menor i la família.
- També s'ha de garantir que les autoritats municipals hagin emès un permís per a la família amb la qual es vol allotjar el menor, d'acord amb la normativa i les instruccions de la Llei de serveis socials, de manera que no hi hagi res que pugui impedir-ho per part de les autoritats municipals.
- Els menors no acompanyats d'entre set i disset anys que s'allotgin amb famílies han de tenir garantit, com a mínim, un nivell d'educació equivalent al que s'ofereix als menors allotjats en centres, ja sigui en una escola local o al centre on estiguin assignats (vegeu *Guidelines 2.1*).

- Els menors no acompanyats de disset i divuit anys han de rebre educació, com a mínim un nivell d'educació equivalent al que s'ofereix als demandants d'asil d'entre disset i vint-i-cinc anys que s'allotgen en centres, ja sigui a partir dels serveis municipals locals o al centre on estiguin assignats.
- Els menors més joves han de rebre ajuda financera per inscriure's en activitats sociopedagògiques i grups d'esplai, i s'ha de promoure la seva participació en activitats de lleure organitzades.
- Els menors amb necessitats especials han de rebre tractament i suport específic similar al que s'ofereix als menors demandants d'asil allotjats en centres, per exemple per especialistes, psicòlegs, psiquiatres, o per part d'una persona de suport mitjançant el finançament del suport.
- El Departament d'Asil ha de visitar i fer un seguiment flexible de cada menor no acompanyat demandant d'asil que resideixi en un allotjament privat, bàsicament quatre vegades l'any en intervals aproximats de tres mesos, fins que el menor compleixi els divuit anys.
- La supervisió inclou un control de l'estat del menor en termes de desenvolupament i conducta, escolarització, atenció sanitària, lloc real de residència, si segueix el tractament prescrit, activitats de lleure, amistats i altres factors rellevants.
- S'organitzaran dos tallers anuals per als menors no acompanyats i les seves famílies d'acollida, amb oportunitats per a l'assessorament grupal, intercanvi d'experiències i formació sobre temes pertinents. El taller tindrà un contingut professional actualitzat i rellevant, adaptat al públic en qüestió. També oferirà un marc i activitats per reforçar la seva xarxa. La forma del taller pot variar entre oferta acadèmica, social i de lleure. El taller estarà pensat per als joves a partir de catorze anys, que resideixen en allotjaments privats, i les seves famílies.
- El Departament d'Asil informará les famílies d'acollida de menors que s'allotgen en habitatges privats sobre el sistema de representació, i valorará les que hi estiguin interessades i vinculará al sistema les que es considerin idònies.
- Es demana l'esforç de les famílies, que es valorará tant per la formació i avaluació individuals com per la seva participació en les diverses trobades per intercanviar experiències.
- Es dedicarà una atenció especial a les famílies d'acollida que rebin la idoneïtat per tenir menors de menys de catorze anys.
- Quan es concedeixi l'asil a un menor no acompanyat, l'assistent social ha d'assegurar-se que el traspàs als serveis municipals sigui conforme amb les directrius (vegeu *Guidelines* apartat 3).
- Abans que el menor no acompanyat faci els divuit anys, s'ha d'avaluar si aquest jove ha de rebre una oferta similar per a l'etapa posterior, en cas que la seva sol·licitud d'asil sigui denegada (vegeu la Llei de serveis socials, apartat 76).
- Si el menor o adolescent té un termini per sortir de Dinamarca, cal garantir que hi hagi una oferta real de suport per al diàleg amb les autoritats d'immigració sobre la repatriació prevista (això també és vàlid per a l'adolescent que faci els divuit anys després d'arribar).

Organització i marc estructural:

- La supervisió la duu a terme el/la treballador/a social del Departament d'Asil, que té una oficina a l'edifici 2 de Sjælsmark i depèn del cap del Secretariat.

Implicació de voluntaris:

Busquem voluntaris de l'entorn local per donar suport als menors o adolescents, per exemple amb reforç escolar i la participació en activitats extraescolars.

Requisits d'actuació:

- Tots els menors allotjats en famílies han de ser escolaritzats.
- Cal fer una entrevista prèvia amb el menor i una visita a l'habitatge de la família per confirmar que aquest allotjament privat és la millor opció per al menor.

Creu Roja danesa, Departament d'Asil

Annex a les regles per a la supervisió de l'allotjament privat de menors no acompanyats demandants d'asil.

Bibliografia

Llei de serveis socials, Ordre executiva de la Llei de serveis socials, núm. 941, 1 d'octubre de 2009.

NOTES

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

